Gemeente Gorinchem

Begroting 2023

Inhoudsopgave

1 Voorwoord 5

1.1 Inleiding 6
1.2 Financiële begroting op hoofdlijnen 8
1.3 Leeswijzer 16

2 Beleidsbegroting: Programmaplan 21

2.1 Programma 1 Bestuur en Ondersteuning 21
2.2 Programma 2 Veiligheid 25
2.3 Programma 3 Verkeer en vervoer 29
2.4 Programma 4 Economie 34
2.5 Programma 5 Onderwijs 39
2.6 Programma 6 Sport, cultuur en recreatie 45
2.7 Programma 7 Sociaal domein 52
2.8 Programma 8 Duurzaamheid 66
2.9 Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing 72
2.10 Algemene dekkingsmiddelen 76
2.11 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien 77

3 Beleidsbegroting: Paragrafen 81

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 81
3.2 Onderhoud kapitaalgoederen 90
3.3 Financiering 95
3.4 Bedrijfsvoering 97
3.5 Grondbeleid 102
3.6 Lokale heffingen 105
3.7 Verbonden partijen 112

4 Financiële begroting 133

4.1 Grondslagen begroting en meerjarenraming 133
4.2 Overzicht van baten en lasten 134
4.3 Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht 145
4.4 Verschillenanalyse 147
4.5 Uiteenzetting financiële positie 149
4.6 Investeringen 151

5 Bijlagen 152

5.1 Reserves 153
5.2 Voorzieningen 158
5.3 Totaaloverzicht baten en lasten per taakveld 160
5.4 Investeringsoverzicht 162
5.5 Afkortingenlijst 167

Begroting 2023
Voorwoord

1 Voorwoord

Voor Gorinchem!
Graag presenteren wij als college van Gorinchem de begroting voor 2023.
We zetten ons in voor álle inwoners van onze stad. Ook als de politieke meningen verdeeld zijn, zoeken we samen het beste Voor Gorinchem!

Huidige werkelijkheid
Terwijl we deze begroting voor 2023 opstellen, kijken we vooruit en hebben we oog voor de noden van inwoners, verenigingen en bedrijven. We snappen dat mensen zich zorgen maken over de stijgende kosten van hun levensonderhoud, hun energierekening en de inflatie. Ze worden geraakt in hun eigen bestaanszekerheid of die van hun bedrijf. We zetten ons in, voor hen die in de problemen komen in Gorinchem.
Tegelijk staan we voor het algemeen belang, daar hebben we visies om te zetten in plannen en uitvoering. Daarmee verbeteren we de leefbaarheid, de bereikbaarheid, het onderwijs en de zorg in Gorinchem.
Onze inwoners mogen vertrouwen op de lokale democratie, op het gemeentebestuur van Gorinchem, waar we zowel oog voor de nabije als de verdere toekomst hebben.

Miljoenennota
We volgen de landelijke (financiële) ontwikkelingen op de voet en anticiperen daarop. De oorlog in Oekraïne laat zien dat vrijheid, veiligheid en welvaart in brede zin niet vanzelfsprekend zijn. De uitdagingen waarvoor we staan, brengen grote onzekerheden met zich mee. Het kabinet neemt maatregelen om mensen met lage en middeninkomens te ondersteunen. Niet alleen volgend jaar, maar ook de jaren daarna.
De subsidiemogelijkheden op het gebied van onderwijs, wonen, energietransitie en stedelijke ontwikkeling bieden kansen voor Gorinchem.

Gorinchem
De komende jaren staan we voor diverse financiële uitdagingen. Er wordt veel geïnvesteerd in de stad, onder meer als het gaat om de scholenhuisvesting, duurzaamheid en energietransitie, mobiliteit en sociaal domein. Daarmee zullen onze schulden toenemen, terwijl daarnaast ook veel nieuwe uitdagingen op ons afkomen, denk aan de oplopende energiekosten en inflatie. De afspraak om een investeringsplafond te hanteren om vanaf 2026 de schulden af te kunnen bouwen, willen we daarom vasthouden. De komende periode willen we de geplande investeringen integraal bezien, om ook hierin de juiste keuzes te kunnen maken.

Samenwerking, lobby en slagkracht
Goede samenwerking met onze inwoners, organisaties en bedrijven begint met duidelijke communicatie. We luisteren goed en willen leren van de contacten met inwoners in de wijken. Duidelijk uitgesproken verwachtingen, nieuwsgierigheid en maatwerk vinden wij belangrijk.
In onze kleine stad met een groot verzorgingsgebied kunnen wij het niet alleen. Want de uitdagingen zijn groot. Samenwerking binnen en buiten onze regio, opkomen voor de belangen van Gorinchem (‘lobby’) en het verkrijgen van subsidies zijn en blijven ook de komende jaren heel belangrijk. De slagkracht van gemeentelijke organisatie blijven we verder ontwikkelen, met oog voor een goede balans tussen ambities en beschikbare middelen.

Met deze begroting zien we de toekomst met vertrouwen tegemoet!

College van burgemeester en wethouders, 11 oktober 2022

1.1 Inleiding

In juli is de perspectiefnota vastgesteld en lag er een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Diverse onderdelen van het coalitieakkoord zullen in een collegeprogramma nader worden uitgewerkt. Na vaststelling van deze begroting wordt daar vol op in gezet, inclusief een meerjarenplanning. Parallel daaraan loopt het traject van de raadsagenda. In de Perspectiefnota 2024 zullen keuzes financieel worden onderbouwd. Het is dan ook vanuit dat vertrekpunt dat we een begroting aanbieden, die financieel de ruimte biedt om de komende tijd keuzes te maken en invulling te geven aan wat we willen bereiken. De in juli vastgestelde perspectiefnota gaat vooral over 2024 en verder. Maar we gaan natuurlijk ook nu al aan de slag met onze ambities en speerpunten uit het coalitieakkoord. Voor een uitgebreidere toelichting op wat we het komende jaar gaan doen, verwijzen we naar de toelichting op de programma's verderop in deze begroting.

Van perspectiefnota 2023 naar begroting 2023
De perspectiefnota was aangeboden door het vorige college en om die reden beleidsarm. Dit biedt de ruimte aan het huidige college om verdere keuzes te maken in opmaat naar deze begroting.

Het korte tijdsbestek maakt dat we op diverse onderdelen al wel hebben opgenomen wat we het komende jaar willen bereiken, maar daar nog niet in alle gevallen nu al de financiële vertaling van hebben kunnen maken. Zoals hierboven aangegeven zal het collegeprogramma het uitgangspunt zijn. Voor een aantal zaken is dat al wel gelukt, die ziet u terug in de financiële begroting op hoofdlijnen in de volgende paragraaf. In willekeurige volgorde noemen we enkele items die al direct konden worden opgenomen.

Energiestrategie
We gaan onder meer met Poort6 in gesprek om te kijken hoe we de verduurzamingsopgave van woningen kunnen versnellen. Poort6 is als woningbouwcorporatie een belangrijke partij om hier grote stappen in te kunnen zetten. De huidige energieprijzen maken de noodzaak om zo snel mogelijk te verduurzamen nog groter. Ook voor ons eigen vastgoed en schoolgebouwen zullen we op basis van een verdiepend onderzoek de mogelijkheden aan de slag gaan met verduurzaming. Tegelijk willen we de regeling 'groene daken' verlengen, omdat deze blijkt aan te slaan bij onze inwoners. We maken daarnaast een lokale adaptatiestrategie en een bijbehorend uitvoeringsplan, waarbij we aandacht besteden aan hittestress, wateroverlast en biodiversiteit. De continuering en versterking van financiering vanuit het Rijk voor de komende jaren vormt hierin een belangrijke randvoorwaarde.

Erfgoed en monumenten
Belangrijk voor onze historische vestingstad is de manier waarop we omgaan met cultureel erfgoed, monumenten en beeldbepalende panden. Dat willen we (beter) borgen binnen de gemeentelijke organisatie.

Cultuur als middel
We willen de diverse culturele instellingen en evenementen inzetten als middel om mensen te binden aan de stad, maar ook om meer verbinding te krijgen tussen bevolkingsgroepen onderling. We behouden wat goed gaat en versterken waar dat nodig is.

Stedelijke ontwikkeling
Er ligt een grote uitdaging op het gebied van de stedelijke ontwikkeling van Gorinchem. De mogelijkheden van uitbreidingslocaties zijn beperkt en dus wordt vooral gekeken naar inbreidingslocaties en transformaties. De 'vleugels van de stad' willen we concretiseren. Via de paraplu van 'stedelijk programmeren' willen we de opgaven die er liggen op bijvoorbeeld de woningvoorraad, bedrijventerreinen, bereikbaarheid en verduurzaming aan elkaar verbinden. Dit vraagt naar verwachting een aanzienlijke investeringsruimte.

Economische versterking
We geven met Gorinchem Citymarketing opnieuw invulling aan de opdracht voor de versterking van lokale economie en toerisme. Hierbij hoort dat de eerder opgelegde bezuinigingstaakstelling wordt teruggedraaid. Tegelijk nemen een werkbudget op om uitvoering te kunnen geven aan de economische visie.

Onderwijs
Onze gemeente heeft een belangrijke positie voor de regio op het gebied van onderwijs. Deze positie willen we behouden en waar mogelijk versterken. Momenteel werken we aan een nieuw integraal onderwijshuisvestings-programma. Begin 2023 zal dit programma met de gemeenteraad worden besproken, inclusief een inzicht in wat dit in financiële zin betekent.

Armoede en schulden
We zoeken naar een versterking van de aanpak van schulden en armoede. Met het bestaande netwerk richten we ons op een effectieve en efficiënte aanpak. We volgen daarin nauwlettend hoe het Rijk omgaat met deze uitdagingen en welke rol daarin voor de gemeente is weggelegd. Vanwege de hoge inflatie en stijgende energiekosten hebben mensen die daardoor in de problemen komen onze expliciete aandacht.

Afschaffing hondenbelasting
In het coalitieakkoord hadden we al opgenomen de hondenbelasting af te schaffen. Financieel gezien was het ook mogelijk om dit te doen zonder daarvoor andere belastingen te hoeven verhogen. Vanaf 2023 brengen we dus geen hondenbelasting meer in rekening aan hondenbezitters.

Lobby voor behoud van de spoedeisende eerste hulp
We vinden het voor Gorinchem en de regio van groot belang dat de spoedeisende eerste hulp behouden blijft. We laten geen mogelijkheid voorbij gaan om hier het gesprek over te voeren. We pakken het integraal op, zowel vanuit algemeen belang, zorg en economie. De eerste reacties op deze inspanningen zijn positief, maar we blijven alert op de ontwikkelingen.

Gemeentelijke schulden en investeringen
We zijn alert op de balans tussen de gemeentelijke schuld en de investeringsambities voor de komende jaren. Zoals bekend, lopen onze schulden tot 2026 op. We willen tot afbouw van de schulden komen en de begroting sluitend houden, maar zoeken tegelijk naar wegen om in de behoefte aan investeringsruimte te kunnen voorzien.

Ondermijning
We versterken de inzet op het aanpakken van ondermijning. Daarbij is er ook aandacht voor een weerbare en integere organisatie, ter voorkoming van ongewenste beïnvloeding.

Organisatie en bedrijfsvoering geborgd
We zien dat er veel en meer gevraagd wordt van de gemeentelijke organisatie. Of het nu gaat om gewijzigde voorschriften (zoals rechtmatigheid), stikstofproblematiek, de spanning op de woningmarkt, het klimaatakkoord of vluchtelingenopvang, direct of indirect heeft gemeente daar een bepaalde rol in.

Daarnaast vragen de visies om uitvoering. We zien daarbij een organisatie die gemotiveerd is om deze ontwikkelingen op en aan te pakken. Een belangrijke voorwaarde is dat de organisatie qua capaciteit en flexibiliteit is toegerust om hiermee om te gaan. We versterken daarom op diverse onderdelen de organisatie en bedrijfsvoering.

Bestuurlijke verhoudingen
Bovengenoemde items geven een inzicht in de richting waarin het college zich beweegt met betrekking tot het collegeprogramma. We kijken uit naar de input van en de samenwerking met de gemeenteraad. Daarnaast consulteren we inwoners, bedrijven, verenigingen, sleutelfiguren en zijn we zichtbaar in besturen van gemeenschappelijke regelingen, regionale, provinciale en landelijke bijeenkomsten.

1.2 Financiële begroting op hoofdlijnen

De financiële begroting van de gemeente Gorinchem wordt in dit hoofdstuk op hoofdlijnen uiteengezet. Dit gebeurt aan de hand van de ontwikkeling van het begrotingssaldo, enkele kengetallen, de algemene reserve en de ontwikkeling van de balans.

Verloop van het begrotingssaldo
Het vertrekpunt voor het financieel meerjarenperspectief van de Begroting 2023 is het door de gemeenteraad vastgestelde perspectief bij de Begroting 2022. Bijstellingen van dit perspectief worden maandelijks in de raadsvergaderingen aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd. Op basis van de inzichten bij de Perspectiefnota was er sprake van een positieve begrotingsruimte in de komende jaren. De Perspectiefnota 2023-2026 was vooral gebaseerd op technische en feitelijke ontwikkelingen. Nadien is het meerjarenperspectief nog beperkt (neerwaarts) bijgesteld door de Tussentijdse Rapportage 2022 en zijn het coalitieakkoord en de meer beleidsmatige ontwikkelingen uitgewerkt in deze begroting. Met dit bijgestelde perspectief is de begroting vervolgens opgesteld. De voorliggende begroting 2023 geeft een financieel beeld dat in lijn ligt met het geschetste beeld bij de Perspectiefnota, waarbij er dus in alle jaren een positief saldo resteert en er sprake is van een structureel en reëel sluitende begroting. Hieronder is weergegeven hoe de meerjarenbegroting is opgebouwd.

Begrotingssaldo (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	2023	2024	2025	2026	
Saldo primitieve begroting 2023-2026 in begroting 2022	**2.561**	**1.802**	**1.760**	**1.760**	
Diverse raadsbesluiten (t/m raad april 2022)	-119	-19	-20	-20	
Saldo voor Perspectiefnota 2023-2026	**2.442**	**1.783**	**1.740**	**1.740**	
Besluitvorming Perspectiefnota	1.803	5.745	7.717	804	
Saldo na Perspectiefnota 2023-2026	**4.245**	**7.528**	**9.457**	**2.544**	
Turap 2022	-167	356	32	32	
Saldo na Turap 2022	**4.079**	**7.884**	**9.490**	**2.577**	
Coalitieakkoord en beleidsmatige ontwikkelingen					
Aanpak ondermijning	-75	-75	-75	-75	1
Veilige Publieke Taak (VPT)	-75	-75	-75	-75	2
Diverse aanpassingen ten behoeve van de cruisevaart	-20	-20	-20	-20	3
Dekking door verhoging kadegelden	20	20	20	20	3
Gorinchem Citymarketing	-83	-83	-83	-83	4
Aanpak Elzenhof	-50				5
Faciliteren kleinschalige opvang	-100				6
Armoedeaanpak	-124	-124	-124	-124	7
Verhoging inkomensgrens minimabeleid	-100	-100	-100	-100	8
Instandhouding bewaakte fietsenstalling	-20				9
Afschaffing hondenbelasting	-168	-168	-168	-168	10
Quick wins coalitieakkoord	-250	-250			11
Versterking formatie	-610	-610	-610		12
Versterking bedrijfsvoering	-282	-282	-282	-282	13
IHP PO, voorbereidingsbudgetten	-425				14
Uitvoering economische visie	-25	-25	-25	-25	15
Maatregelen ter beperking overlast aanpak A27	-40	-40	-40	-40	16
Versnelling aanpak transformatielocaties	-200	-200	-200	-200	17
Dekking uit reserve Stedelijke Ontwikkeling	200	200	200	200	17
Dekking formatie burgerzaken PPN 2023-2026 binnen leges		92	111		18
Verlaging kapitaallasten als gevolg van inzet Algemene Reserve		181	221	278	19
Inzet begrotingssaldo voor realisatie investeringen		-3.263			
Diverse technische en autonome bijstellingen	204	343	321	317	
Meerjarig begrotingssaldo begroting 2023-2025	**1.856**	**3.405**	**8.561**	**2.200**	

Met het hierboven gepresenteerde begrotingssaldo is de voorliggende begroting 2023 opgesteld.

1. Aanpak ondermijning

We zetten in op de aanpak van ondermijning. Bij het Plan van Aanpak Ondermijning zijn activiteiten of nieuwe kansrijke initiatieven benoemd, waarvoor nog geen budget beschikbaar is. Daarom wordt voorgesteld budget beschikbaar te stellen voor de inzet van de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid, voor de inzet van Meld Misdaad Anoniem, voor inzet van Meld een Vermoeden en overige activiteiten in het kader van bewustwording.

2. Veilige Publieke Taak (VPT)
De aard van de onderwerpen waarmee de gemeente te maken krijgt wordt zwaarder en de burger wordt steeds mondiger. Het is van groot belang voor het openbaar bestuur dat werknemers met een publieke taak hun taak veilig en integer kunnen uitoefenen. We zetten daarom extra in om verbaal en fysiek geweld te voorkomen en tegen te gaan.

3. Diverse aanpassingen ten behoeve van de cruisevaart
De stad kan een economische impuls vanuit de cruisevaart gebruiken voor de winkelstand, horeca, musea, stadswandelingen en ander toeristisch aanbod. Ook de Riveer-verbindingen over water hebben profijt van meer passagiers vanuit de cruisevaart. Om dit effect te bereiken is het van belang dat de riviercruisemarkt op de juiste manier bewerkt wordt en dat er extra middelen beschikbaar zijn om dit te doen. Hierbij zoeken wij op verantwoorde wijze de samenwerking met regionale partners. De lasten kunnen worden gedekt door de verwachte extra havengelden als gevolg van de toename van het aantal cruiseschepen dat Gorinchem aandoet.

4. Gorinchem Citymarketing
De inspanningen van Stichting Gorinchem Citymarketing in de afgelopen jaren hebben geleid tot mooie resultaten. Tot aan de coronacrisis steeg het aantal bezoeken, zowel aan de stad als aan de website Mooi Gorinchem. Tijdens de coronacrisis heeft de stichting haar focus verlegd naar het ondersteunen van de lokale economie. In 2021 kwam Gorinchem, mede door de wervingscampagne van Stichting Gorinchem Citymarketing, op de short list van de ANWB en werd in augustus ook nog eens uitgeroepen tot de allermooiste vestingstad van Nederland. En als kers op de taart kwamen de Van Rossems naar Gorinchem voor een aflevering van hun populaire tv-programma. De (inter)nationale media-aandacht voor de vesting zorgde opnieuw voor een toename aan bezoek aan de vesting. Na de coronacrisis is het tijd om nóg meer uit onze mooie vestingstad te halen. De activiteiten en bereikte resultaten kunnen niet gemist worden voor de toekomstige ontwikkeling van Gorinchem. Voor inwoners en ondernemers is er veel meerwaarde en dit kan met een goed ingerichte organisatie toekomstbestendig, gegarandeerd en verbeterd worden. In 2022 heeft het bestuur van de stichting, ondersteund door de gemeente, gewerkt aan het professionaliseren van het bestuur van de organisatie. Om deze professionalisering toekomstbestendig te maken achten wij het van belang om de eerder opgelegde taakstelling van € 83.000 niet door te voeren.

5. Aanpak Elzenhof
De festiviteitenvereniging Dalem heeft de gemeente uitgedaagd om de Elzenhof te renoveren naar een wat modernere uitstraling en om aan de Elzenhof een deel bij te bouwen. Dit naar aanleiding van de toekomstige sloop van de huidige verblijfplaats (het Oude Florisgebouw) van de festiviteitenvereniging. Doordat de festiviteitenvereniging veel kennis in huis heeft en de verbouwing/aanbouw dus met voornamelijk vrijwilligers zal voltooien scheelt dit enorm in de kosten. Voor de Gemeente Gorinchem is het hierdoor een stuk interessanter, dan wanneer we dit zouden uitbesteden. Naast huisvesting van de festiviteitenvereniging Dalem in de Elzenhof onderzoeken we ook of de vereniging een deel van het beheer kan oppakken. Het aan te bouwen gedeelte betreft een berging voor de opslag van spullen van de festiviteitenvereniging en een vergaderkamer.

6. Faciliteren kleinschalige opvang
We stellen voor om € 100.000 beschikbaar te stellen voor het faciliteren/organiseren van kleinschalige opvang voor kansrijke asielzoekers en statushouders.

7. Armoedeaanpak
We zetten extra middelen in om armoede onder onze inwoners te voorkomen en aan te pakken. Dat doen we o.a. door meer in te zetten op schulddienstverleningstrajecten. Ook maken we het mogelijk dat er meer beroep kan worden gedaan op Stichting Leergeld. Dit ter voorkoming van sociale uitsluiting van kinderen.

8. Verhoging inkomensgrens minimabeleid
Vanaf 2023 wordt het minimabeleid aangepast waardoor inwoners van Gorinchem die een inkomen hebben tot 130% van het minimumloon een beroep kunnen doen op de minimaregelingen. Het financieel effect van deze maatregel wordt ingeschat op € 100.000.

9. Instandhouding bewaakte fietsenstalling
De gratis bewaakte fietsenstalling in de binnenstad houden we ook in 2023 op de zaterdagen open. We gaan kijken naar mogelijkheden om in de binnenstad een permanente overdekte en mogelijk bewaakte fietsenstalling te realiseren.

10. Afschaffing hondenbelasting
We brengen in 2023 geen hondenbelasting meer in rekening aan inwoners van Gorinchem die in het bezit zijn van één of meerdere honden.

11. Quick wins coalitieakkoord
Voor sommige zaken is er reeds budget opgenomen in deze begroting, maar het is ook van belang (snel) te kunnen handelen als er zich kansen voordoen om. We stellen daarom voor om voor de komende 2 jaren een werkbudget op te nemen om aan de slag te gaan met maatregelen die bijdragen aan het realiseren van onze ambities.

12. Versterking formatie
Op diverse terreinen merken we dat de eisen die gesteld worden aan de organisatie steeds hoger worden. Maar ook dat door maatschappelijke ontwikkelingen een meer actieve rol van de gemeente wordt gevraagd. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkelingen op de woningmarkt, vraagstukken rondom klimaatadaptatie, het inzetten op het werven van subsidies en lobby, borging van landelijke regelgeving rondom gemeentelijke rechtmatigheid en ontwikkelingen op het gebied van erfgoed. Om hieraan uitvoering te kunnen geven, wordt voorgesteld om voor de komende 3 jaar een extra uitvoeringsbudget beschikbaar te stellen van € 610.000. De komende jaren wordt bezien of deze extra inzet structureel noodzakelijk is, of dat er ontwikkelingen zijn die maken dat we kunnen volstaan met een intensivering van 3 jaar.

13. Versterking bedrijfsvoering
De arbeidsmarkt is gespannen. We zien bij tal van functies dat het een grote uitdaging is om vacatures ingevuld te krijgen. Steeds vaker is tijdelijke inzet van inhuurkrachten nodig om periodes te overbruggen totdat reguliere invulling mogelijk is. De huidige begrotingsmethodiek, waarbij op detail de salariskosten per medewerker worden berekend, levert in de praktijk een aanzienlijke beperking van handelingsvrijheid op. Door over te stappen naar een standaardisering van de begrotingswijze (op het maximum van het salarisbedrag binnen de cao), ontstaat er flexibiliteit om in te spelen op incidenten en tijdelijke overbruggingen, zonder dat er eerst naar een financiële oplossing gezocht moet worden. Immers is de tijdelijke inzet in de regel duurder dan reguliere bezetting. Door de begroting hierop aan te passen, kunnen we hier als organisatie beter op inspelen.

14. IHP PO, voorbereidingsbudgetten
Er is grote urgentie voor een renovatie/nieuwbouw van de schoolgebouwen Samen Onderweg, Anne Frank en J.P. Waaleschool (onderzoek HEVO). In het kader van het IHP gaan we in 2023 de toekomstige huisvesting van deze schoolgebouwen onderzoeken. Hierbij worden huidige locaties of andere huisvestingsoplossingen betrokken. Daarnaast wordt ook gekeken naar de multifunctionaliteit van het schoolgebouw voor de wijk. Verduurzaming, binnenklimaat en inclusief onderwijs zijn hierbij het uitgangspunt.

15. Uitvoering economische visie
We stellen extra middelen beschikbaar om de uitvoering van de economische visie te intensiveren. Deze middelen zetten we onder meer in om onderzoek te doen naar de (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen, deelname aan economische samenwerkingsverbanden en professionalisering relatie-/accountmanagement.

16. Maatregelen ter beperking overlast aanpak A27
Vanaf eind 2023 wordt de A27 tussen Houten en Hooipolder verbreed. Tijdens de werkzaamheden is er minder capaciteit op de A27 beschikbaar. Hierdoor komt de bereikbaarheid onder druk te staan. Dit kan ertoe leiden dat meer verkeer door Gorinchem gaat rijden. Daarom wordt door acht gemeentes langs de A27 samen met het waterschap Rivierenland, het Rijk en de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland een integraal maatregelenpakket vormgegeven, aanvullend op de 'minder hinder aanpak' voor de A27. Het doel is om met een slimme aanpak de

bereikbaarheid tijdens en na de ombouw van de A27 te waarborgen en de lokale en provinciale wegen zoveel mogelijk te ontlasten. Samen willen de partijen inzetten op een duurzame mobiliteitstransitie. De samenwerkende partijen willen uiterlijk in het bestuurlijke overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) van november 2022 de afspraken over de financiering en de wijze van besturen hebben vastgelegd. De verwachting is dat alle partijen ook zelf moeten bijdragen om deze aanpak tot een succes te maken.

17. Versnelling aanpak transformatielocaties
Voor de verschillende transformatielocaties (vleugels van de stad, schoollocaties etc.) zijn voorinvesteringen nodig om de businesscase en raadskaders te kunnen uitwerken. Pas hierna kunnen we echt starten. Denk aan kosten voor stedenbouwkundig raamwerk, milieuonderzoeken (bodem, geluid, lucht, stikstof, flora en fauna), inzet van projectleider, planeconoom, participatiebijeenkomsten, aanbesteding en juristen. De kosten moeten beschouwd worden als voorinvestering en kunnen later verhaald worden op ontwikkelende partijen. Om dit voortraject te versnellen is het voorstel om uit de Reserve Stedelijk Ontwikkeling de komende vier jaar een bedrag van € 200.000 hiervoor ter beschikking te stellen. Hieruit voortkomende inkomsten zullen terugvloeien naar de reserve.

18. Dekking formatie burgerzaken PPN 2023-2026 binnen leges
In de PPN 2023-2026 is aangegeven dat de druk op Burgerzaken steeds verder toeneemt. Om te voorkomen dat de wettelijke termijnen voor de afhandeling en beoordeling van dossiers in gevaar komen is er meer expertise nodig. Daarom hebben we middelen opgenomen om de formatie van Burgerzaken uit te breiden. In de PPN 2023-2026 hebben wij de toezegging gedaan dat wij bij het opstellen van de begroting 2023 zouden kijken of de kosten als gevolg van de uitbreiding van deze fte's zouden kunnen worden gedekt binnen de legesopbrengsten. Voor de jaren 2024 en 2025 hebben wij die (gedeeltelijk) gevonden.

19. Verlaging kapitaallasten als gevolg van inzet Algemene Reserve
In de Perspectiefnota van 2023 is weergegeven hoe de beoogde nieuwe investeringen zich verhouden tot het investeringsplafond. Om de gewenste investeringen toch uit te kunnen voeren, zonder de schulden op te laten lopen zetten we nu de algemene reserve en een gedeelte van het begrotingssaldo 2024 in. Deze inzet leidt tot lagere kapitaallasten.

Het investeringsplafond
In de Perspectiefnota van 2021 is besloten tot het invoeren van een investeringsplafond. Dit bleek de meest doeltreffende maatregel om de hoge schuldpositie van de gemeente Gorinchem af te bouwen. Daarbij is er voor nieuwe investeringen een investeringsplafond ingevoerd van € 5 mln. per jaar. In de Perspectiefnota van 2023 is weergegeven hoe de beoogde nieuwe investeringen zich verhouden tot dit plafond. Daaruit bleek dat er voor een investeringsbedrag van ca. € 7,3 mln. geen ruimte was binnen dit plafond. Om de gewenste investeringen toch uit te kunnen voeren, zonder de schulden op te laten lopen, wordt voorgesteld om de algemene reserve en een gedeelte van het begrotingssaldo 2024 in te zetten. Deze inzet past binnen de in de Perspectiefnota 2021 geformuleerde schuldafbouw. Dit betekent het volgende:

Investeringsplafond (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Beschikbare investeringsruimte	**0**	**0**	**3.747**	**5.080**
Indexatie investeringsruimte (8%)			300	406
Totaal investeringsbudget	**0**	**0**	**4.047**	**5.486**
Totaal investeringen	**3.913**	**3.350**	**0**	**1.087**
Inzet algemene reserve	-3.913	-87		
Inzet begrotingssaldo		-3.263		
Ruimte in investeringsplafond	**0**	**0**	**4.047**	**4.399**

Sparen voor nieuwe investeringen

De noodzaak om een investeringsplafond in te stellen is in de aanloop naar de Perspectiefnota 2021 in diverse gesprekken met de gemeenteraad toegelicht. Het plafond is bedoeld om de schuldpositie betaalbaar te houden en in de komende jaren af te bouwen. Tegelijk zien we dat er door allerlei ontwikkelingen (mobiliteit, duurzaamheid, onderwijshuisvesting, stedelijke ontwikkeling etc.) een behoorlijke behoefte aan financiële investeringsruimte is. En deze twee ontwikkelingen staan op gespannen voet met elkaar. We zien na jaren van afbouw van de rente op de kapitaalmarkt dat inmiddels een opwaartse lijn is ingezet. Het nu loslaten van dit plafond zou binnen afzienbare tijd kunnen leiden tot het moeten ingrijpen in de begroting, omdat het rentebudget dan niet meer toereikend is voor de rentekosten. We kijken daarom naar alternatieven om toch de komende jaren de noodzakelijke investeringen te kunnen doen. Een belangrijke stap daarin in het heroriënteren op de reeds beschikbare investeringsbudgetten in de meerjarenbegroting. In de voorbereiding op de Perspectiefnota 2024 gaan we hierover met de gemeenteraad in gesprek. Mogelijk kunnen investeringen worden getemporiseerd of worden stopgezet, waarmee er ruimte ontstaat voor andere investeringen. Maar we verwachten ook dat het nodig is om extra ruimte te creëren. We denken dan vooral aan het sparen vanuit de begrotingssaldi voor die toekomstige investeringen. Het meerjarenperspectief zoals hierboven genoemd biedt daar de ruimte voor, waarbij vooral onzeker is hoe het perspectief zich ontwikkelt vanaf 2026.

Septembercirculaire van het gemeentefonds

De septembercirculaire 2022 geeft informatie over het verloop van het Gemeentefonds en is een vertaling van de Miljoenennota. In de septembercirculaire wordt de accresontwikkeling van het gemeentefonds inzichtelijk gemaakt en bijgesteld. Het kabinet heeft besloten tot twee belangrijke wijzigingen in de indexering van de algemene uitkering. Ten eerste is besloten dat het gemeentefonds vanaf 2026 niet langer via de normeringssystematiek geïndexeerd zal worden. Daarmee vervalt de koppeling aan de rijksuitgaven. Ten tweede is er besloten dat tot 2025 het accres grotendeels op basis van de bestaande afspraken berekend wordt. Daarnaast werkt het kabinet samen met gemeenten en provincies aan een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor gemeenten eenmalig € 1 miljard extra in 2026 beschikbaar.

Met uitzondering van 2025 geldt dat voor alle jaren vanaf 2023 er sprake van een opwaartse bijstelling van het accres. Deze opwaartse bijstelling ontstaat met name door een hogere geraamde loon- en prijsontwikkeling in de Macro Economische Verkenning (MEV-raming) van het Centraal Planbureau (CPB). Daarnaast heeft het kabinet vanaf 2023 aanvullende middelen uitgetrokken voor een aantal beleidsterreinen, waaronder voor uitvoering van de Wet kwaliteitsborging bouw. Tot slot heeft het kabinet besloten om ook in 2023 middelen beschikbaar te stellen om huishoudens met een laag inkomen te compenseren voor de hoge energieprijzen door middel van een energietoeslag. Deze middelen maken nog geen onderdeel uit van de septembercirculaire en zullen op een later moment beschikbaar worden gesteld.

Begrotingssaldo (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	2023	2024	2025	2026
Meerjarensaldo begroting	**1.856**	**3.405**	**8.561**	**2.200**
Bijstellingen septembercirculaire	1.366	428	-279	1.454
Reservering voor noodzakelijke loon-prijscompensatie	-1.000			
Definitief begrotingssaldo	**2.222**	**3.833**	**8.282**	**3.654**

Enkele kengetallen

Een van de belangrijkste financiële kengetallen is het structureel begrotingsevenwicht. Dit is het begrotingssaldo na eliminatie van alle incidentele lasten en baten. In deze begroting is sprake van een structureel en reëel sluitend meerjarenperspectief, ook na de genoemde inzet van het saldo voor de investeringen.

Het risicoprofiel van onze gemeente is geactualiseerd, volgens de uitgangspunten die in de nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen door de gemeenteraad op 5 oktober 2017 zijn vastgesteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vindt u een toelichting hierop. In die paragraaf komt de weerstandsratio uit op 2,43. Na de doorrekening van de septembercirculaire en de inzet van het saldo voor de investeringen, komt de weerstandsratio uit op 2,54.

We komen hiermee uit boven de bandbreedte van 1,4 tot 2. Dit betekent dat er (indien de ratio in de jaarrekening 2022 ook dit beeld vertoont) bij de eerstvolgende Perspectiefnota een voorstel zal worden opgenomen over de ruimte die dit biedt.

Conclusie begrotingssaldo en meerjarenperspectief

Het financieel perspectief van deze begroting biedt een goede uitgangspositie voor de komende jaren. Voor de uitvoering van de jeugdzorg heeft het Rijk nu incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld en het ligt in de lijn der verwachting dat deze structureel worden. Hier is, overeenkomstig de PPN 2023-2026, gedeeltelijk rekening mee gehouden in de begrotingscijfers.

Verloop algemene reserve

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de algemene reserve schematisch weergegeven. Afgezien van de eenmalige inzet in 2023 en 2024 om voorgenomen nieuwe investeringen van dekking te voorzien, dient de algemene reserve voornamelijk als onderdeel van het weerstandsvermogen.

Ontwikkeling algemene reserve (- = onttrekking, + = toevoeging, bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Stand Algemene Reserve begin boekjaar	**29.571**	**31.055**	**27.142**	**27.055**	**27.055**
Bij: resultaatbestemming jaarrekening 2021	1.795				
Af: Tussentijdse rapportage 2021. Reservering voor moties PPN 2022-2025	-70				
Af: Kernwinkelgebied binnenstad Gorinchem	-230				
Af: Verhuizing Kleurenlint en opening brede school Dalemplein	-11				
Af: Dekking investeringen PPN 2023-2026		-3.913	-87		
Stand Algemene Reserve ultimo boekjaar	**31.055**	**27.142**	**27.055**	**27.055**	**27.055**

Balansverloop op hoofdlijnen

In onderstaand overzicht is het meerjarig verloop van de activa, reserves, voorzieningen en leningen opgenomen, om een globaal beeld te schetsen van de financiële (balans)ontwikkelingen.

Ontwikkeling balansposten (stand 1-1, bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Materiële vaste activa	172.734	202.554	232.101	239.860
Reserves	93.202	92.413	93.620	92.437
Voorzieningen	21.345	22.182	23.125	23.768
Vaste schulden	99.140	141.089	177.534	189.474

Het verloop van de activa is de resultante van nieuwe investeringen en afschrijvingen op al gedane investeringen. In 2024 nemen de activa aanzienlijk toe, de beoogde investeringen met betrekking tot mobiliteit, onderwijshuisvesting. parkeervoorzieningen en cultuur zijn hiervan een belangrijke oorzaak. In ieder programma van de beleidsbegroting is een overzicht opgenomen met de nieuwe investeringen voor 2023. Omdat de investeringen grotendeels gefinancierd moeten worden, vertoont ook het schuldenniveau een toename. De verwachting was dat de schulden in 2025 op het hoogtepunt zouden zijn en vervolgens zouden afnemen. Door vertraging in diverse investeringen zien we dat de schulden minder hard toenemen dan verwacht en dat het hoogtepunt in 2026 wordt bereikt. Dit blijft in grote mate afhankelijk van het investeringstempo en de snelheid waarmee Groote Haar wordt ontwikkeld. De omvang van de reserves blijft de komende jaren ongeveer gelijk, de toename in de voorzieningen zit vooral in de pensioenvoorzieningen en de onderhouds- en vervangingsvoorzieningen, waarin bedragen zitten voor toekomstige uitgaven.

Autorisatieniveau

Het autorisatieniveau, te weten het niveau waarop de raad de baten en lasten goedkeurt en financiële middelen beschikbaar stelt aan het college om het beleid uit de begroting uit te voeren, is het programmaniveau. Dit is in overeenstemming met art. 5.1 van de Financiële verordening. Informatieverstrekking vindt plaats op taakveldniveau, dus een detailniveau lager dan het programma. Ook voor de investeringen geldt het autorisatieniveau per programma. Overeenkomstig art. 5.4 van de Financiële verordening kan de raad bij de begrotingsbehandeling aangeven van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringsbudget wil ontvangen.

1.3 Leeswijzer

Programma-indeling en taakvelden
De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel gedeelte. De begroting 2023 volgt in grote lijnen de opzet van de begroting 2022. Het beleidsmatige gedeelte (programmaplan en paragrafen) volgt de programma-indeling, waarbij de financiële informatie binnen die programma's op het niveau van taakvelden is opgenomen. Deze taakvelden zijn voorgeschreven vanuit het BBV. In programma 7 zijn de vijf taakvelden voor individuele voorzieningen WMO en jeugd vanaf 2023 opgedeeld in negentien taakvelden. Het programmaplan bestaat uit negen programma's. Naast de negen beleidsprogramma's is er een 'programma' algemene dekkingsmiddelen en zijn er overzichten van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Het overzicht overhead geeft inzicht in de kosten van alle overhead die niet rechtstreeks aan de uitvoeringsprogramma's toe te rekenen is. Onder overhead vallen (o.a.) kosten voor directie, algemeen management, financiën, Human Resource Management (HRM), facilitaire zaken, informatievoorziening en communicatie.

Indicatoren en streefwaarden
Gekoppeld aan de eerder genoemde uniforme taakvelden is vanaf de Begroting 2017 vanuit het BBV een basisset van 39 beleids- of prestatie-indicatoren voorgeschreven, waarvan er inmiddels nog 36 zijn voorgeschreven, die gemeenten in de begroting en jaarrekening ten minste moeten gebruiken. De indicatoren geven inzicht in (de vergelijkbaarheid van) de beleidsprestaties en zijn objectief meetbaar. De gegevens zijn via landelijke bronnen voor alle gemeenten beschikbaar en vragen dus niet om een eigen/nieuw registratiesysteem. Al deze gegevens zijn te raadplegen via www.waarstaatjegemeente.nl. De indicatoren bevatten belangrijke informatie om te kunnen sturen. Alle gemeenten zijn verplicht om de basisset van beleidsindicatoren onder te brengen binnen de programma’s van de begroting. Per programma worden de verplichte indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'B'. In samenspraak met de Klankbordgroep Financiën van de gemeenteraad is besloten om in deze begroting de indicatoren te vergelijken met gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse, voorheen werd er vergeleken met het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten. We hebben de meest actueel beschikbare gegevens opgenomen. Voor diverse indicatoren zijn geen recente gegevens (meer) beschikbaar. Indicatoren die niet meer worden aangeboden via www.waarstaatjegemeente.nl zijn niet meer opgenomen in de begroting.

Naast de basisset is een lijst met facultatieve indicatoren beschikbaar, waarvoor landelijke data (nog) ontbreken. Gemeenten moeten hiervoor zelf de registratie organiseren. In tegenstelling tot de verplichte indicatoren, zijn de facultatieve indicatoren wat minder feitelijk te meten. Ze hebben een bepaalde subjectiviteit in zich zoals een gevoel of waardering. Voorbeelden zijn de mate waarin de gemeentelijke dienstverlening wordt gewaardeerd door ondernemers en inwoners en het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Per programma worden de facultatieve indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'F'. Voor een aantal indicatoren is gekozen om de resultaten uit te drukken in een getal en niet visueel.

Per programma worden de indicatoren weergegeven in een tabel, aangeduid met de afkorting 'PI' of 'ME', respectievelijk Prestatie-Indicator en Maatschappelijk Effect.

Beleidsbegroting
De beleidsbegroting bestaat per programma uit de zogenaamde ‘3 W-vragen’.
1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat gaat dit kosten?

Per programma is steeds een overkoepelend doel geformuleerd onder de kop "Wat willen we bereiken". Hierbij is aangegeven welke beleidskaders een rol spelen bij het realiseren van dat doel. Wat we in 2023 gaan doen om het programmadoel te bereiken is verder uitgewerkt in de overzichten 'concrete voornemens' vanuit het coalitieakkoord en de 'reguliere taken'. Onder het kopje "Wat gaat dit kosten" worden de baten en lasten per programma gepresenteerd. Afwijkingen boven de € 100.000, ten opzichte van de primitieve begroting 2022, worden nader toegelicht. De specifiek aan het programma gerelateerde investeringen en subsidies worden hier eveneens

gepresenteerd. Bijzondere en grote investeringen boven de € 500.000 worden nader toegelicht. In elk programma zijn de verbonden partijen opgenomen die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van dat programma.

Paragrafen
Na het programmaplan volgen de paragrafen. Deze geven een dwarsdoorsnede van de begroting, bezien vanuit een bepaald beleidsterrein. Het gaat vooral om beheersmatige aspecten die grote (financiële) gevolgen hebben gehad en/of van belang zijn geweest voor het realiseren van de programma's.

Financiële begroting
De financiële begroting gaat in op de grondslagen voor de begroting, zoals die bij de perspectiefnota 2023-2026 zijn bekrachtigd. Daarnaast biedt de financiële begroting o.a. een totaaloverzicht van de baten en lasten, het structurele begrotingsevenwicht, verschillenoverzicht met toelichting en de uiteenzetting van de financiële positie.

Bijlagen
Tot slot zijn in de bijlagen de meerjarige overzichten van reserves en voorzieningen, baten en lasten per taakveld en een investeringsoverzicht opgenomen. Een lijst met gehanteerde afkortingen maakt deze begroting compleet.

Begroting 2023
Beleidsbegroting: Programmaplan

2 Beleidsbegroting: Programmaplan

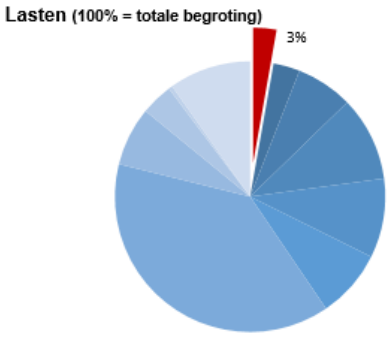
2.1 Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

Taakvelden

Bestuur

Burgerzaken

Beheer overige gebouwen en gronden

2.1.1 Wat willen we bereiken?

Doel

De gemeente zet zich ervoor in dat Gorinchem een levendige en zorgzame stad is waar het goed wonen, werken en verblijven is voor jong en oud. Daarbij zal de gemeente de (inwoners van de) stad betrekken en faciliteren, de dienstverlening op de klant afstemmen en zorgen voor een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering waarbij het gemeentelijke huishoudboekje op orde is.

Het coalitieakkoord
We zetten ons in voor alle inwoners van onze mooie stad. Ook als de politieke meningen verdeeld zijn, zoeken we samen het beste voor Gorinchem. Gemeenteraad en college geven elkaar de ruimte, zodat ieder zijn taak goed kan uitvoeren. Met elkaar doen we het voor Gorinchem en dus met Gorinchem.

Goede samenwerking met onze inwoners, organisaties en bedrijven begint met duidelijke communicatie. De gemeente is duidelijk in wat ze zelf kan of wil. Daarnaast luistert de gemeente goed en wil ze leren van het contact met de stad en met inwoners in de wijken. Duidelijk uitgesproken verwachtingen, nieuwsgierigheid en maatwerk zijn belangrijk. In onze kleine stad met een groot verzorgingsgebied kunnen wij het niet alleen. Want de uitdagingen zijn groot. Samenwerking binnen en buiten onze regio, opkomen voor de belangen van Gorinchem ('lobby') en het verkrijgen van subsidies zijn en blijven ook de komende jaren heel belangrijk. De slagkracht van gemeentelijke organisatie blijven we verder ontwikkelen, met oog voor een goede balans tussen ambities en beschikbare middelen.

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Burgerinitiatieven	2016
Inwoners aan zet	2016
Informatiebeleid	2017
Zienswijze koersdocument Grenzeloos samenwerken	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Formatie	B	fte per 1.000 inwoners	9,0	PI
Bezetting	B	fte per 1.000 inwoners	8,6	PI
Apparaatskosten	B	€ per inwoner	798	PI
Externe inhuur	B	%	11,4	PI
Overhead	B	%	8,0	PI
Waardering inwoners algehele dienstverlening:				
- Balie	F	1-10	7,8	ME
- Telefoon	F	1-10	7,5	ME
- Schriftelijk	F	1-10	7,3	ME
- Digitaal /email	F	1-10	7,2	ME

Verklaringen afkorting: B = Basisset indicator, F = Facultatieve indicator, PI = Prestatie Indicator, ME = Maatschappelijk Effect.

2.1.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Verbeteren informatievoorziening P&C	We verkennen mogelijkheden om de Planning & Control (P&C) producten aan te scherpen, zodat ze beter aansluiten bij de informatiebehoefte vanuit de gemeenteraad.
Investeringsprogramma	We gaan in gesprek met de gemeenteraad over het investeringsprogramma. We zien een oplopende druk op de beschikbare investeringsmiddelen in relatie tot de schuldomvang. We kijken hierbij naar het temporiseren van geplande investeringen en ook naar het heroverwegen van eerder gemaakte keuzes. De recente kostenstijgingen benadrukken de noodzaak om keuzes te maken. Tegelijk onderzoeken we de mogelijkheden om (extra) te sparen voor toekomstige investeringen.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Klant Contact Centrum (KCC)	Het KCC is de eerste toegang voor klantcontacten via onder andere de receptie bij het stadhuis, sociale media, chat en telefoon. Ondanks digitalisatie blijft telefonische dienstverlening een belangrijk onderdeel van het contact met onze inwoners. We monitoren en sturen op onze resultaten bij de beantwoording. Ons doel is om onze dienstverlening toegankelijk, begrijpelijk en efficiënt te houden.
Adres- en identiteitsfraude	Het Rijk zet, met ondersteuning vanuit de Landelijke Aanpak Adresfraude (LAA), in op het voorkomen van adres-en identiteitsfraude. Dat vraagt extra inzet van gemeenten. Naast de onderzoeken die binnen de gemeente al lopen, moet de gemeente ook de risicosignalen die maandelijks binnenkomen via het LAA verder gaan onderzoeken. Op het gebied van arbeidsmigranten en huur- en zorgtoeslagen neemt het aantal uit te voeren onderzoeken steeds verder toe.
Toename controle brondocumenten	Er is in Gorinchem een sterke toename van het aantal inwoners dat niet afkomstig is uit Nederland. Vanuit de Wet Basisregistratie Personen (BRP) moeten deze burgers brondocumenten inleveren. Die brondocumenten moeten ook gecontroleerd worden. Dat vraagt tijd van de backoffice. We verwachten in 2023 weer een groot aantal documenten dat ingeleverd wordt (moet worden).
Visie op dienstverlening	In de breed gedragen Visie Dienstverlening “Gastvrij Gorinchem” liggen de gemeentelijke ambities op het gebied van dienstverlening vast. Alle medewerkers van de gemeente zijn daarbij dienstverlener, zogenaamde 'mogelijkmakers'. Belangrijke thema's zijn bijvoorbeeld klantgerichtheid op het gebied van informatievoorziening, het afnemen van (online) diensten en het optimaliseren van onze klantcontacten. Diverse activiteiten vanuit de Visie Dienstverlening krijgen een vervolg in 2023 zoals de brievenwasserette, Fixi (meldingssysteem voor de openbare ruimte) en het verbeteren van onze dienstverleningskanalen zoals telefoon, e-dienstverlening en live-chat.
Burgerpeiling	Uitvoering geven aan de burgerpeiling in het voorjaar van 2023. Daarbij wordt op een gestandaardiseerde wijze onderzoek gedaan naar de tevredenheid van de Gorcumse inwoners inzake wonen, leven, veiligheid en welzijn.
Subsidieverwerving	Voor 2023 worden subsidiemogelijkheden voorzien voor woningbouwprojecten als de Arkelsedijk en projecten gericht op de huisvesting van specifieke doelgroepen. Voor de verduurzaming van het gemeentelijke vastgoed worden in 2023 de subsidiemogelijkheden benut waaronder begrepen een nieuwe subsidieregeling voor verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Voor wat betreft de Europese subsidies wordt in 2023 voor het I-lab een subsidieaanvraag voorbereid in het (Europese) programma Kansen voor West. Voor het Europees Sociaal Fonds (ESF) worden in 2023 subsidieaanvragen ingediend op het gebied van actieve inclusie en Pro/vso uitgevoerd door Avres respectievelijk de praktijkscholen. De nieuwe ESF (+) regeling wordt mogelijk eind 2022 nog opengesteld. Dit programma wordt nauwlettend gevolgd om in 2023 de subsidiekansen te kunnen verzilveren. Daar komen nog subsidies bij van regelingen die nu nog niet bekend zijn en/of pas in 2023 worden opengesteld. Verder wordt het beheer verricht van toegekende subsidies om daarmee de subsidiebeschikkingen om te zetten in definitief ontvangen bijdragen. In 2023 wordt het beheer van de provinciale subsidies voor de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV) met de Provincie Zuid-Holland afgewikkeld.

2.1.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV01 Bestuur	1.816	2.277	2.601	2.593	2.585	2.463
TV02 Burgerzaken	1.173	1.156	1.376	1.456	1.466	1.638
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	525	617	578	578	576	576
Lasten Bestuur en Ondersteuning	**3.514**	**4.050**	**4.555**	**4.627**	**4.627**	**4.677**
TV01 Bestuur	131	3	3	3	3	3
TV02 Burgerzaken	509	495	514	696	726	786
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	419	666	453	666	666	666
Baten Bestuur en Ondersteuning	**1.058**	**1.163**	**969**	**1.364**	**1.394**	**1.454**
Totaal saldo van baten en lasten	-2.456	-2.887	-3.585	-3.262	-3.233	-3.223
Mutaties reserves	-285	0	0	0	0	0
Resultaat	**-2.741**	**-2.887**	**-3.585**	**-3.262**	**-3.233**	**-3.223**

De hogere lasten van € 144.000 op taakveld 01 worden grotendeels veroorzaakt door hogere loonkosten van het college van B&W die met name verband houden met de uitbreiding van het aantal wethouders. Ook de loonkosten van de griffie nemen toe met € 120.000. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door kleinere mutaties.

De hogere lasten bij taakveld 02 worden voor € 204.000 veroorzaakt door een uitbreiding van de formatie van team Dienstverlening (cluster burgerzaken). Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar de PPN 2023-2026. Deze hogere lasten worden in 2024 en 2025 voor een deel gecompenseerd door hogere legesopbrengsten. Kleinere verschillen zorgen voor het restant aan verschil.

In verband met de (gedeeltelijke) de leegstand van het Stadhuisplein zijn de baten op taakveld 03 verlaagd met € 180.000 in 2023. De verwachte baten liggen in lijn met de realisatie 2021.

2.1.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

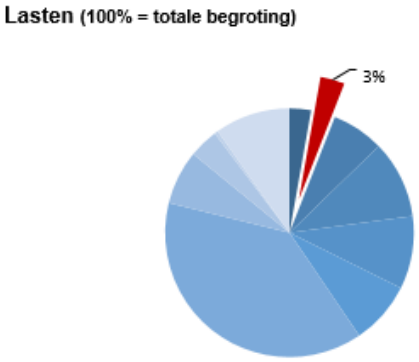
- GR Regio AV

2.2 Programma 2 Veiligheid

Taakvelden

Crisisbeheersing en brandweer

Openbare orde en veiligheid

2.2.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een schone, veilige en leefbare stad waarin bewoners zich veilig en prettig voelen. Dat doen we door een veilige leefomgeving te creëren. Aan de hand van de speerpunten uit het integraal veiligheidsplan 2023-2026 gaan we met inwoners, ondernemers en partners aan de slag. Daarnaast gaan we aan de slag met wijkgericht werken, op basis van vertrouwen en maatwerk stimuleren we bewoners om een eigen bijdrage aan de leefomgeving te leveren. Samen in de regio en met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) beheersen we de veiligheidsrisico's van onder andere transport en opslag van gevaarlijke stoffen en zorgen we voor een adequate voorbereiding op de bestrijding van incidenten en crisissen door een goede verbinding met hulpdiensten en een slagvaardige organisatie van gemeentelijke processen bij ernstige incidenten.

Het coalitieakkoord
Wij willen dat Gorinchem een gastvrije en veilige stad is waarin iedereen kan wonen, werken, ondernemen en ontspannen. De gemeente heeft een speciale verantwoordelijkheid voor een schone, hele en veilige leefomgeving. Veiligheid is ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid van politie, gemeente en Gorcumers zelf. Is er bij inwoners animo om daarin zelf een rol te nemen, dan ondersteunen we dat. In Gorinchem zijn regionale criminele netwerken actief, waarin drugs een grote rol spelen. De aanpak van deze ondermijnende criminaliteit willen we versterken. Zowel bij de aanpak van overlast als van ondermijning geldt: we kiezen voor de juiste balans tussen voorkomen en bestrijden.

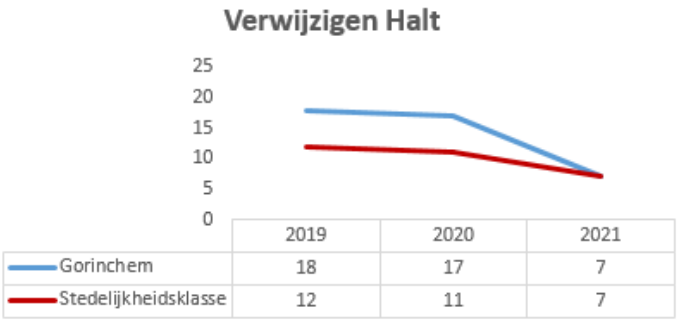
Vastgesteld beleid

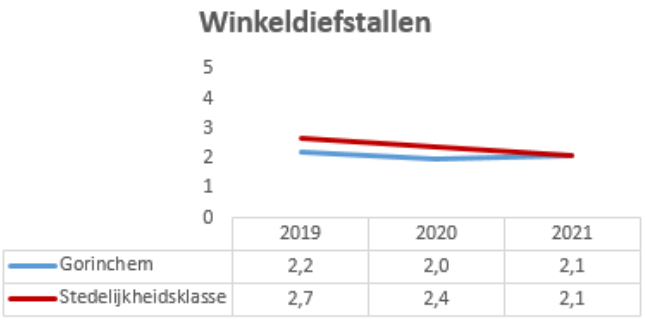
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Prostitutiebeleid	2004
Coffeeshopbeleid	2012
BIBOB beleid	2014
Integraal Veiligheidsplan	2019
Evenementenbeleid	2019
Beleid Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH)	2019
Algemene Plaatselijke Verordening (APV)	2022

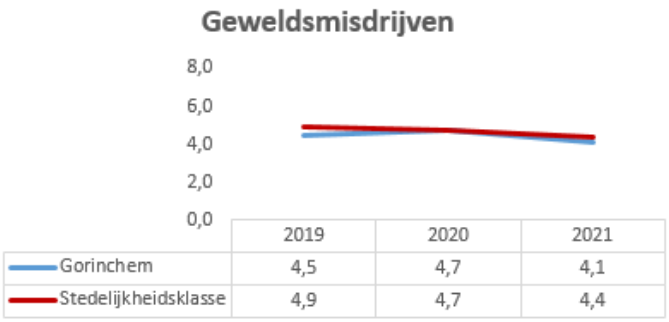
Maatschappelijke effecten en indicatoren

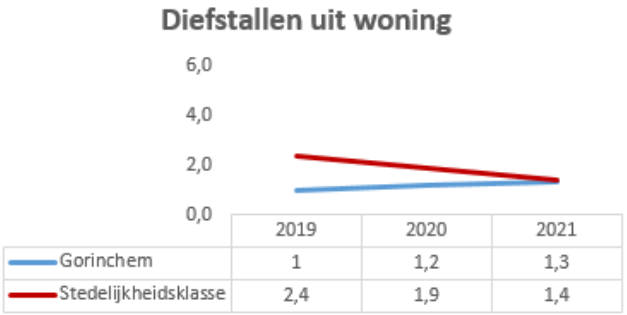
Hoe meten we dat?

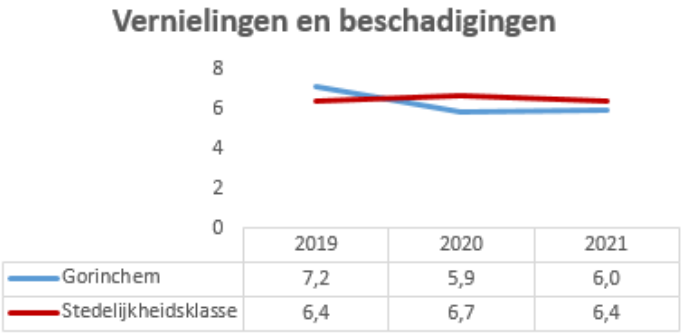
Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Verwijzingen Halt	B	Aantal per 1000 jongeren	PI
Winkeldiefstallen	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Geweldsmisdrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Diefstallen uit woning	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Aandeel dat zich veilig voelt in de buurt	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME
Mate van overlast van buurtbewoners *Ten minste enige mate van overlast*	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME

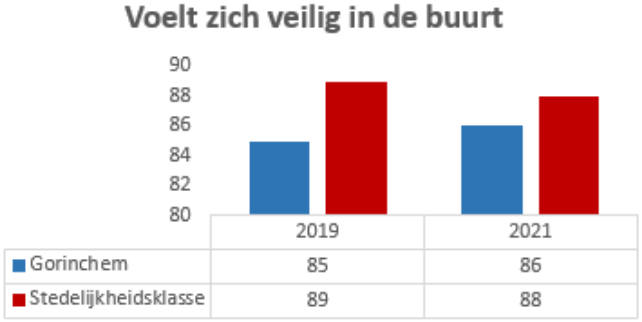

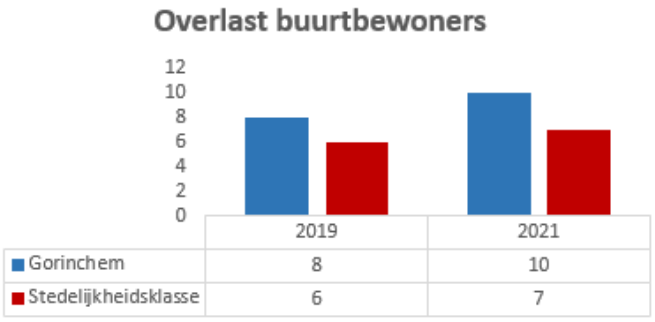

Indicator	Streefwaarde 2023	Hoe willen we dit bereiken
Voelt zich veilig in de buurt	86 %	De streefwaarde is gebaseerd op het gemeten veiligheidsgevoel (2021). We bereiken de streefwaarde door het uitvoeren van diverse activiteiten zoals benoemd in het Integraal veiligheidsplan.

2.2.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Ondermijning	We geven verder uitvoering aan de aanpak van ondermijning en onderzoeken de mogelijkheden om bestuurlijke barrières op te werpen om het verdienmodel van criminele organisaties te dwarsbomen.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Veilige woon- en leefomgeving	Dagdagelijks zetten we ons in voor een veilige woon- en leefomgeving door middel van een wijkgerichte aanpak en de aanpak van de hotspots (jeugd-)overlast. Elke wijk heeft een buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) die aanspreekpunt is voor inwoners en andere organisaties. We zetten in op het vergroten van de zichtbaarheid van de (wijk)boa. Ook blijven we ons, samen met onder andere politie en inwoners, inzetten om de cijfers rond de vermogens- en geweldscriminaliteit verder te laten dalen.
Cameratoezicht	Cameratoezicht wordt flexibel ingezet wanneer dat nodig is. Als daar aanleiding toe is, zet de burgemeester voor een bepaalde periode in een aangewezen gebied cameratoezicht in om overlast en criminaliteit tegen te gaan en de openbare orde ter plaatse te herstellen. We onderzoeken de noodzaak voor een uitbreiding van het mobiele cameratoezicht.
Fysieke veiligheid	De veiligheidsrisico's in het fysieke domein hebben onverminderd onze aandacht. Daarvoor werken we nauw samen met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid. Op het gebied van crisisbeheersing wordt er steeds meer een beroep gedaan op de zelf- en samenredzaamheid van onze inwoners. Er wordt desgewenst gebruik gemaakt van de initiatieven van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid die investeren op bewustwording en zelfredzaamheid van de (eigen) veiligheid van inwoners.
Evenementen en Horeca	Met een rijk aanbod aan cultuur en evenementen en de kansen die dit biedt voor onze (horeca)ondernemers zorgen we voor een levendige stad. Door de veranderende en verscherpte regelgeving met betrekking tot veiligheid bij evenementen informeren we de (toekomstige) organisatoren van evenementen. Zo worden eventuele belemmeringen in een vroeg stadium weg genomen.
Zorg en Veiligheid	Het verbeteren van de samenwerking op het snijvlak van veiligheid en zorg zetten we voort. Er is daarbij aandacht voor enerzijds de positionering van het Zorg- en Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid en anderzijds de aanpak van problematiek op het snijvlak van veiligheid en zorg. Er is blijvende inzet op het voorkomen of stoppen van huiselijk geweld en de nazorg na detentie is geborgd. We hebben aandacht voor alle vormen van radicalisering, extremisme en polarisatie.

Onderwerp	Toelichting
Gedigitaliseerde criminaliteit en cybercrime	We werken aan bewustwording en bieden daarbij concrete handvatten (handelingsperspectief) om de digitale weerbaarheid van onze inwoners te vergroten.

2.2.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.104	3.203	3.408	3.393	3.393	3.393
TV12 Openbare orde en Veiligheid	2.318	1.654	1.759	1.758	1.756	1.756
Lasten Veiligheid	**5.422**	**4.857**	**5.166**	**5.151**	**5.149**	**5.149**
TV12 Openbare orde en Veiligheid	1.040	358	360	360	360	360
Baten Veiligheid	**1.040**	**358**	**360**	**360**	**360**	**360**
Totaal saldo van baten en lasten	-4.382	-4.499	-4.806	-4.791	-4.789	-4.788
Mutaties reserves	0	0	4	4	4	4
Resultaat	**-4.382**	**-4.499**	**-4.802**	**-4.786**	**-4.784**	**-4.784**

Het verschil op taakveld 11 wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere bijdrage van € 247.000 aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ). Een lagere doorbelasting van de salariskosten leidt tot een voordeel van € 45.000.

In 2023 en volgende jaren zetten we extra in op de aanpak van ondermijning (€ 75.000) en treffen we maatregelen om agressie tegen medewerkers met een publieke taak te beperken (€ 75.000). Een lagere doorbelasting van salariskosten leidt tot een voordeel van € 45.000.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedrag x € 1.000)	Bedrag
Asiel	47
Bureau Halt	11
Dierenambulance	24

2.2.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- MerwedeLingelijn Beheer B.V.

2.3 Programma 3 Verkeer en vervoer

Taakvelden

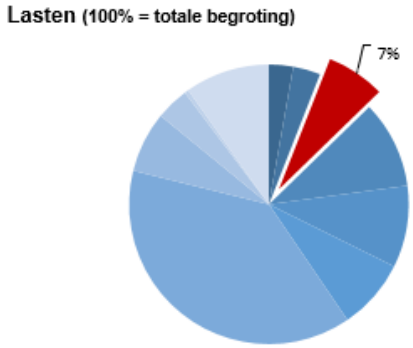
Verkeer en vervoer

Parkeren

Recreatieve havens

Economische havens en waterwegen

Openbaar vervoer

2.3.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Bewoners, ondernemers en bezoekers zijn tevreden over de bereikbaarheid, (verkeers)veiligheid en bruikbaarheid van wegen, water- en spoorwegen binnen de gemeente.

Het coalitieakkoord
Een goede en veilige bereikbaarheid van en naar Gorinchem en in de stad zelf is heel belangrijk. Het draagt bij aan het woongenot van inwoners en het vestigingsklimaat van bedrijven en organisaties. Dit komt ten goede aan de leefbaarheid in onze stad. Met de Mobiliteitsvisie en de Uitvoeringsagenda ligt er een goede basis om de uitdaging aan te gaan. Tegelijk vraagt deze fase van uitvoering ook nog veel van ons. Bouwkostenstijgingen maken dat we goed naar planning en uitvoering moeten kijken. En ook onderdelen van de aanpak fietsknelpunten vragen om uitvoering.

Voor ons is het belangrijk dat in Gorinchem de veiligheid en het gemak voor fietsers en voetgangers zichtbaar toenemen. Overigens zonder dat plekken onbereikbaar worden voor auto's. Ook willen we in de stad meer openbaar vervoer. We gaan op zoek naar praktische oplossingen. Voor ambities uit de Mobiliteitsvisie die na deze raadsperiode aan de beurt zijn, geldt dat we moeten sparen. En dat we op zoek moeten gaan naar extra financiële middelen.

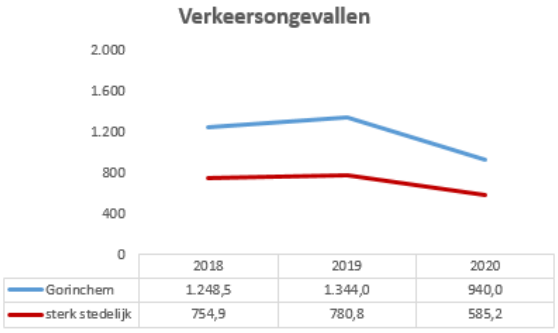
Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Kadernota Infrastructuur	2007
Startnotitie A27	2007
Fietsplan	2013
Regionaal verkeers- en vervoersplan	2014
Verkeerstructuurplan Binnenstad	2016
Raadsopdracht Mobiliteit	2017
Parkeerverordening Gemeente Gorinchem	2019
Mobiliteitsvisie 2040	2020
Parkeerprogramma binnenstad Gorinchem 2021-2025	2021

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Verkeerongevallen	F	Per 100.000 inwoners	ME
Geregistreerde ongevallen naar soort 2020	F	In %	ME

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Stedelijk programmeren uitvoering Mobiliteitsvisie	Vanuit de vastgestelde Mobiliteitsvisie en de bijbehorende uitvoeringsagenda willen we meerdere projecten realiseren die de bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid van de stad verbeteren. Tegelijkertijd willen we ook verschillende stedelijke ontwikkelingsprojecten realiseren. Gecombineerd met beperkte financiële ruimte én bouwkostenstijgingen, zien we ons genoodzaakt het geheel van investeringen in de stad integraal te bezien en een strategie te ontwikkelen wat we wanneer en in welke volgorde aanpakken.
Fietsknelpunten top 10	Als onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Mobiliteitsvisie is (samen met stakeholders) een fietsknelpunten top 10 opgesteld. In 2023 zoeken we een strategie en financiële middelen om de knelpunten de komende jaren stap voor stap aan te pakken.
Nieuwe knelpunten autoverkeer	Behalve de projecten uit de Mobiliteitsvisie, zijn er ook knelpunten in het bestaande wegennet waarover regelmatig signalen komen van verkeersonveiligheid. Parallel aan de fietsknelpunten, werken we ook aan een strategie voor de aanpak van de overlast top 10 van wegen, met de benodigde financiële middelen.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Planologie	Bij planologische ontwikkelingen houden we rekening met verkeers- en vervoersaspecten. Dit moet bijdragen aan goed bereikbare, toegankelijke en verkeersveilige openbare ruimte.
Inrichting Openbare ruimte	Bij onderhoud en beheer aan de openbare ruimte houden we rekening met de invulling van de mobiliteits-, klimaat-, woon-, sociale en duurzaamheidsdoelstellingen. We nodigen bewoners uit om mee te beslissen over hun leefomgeving.
Regionale samenwerking	We werken regionaal samen op het gebied van de veerdienst, de verkeersveiligheid, de bereikbaarheid, het verkeersbeleid en de afstemming van wegwerkzaamheden.
Verkeersveiligheid	We zorgen voor een verkeersveilige inrichting van de openbare ruimte en besteden aandacht aan verkeerseducatie en gedragsbeïnvloeding om de verkeersveiligheid verder te verhogen.
Evenementen en activiteiten	Bij evenementen en activiteiten houden we rekening met het veilig geleiden van bezoekersstromen en de bereikbaarheid voor hulpdiensten.
Veerdienst	Riveer onderhoudt diverse veerverbindingen en werkt daarvoor nauw samen met verschillende oevergemeenten in de regio. Riveer verzorgt de calamiteitenbestrijding op het water en biedt met de watertaxi vraagafhankelijk vervoer over water.
Lingehaven	De Lingehaven biedt als passantenhaven van Gorinchem ligplekken voor watersporters in hartje binnenstad. De Lingehaven is gecertificeerd met de Blauwe Vlag (betrouwbaar, veilig, schoon) en sinds 2017 voeren we naast de Blauwe Vlag ook de Groene Wimpel (ambities in duurzaamheid, innovatie). Daarnaast beheert de Lingehaven de ligplaatsen in de historische haven en regelen we de boekingen voor de steiger cruisevaart Buiten de Waterpoort. Verder organiseren we jaarlijks de Open Havendag en de Botenbeurs.
Elektrisch varen	De nieuwbouw van twee elektrische veren is eind 2021 gestart en deze schepen zullen naar verwachting eerste helft 2023 in de vaart komen rondom Gorinchem.
Renovatie van sanitairgebouw Kriekenmarkt	De renovatie van het sanitairgebouw van de Lingehaven wordt voorbereid in de periode najaar 2022/voorjaar 2023. Hierbij houden we nadrukkelijk rekening met de gemeentelijke duurzaamheidswensen, ook om de status van Groene Wimpel te behouden. De start van deze innovatieve renovatie vindt plaats vanaf het derde kwartaal 2023.
Parkeren	We exploiteren de betaalde parkeervoorzieningen en reguleren de parkeerbehoefte.

2.3.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV21 Verkeer en vervoer	4.881	5.192	5.389	6.948	5.688	6.306
TV22 Parkeren	1.131	947	1.016	1.090	1.086	1.066
TV23 Recreatieve Havens	580	598	580	592	591	590
TV24 Economische Havens en waterwegen	30	25	31	56	55	55
TV25 Openbaar vervoer	2.589	2.702	2.777	2.721	2.717	2.715
Lasten Verkeer en vervoer	**9.211**	**9.464**	**9.792**	**11.406**	**10.137**	**10.731**
TV21 Verkeer en vervoer	345	328	328	328	328	328
TV22 Parkeren	514	689	689	689	689	689
TV23 Recreatieve Havens	107	116	116	116	116	116
TV24 Economische Havens en waterwegen	107	177	197	215	215	215
TV25 Openbaar vervoer	2.206	2.341	2.269	2.268	2.267	2.267
Baten Verkeer en vervoer	**3.279**	**3.650**	**3.598**	**3.616**	**3.615**	**3.614**
Totaal saldo van baten en lasten	-5.932	-5.814	-6.194	-7.790	-6.523	-7.117
Mutaties reserves	-302	41	204	1.706	62	278
Resultaat	**-6.234**	**-5.773**	**-5.990**	**-6.084**	**-6.461**	**-6.839**

De hogere lasten bij taakveld 21 worden met name veroorzaakt door het ter beschikking stellen van budgetten voor de uitvoering van de mobiliteitsvisie. Deze worden ten laste van de reserve Infrastructuur gebracht.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2023, vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Openbare verlichting	158	161	162	162
Vervangen straatmeubilair	92	92	92	92
Vervangen verkeersborden	41	42	42	42
Uitbreiding parkeergarage Kweeklust	3.604			
Mobiliteit	13.917	11.234	3.534	
GPS-ontvanger	30			
Riviercruisevaarsteiger	550			
Totaal investeringen	**18.392**	**11.529**	**3.830**	**296**

Uit parkeeronderzoeken is gebleken dat in de avond en nacht een parkeerprobleem ontstaat. Om dit op te lossen is in de Mobiliteitsvisie een budget opgenomen voor het uitbreiden van parkeergarage Kweeklust. Dit is een van de eerste projecten uit de Mobiliteitsvisie en zodoende is hiervoor al een investeringsbudget beschikbaar gesteld.

De investeringen in Mobiliteit 2023-2025 komen voort uit de projecten die zijn opgenomen in de Mobiliteitsvisie.

De steiger voor cruisevaart is aan het eind van zijn technische levensduur en voldoet niet meer aan de voorwaarden die gesteld worden aan het faciliteren van de riviercruisevaart. Voor de aanpassing en verbetering is € 550.000 benodigd. De kapitaallasten kunnen worden gedekt door de verwachte extra havengelden als gevolg van de toename van het aantal cruiseschepen dat Gorinchem aandoet.

2.3.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

• GR Bureau Openbare Verlichting
• GR Regio AV
• MerwedeLingelijn Beheer B.V.

2.4 Programma 4 Economie

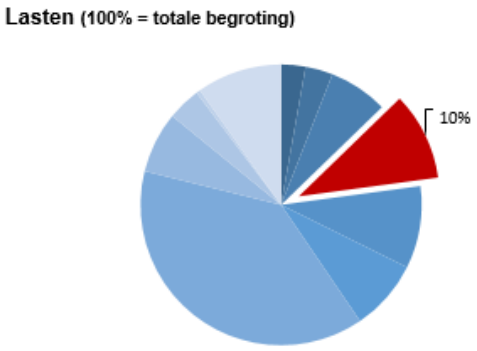
Taakvelden

Economische ontwikkeling

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Economische promotie

2.4.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een economisch vitale stad, aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Het coalitieakkoord
Als het gaat om economie en arbeidsmarkt heeft de gemeente geen directe, maar wel een voorwaardenscheppende rol. Deze onderwerpen zijn cruciaal voor de leefbaarheid van inwoners van Gorinchem en van omliggende gemeenten. Opgeteld zo'n 120.000 tot 150.000 inwoners. In de combinatie van deze onderwerpen liggen veel kansen voor Gorinchem. Ook als corona opnieuw veel gaat vragen van ondernemers willen we daarop voorbereid zijn. Onze gemeente is al 'banenmotor' en 'Allermooiste vestingstad'. We willen deze kwaliteiten behouden en de kansen daarvan benutten.

Het ontwikkelen van het vestigings- en ondernemersklimaat vraagt om meer samenwerking met het bedrijfsleven. Het vraagt om verbetering van de bereikbaarheid en het woonklimaat. Dit hangt samen met de concurrentiepositie van grote én kleine lokale ondernemers, detailhandel en horeca.

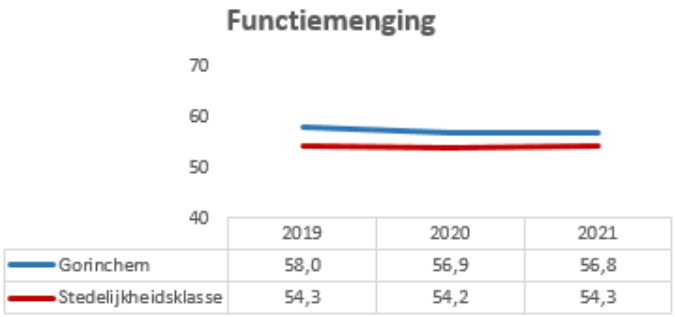
Vastgesteld beleid

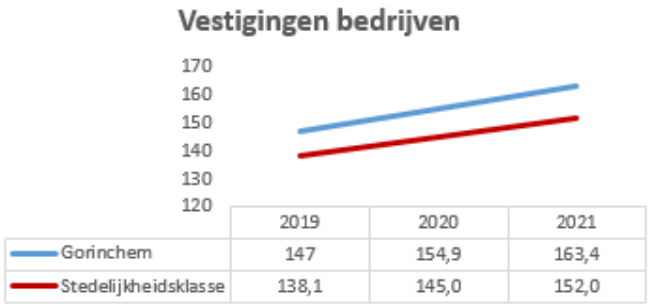
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Gemeentelijke structuurvisie	2009
Strategie citymarketing	2017
Winkeltijdenverordening	2017
Economische Visie	2021
Kernwinkelgebied binnenstad Gorinchem	2021
Verordening BIZ-Zone binnenstad Gorinchem 2023	2022

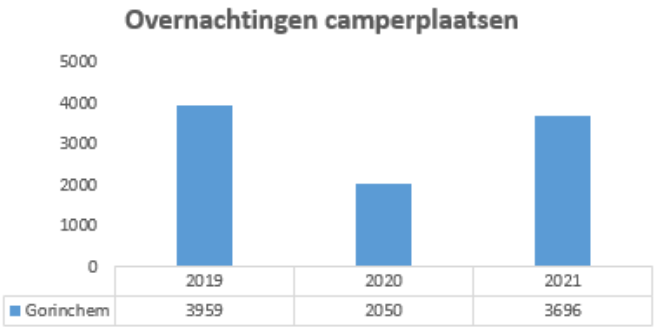
Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Functiemenging *Verhouding tussen woningen en banen*	B	% 0 = alleen woningen, 100 = alleen banen		PI
Vestigingen van bedrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar		PI
Waardering vestigingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	onbekend	ME
Waardering ondernemingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	onbekend	ME
Aantal overnachtingen op camperplaatsen	F	Aantal per jaar (2019)	3959	PI

2.4.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Onderwerp	Concrete voornemens
Onderhouden relaties bedrijven	We onderhouden goede relaties met het bedrijfsleven, zodat we van elkaar goed weten waar ontwikkelkansen liggen. We werken samen met het bedrijfsleven aan het stimuleren van innovatie en verduurzaming (circulariteit) en het regionaal en landelijk onder de aandacht brengen van een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Gorinchem.
Verkleinen kernwinkelgebied en aantrekkelijke stad	We zetten ons als gemeente actief in voor het verkleinen van het kernwinkelgebied. Via trajecten als 'Warenhuis Gorinchem' en de doorontwikkeling van Gorinchem Citymarketing (GCM) werken we aan een aantrekkelijke stad en ontdekken we ook wat voor bedrijven en horeca van belang is voor vestiging en succes in Gorinchem. Zo mogelijk en nodig kunnen we daar als gemeente verder actie op ondernemen.
Vitaliteit bedrijventerreinen en winkelcentra	Naast de ontwikkeling van Groote Haar en de binnenstad hebben we aandacht voor de vitaliteit van andere bedrijventerreinen en (wijk)winkelcentra in Gorinchem.
Economische ontwikkeling	Nu de economische visie, inclusief het uitvoeringsprogramma, door de gemeenteraad is vastgesteld gaan we aan de slag met het uitvoeren van de in het uitvoeringsprogramma opgenomen acties. Dit doen we in samenwerking met de ondernemers en de ondernemersverenigingen uit Gorinchem.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Regionaal Maatschappelijke Agenda (RMA)	We werken in 2023 verder aan zowel de opgave vrijetijdseconomie als de opgave economie en innovatie. De RMA benutten we om het regionale netwerk te onderhouden en voor lobby richting andere overheidslagen. Dit netwerk zetten we in om lokale ambities rondom bijvoorbeeld marketing en ambities uit de economische visie zoals de (maritieme) maakindustrie en circulaire economie invulling te geven.
Uitvoering economische visie	Door het ondernemersklimaat te verbeteren dragen we bij aan de economie van Gorinchem. Tevens bezien we wat nodig is om de bedrijventerreinen toekomstbestendig te houden, waarbij we aandacht hebben voor de (her)ontwikkellocaties in relatie tot de bestaande bedrijventerreinen.
Grondexploitaties	In 2023 intensiveren we de werkzaamheden voor realisatie van bedrijventerrein Groote Haar. We realiseren een tijdelijk bouwontsluiting aan de noordzijde. Hiervoor worden de grondwerkzaamheden en het bouwrijp maken van Groote Haar verder uitgevoerd. De grondexploitatie Oost II ronden we in 2023 af. Het betreft de verkoop van de resterende bouwrijpe gronden en de activiteiten van woonrijp maken.
Arbeidsmarkt	Voor een goed werkende arbeidsmarkt is samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs nodig. Daarom wordt in 2023 de succesvolle werkwijze van het Regionaal Mobiliteitsteam *AV Werkt door* voortgezet. De werkloosheid is in 2022 in de regio naar het laagste percentage in jaren gegaan. De grootste uitdaging voor de arbeidsmarktregio is het zoeken naar meer mensen die kunnen en willen werken. De krapte op de arbeidsmarkt is erg groot. Er zijn veel meer vacatures dan werklozen in de regio. Landelijk is het programma Perspectief op Werk afgerond, regionaal zal in 2023 het regionale actieplan DOE AGENDA afgerond worden. Het nieuwe programma *Dichterbij dan je denkt* geeft een impuls om iedereen die kan werken te matchen aan een werkplek in de regio. Om dit doel te bereiken, is het noodzakelijk naast een goede begeleiding van werkzoekenden ook een goed aanbod van her-, en bijscholing te bevorderen. In de afgelopen jaren zijn hiervoor initiatieven

Onderwerp	Toelichting
	ontwikkeld zoals School en Bedrijf, I_lab, SitY-Academy, Sterk Techniek Onderwijs GO-AL, WIJIJ en Zorg voor je toekomst**.** Ook in 2023 zal een onderzoek gedaan worden naar de werkgeverstevredenheid van het WSP AVregio. Bij de eerste meting van de algemene tevredenheid over het WSP scoorde het WSP AVregio een 7.
Verkleinen kernwinkelgebied	Gorinchem wil de ontwikkeling van een compact winkelgebied en een levendig centrum stimuleren. Inzet is te komen tot een levendig stadshart met toekomstwaarde, economische waarde en sociaal-maatschappelijke waarde. In een compact centrum is de leegstand minimaal en zijn functies zoals winkels, horeca, cultuur of wonen meer geconcentreerd. Transformatie van panden biedt kansen om een binnenstad te vormen die in mindere mate leunt op detailhandel, maar meer veelzijdigheid biedt. Diversiteit die wordt bereikt door de functies winkelen, horeca, wonen en ontspanning te vervlechten. In 2023 gaan we door met de verkleining van het kernwinkelgebied door het aanbieden van vier soorten stimuleringssubsidies welke tot en met 31 december 2023 aangevraagd kunnen worden.
Uitvoeringsplan Mooiste Vesting	In 2021 is Gorinchem door de ANWB uitgeroepen tot de 'Allermooiste Vestingstad van Nederland'. Tezamen met de werelderfgoedstatus kunnen we hiervan profiteren maar deze status verwacht ook een bepaald inspanning van ons. Hiervoor is het uitvoeringsplan Mooiste Vesting opgesteld met diverse deelprojecten. In 2023 continueren we de uitvoering van de reeds lopende projecten uit het uitvoeringsplan Mooiste Vesting en acties op het vlak van Citymaking. Medio 2023 vindt er evaluatie plaats en maken we een doorkijk naar de jaren erna.
Warenhuis Gorinchem	Het initiatief Warenhuis Gorinchem ligt bij de ondernemers. Nu de draagvlakmeting voor de BIZ is geslaagd, kunnen we samen met de ondernemers de plannen voor het Warenhuis Gorinchem concretiseren inclusief de bijdrage van de gemeente.
Toerisme	Omdat de vesting het icoon van de stad is, leggen we bij het onderwerp toerisme nadruk op het versterken van de belevingswaarde van de historische binnenstad. Daarnaast gaan we zowel fysiek als binnen regionale toeristische samenwerkingsverbanden verbindingen aan met de regio. Met elkaar zetten we in op meer bezoekers en proberen we (nieuwe) inwoners en bedrijven aan ons te binden.
Stichting Vestingdriehoek	We maken onderdeel uit van een toeristisch samenwerkingsverband tussen Gorinchem, Woudrichem, Slot Loevestein, Fort Vuren en Zaltbommel. In die samenwerking zetten we ons gezamenlijk in voor het bereiken van een grotere economische spin-off. Daarnaast verwerven we met dit samenwerkingsverband een sterkere positie in (boven)regionale samenwerkingsverbanden als de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Dutch Delta Cruise Port. In 2023 rollen we de vernieuwde marketingstrategie verder uit. Daarnaast wordt met partners in de regio gewerkt aan nieuwe productontwikkeling *(e.e.a. afhankelijk van uitkomst BO V3H)*.
Gorinchem Citymarketing (GCM)	Aan Stichting Gorinchem Citymarketing wordt subsidie verleend voor de strategie en uitvoering van de citymarketing van Gorinchem.
Riviercruisevaart	We verlenen subsidie aan Stichting Gorinchem Citymarketing voor de marktbewerking van de riviercruisesector.
Oude Hollandse Waterlinie (OHW)	We nemen deel aan de erfgoedlijn OHW van de Provincie Zuid-Holland en vragen subsidie aan voor de uitvoering van projecten die vallen binnen het ‘Uitvoeringsplan mooiste vesting’ en zoeken actief de samenwerking met partners in het Oude Hollandse Waterlinie-gebied.
Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)	In het Pact van Loevestein van de Provincie Gelderland werken we samen met andere gemeenten aan het beheer en onderhoud en de toeristische benutting van het zuidelijke deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (onderdeel van UNESCO Werelderfgoed De Hollandse Waterlinies).

2.4.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV31 Economische ontwikkeling	559	446	623	523	522	523
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.830	15.317	15.085	4.647	3.982	5.570
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	91	114	20	20	20	20
TV34 Economische promotie	650	671	792	778	735	734
Lasten Economie	**4.129**	**16.549**	**16.519**	**5.967**	**5.259**	**6.847**
TV31 Economische ontwikkeling	18	0	0	0	0	0
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.620	15.141	14.989	4.553	3.889	5.478
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	179	183	169	169	169	169
Baten Economie	**3.817**	**15.324**	**15.158**	**4.722**	**4.058**	**5.647**
Totaal saldo van baten en lasten	-313	-1.224	-1.361	-1.246	-1.201	-1.200
Mutaties reserves	-15	50	50	50	50	50
Resultaat	**-328**	**-1.175**	**-1.312**	**-1.196**	**-1.152**	**-1.151**

De hogere lasten bij taakveld 31 worden voor € 100.000 veroorzaakt dooreen éénmalige impuls voor het verkleinen van het kernwinkelgebied. Daarnaast is er in het kader van de mooiste vestingstad budget ter beschikking gesteld.

De lasten en baten op taakveld 32 fluctueren jaarlijks als gevolg van de ontwikkeling van de diverse grondexploitaties.

De hogere lasten bij taakveld 34 worden voor € 83.000 veroorzaakt door het terugdraaien van een bezuinigingsmaatregel voor Gorinchem Citymarketing. Daarnaast is een budget van € 20.000 ter beschikking gesteld voor riviercruisevaart. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door kleine mutaties.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Bedrijfsinvesteringszone	150
Museum Slot Loevestein	10
Hendrik Hamel foundation	35

2.4.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

• GR Regio AV
• C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S

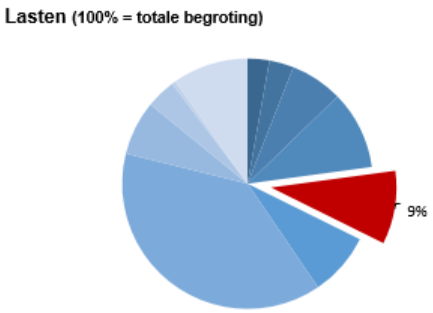
2.5 Programma 5 Onderwijs

Taakvelden

Openbaar basisonderwijs

Onderwijshuisvesting

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

2.5.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een economisch vitale stad, aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Coalitieakkoord
Gorinchem is een 'onderwijsstad'. De huisvesting van onderwijs is een directe gemeentetaak. Ook hier is samenwerking en het kijken naar de belangen van onderwijs van groot belang. Onderwijshuisvesting vraagt om durf en creativiteit, zodat bij gemeentelijke investeringen juiste en slimme keuzes gemaakt worden. Onderwijsinhoudelijk zetten we in op de aanpak van laaggeletterdheid en onderwijsachterstanden/gelijke kansen.

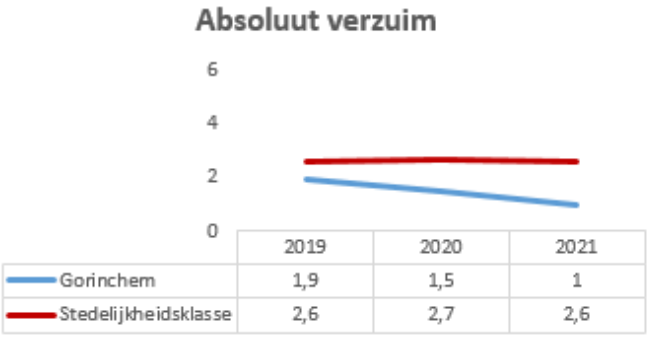
Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Beleidsnota Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)	2012
Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs	2011
- IHP Voorgezet onderwijs	2014
- IHP Speciaal onderwijs	2015
- IHP Gorinchem-Oost	2017
Beleidsnota Brede Scholen	2019
IHP Voortgezet onderwijs, 1e fase RBIC (Vakcollege Het Gilde en i_lab)	2020
Van Voor- en Vroegschools Educatiebeleid (VVE) naar Gelijke Kansen beleid	2020

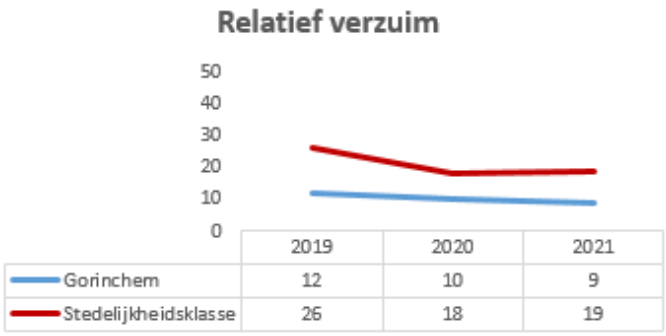
Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

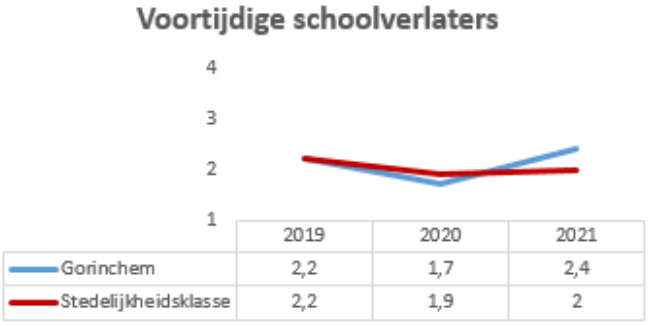
Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Absoluut verzuim *Leerplichtigen die niet staan ingeschreven op een school*	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Relatief verzuim *Leerplichtigen die zijn ingeschreven op een school maar ongeoorloofd afwezig zijn*	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)	B	% van het aantal leerlingen (12 - 23 jaar)	PI

	2019	2020	2021
Gorinchem	1,9	1,5	1
Stedelijkheidsklasse	2,6	2,7	2,6

	2019	2020	2021
Gorinchem	12	10	9
Stedelijkheidsklasse	26	18	19

	2019	2020	2021
Gorinchem	2,2	1,7	2,4
Stedelijkheidsklasse	2,2	1,9	2

2.5.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Onderwerp	Concrete voornemens
Onderwijs-huisvesting	Goed onderwijs vraagt om goede en passende huisvesting. Gorinchem heeft, zoals ook landelijk zichtbaar, veel oude onderwijsgebouwen die om een renovatie of nieuwbouw vragen. We willen komen tot een goed en haalbaar Integraal Huisvestingsplan (IHP). Uitgangspunten hierin zijn meer inclusief onderwijs, verbetering binnenklimaat en duurzaamheid. Het IHP wordt vertaald naar uitvoeringsprogramma's om gefaseerd te werken aan noodzakelijke renovaties en nieuwbouw. Hierin worden ook andere maatschappelijke functies meegenomen die voor een wijk belangrijk zijn. Denk aan bijvoorbeeld opvang, zorg of ontmoeting. Zo krijgen schoolgebouwen een centrale, multifunctionele plek in de wijk en voor de wijk. We zetten in op het verkrijgen van subsidies en meer financiële middelen, zodat geïnvesteerd wordt in (de verdere verduurzaming van) onderwijshuisvesting. In het eerste kwartaal 2023 wordt het IHP door de raad vastgesteld.
Het i_lab	Het i_lab is als coöperatie van bedrijfsleven, onderwijs en overheid vorig jaar oktober van start gegaan op het gebied van (technologische) innovatie, arbeidsmarkt en een leven lang leren. De (regionale) samenwerking tussen bedrijven en scholen heeft tot nu toe al veel opgeleverd. De hoefslag 6 wordt gerenoveerd en het i_lab krijgt een passende en centrale plek op de Regionale Beroepen- en Innovatiecampus en kan ze haar activiteiten verder uitbreiden.
Laaggeletterdheid	De aanpak van laaggeletterdheid is een van de voornemens in het coalitieakkoord. In Nederland hebben ongeveer 2,5 mln. mensen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Voor hen is het ook lastig om, om te gaan met een computer of smartphone. In de regio Gorinchem is 1 op de 5 mensen laaggeletterd. Het is lastiger om mee te doen in de samenleving. In de gemeente is er veel aanbod voor de aanpak van laaggeletterdheid (via gemeenten en taalpartners). In 2019 is er met alle (taal)partners een Taalpact gesloten. Dit is weer vertaald in een regionaal plan aanpak laaggeletterdheid. Het doel van het Taalpact is dat iedere inwoner de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en/of digi) heeft om mee te kunnen doen. Zo gaan we extra inzetten op het bereik van de doelgroep en het werven van ambassadeurs. Verder zorgen we samen met St. Lezen en Schrijven voor goed kwalitatief aanbod en monitoring.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Leerplicht	We zien toe op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS) is belast met de uitvoering. Daarnaast informeert het bureau scholen via nieuwsbrieven actief over actuele onderwerpen als leerplicht en corona.
Onderwijs-huisvesting	We zorgen voor adequate onderwijshuisvesting. In 2023 gaan we verder met de reeds ingezette/voorbereide renovaties en nieuwbouw. De renovatie van de onderwijslocatie Dr. Hiemstralaan 24-24a wordt in 2023 uitgevoerd. Het project, voor realisatie van de unilocatie voor De Regenboog Retranchement en Beatrix de Burcht, wordt gestart. In de tweede helft van 2023 wordt de start van de bouw van de vervangende nieuwbouw voor het Gilde Vakcollege Techniek verwacht. Verder actualiseren we het Integraal Huisvestingsplan (IHP), waarbij meer inclusief onderwijs, duurzaamheid en binnenklimaat belangrijke uitgangspunten zijn. Bij deze actualisatie zijn reeds een QuickScan en duurzaamheidsscan uitgevoerd. Dit resulteert in een urgente aanpak van de twee meest slecht scorende schoolgebouwen. In 2023 wordt de renovatie van het schoolgebouw Herman de Ruyterstraat 30 (JP Waale) en inhuizing Yulius in Omnia opgestart.

Onderwerp	Toelichting
	Vanuit het IHP worden de voorbereidingen gestart om te komen tot een uitvoeringsprogramma onderwijshuisvesting. Antwoord wordt gegeven op keuzes van renovatie, nieuwbouw elders of op dezelfde plek, uitbreiding, multifunctionele inzet voor de wijk en duurzaamheid. Het gaat om de schoolgebouwen: Uilenhof (inclusief gymfaciliteiten op de RBIC/campusontwikkeling), Fortes Lyceum, Samen Onderweg (Goudoeverstraat), Anne Frank en JP Waale. Naast het opstellen en uitvoeren van het IHP, zoals beschreven in de aandachtspunten, zijn er de jaarlijkse aanvragen in het kader van het Onderwijshuisvestingsprogramma.
Leerlingenvervoer	Voor het schooljaar 2022/2023 zal de herziene verordening Leerlingenvervoer van toepassing zijn. In 2023 eindigt het contract met de vervoerders en zal bepaald moeten worden of het contract al of niet verlengd moet worden.
Onderwijs aan anderstaligen	Door de komst van het asielzoekerscentrum en de situatie in Oekraïne is de druk op onze Internationale schakeklas (ISK) groot. Naast ISK voortgezet onderwijs is er ook een samenwerkingsverband ISK primair onderwijs opgezet. Als deze druk op de ISK blijft, moet vanuit de tijdelijke opgezette onderwijshuisvesting naar een permanente onderwijshuisvestingsoplossing gezocht worden. Mogelijke subsidies vanuit de landelijke overheid met betrekking tot onderwijshuisvesting voor asielzoekers worden onderzocht als definitieve afspraken met het COA zijn gemaakt.
Onderwijsachter-standenbeleid	Het Onderwijs Achterstanden Beleid is uitgebreid naar Gelijke Kansen Beleid. Dit beleid wordt geëvalueerd met alle betrokkenen in de stad en bijgesteld. Het bereik onder de VVE geïndiceerde kinderen (2,5-4 jaar) is gestegen van 115 naar 160 kinderen. Samen met een aantal maatschappelijke partners (Kinderopvang, jongerenwerk, zieke docenten, i_lab, museum, Gorcum beweegt e.a.) is de gemeente met de Stichting OVO (primair en voortgezet Onderwijs) zgn. koploper Rijke Schooldag. Om ervoor te zorgen dat alle leerlingen zich ten volle kunnen ontplooien wordt met deze Rijke Schooldag een impuls gegeven aan de brede talentontwikkeling, met aanvullende activiteiten op het gebied van sport, cultuur, cognitieve begeleiding en sociaal-emotionele ontwikkeling. Er zijn leergemeenschappen opgericht met professionals om de verbinding tussen straat-, thuis- en schoolomgeving te bevorderen. De gemeente kan de samenwerking tussen de verschillende partners nog meer versterken, waardoor niet alleen taal, maar diverse andere burgerschapsdoelen behaald kunnen worden, waardoor jongeren nog meer in staat gesteld worden om hun talenten te bereiken, ongeacht afkomst of thuissituatie.
Laaggeletterdheid	In februari 2019 is met alle (taalpartners) een Taalpact afgesloten. Vanuit het Taalpact wordt gewerkt aan een integrale aanpak van laaggeletterdheid in de arbeidsmarktregio Gorinchem. Het Taalpact is daarmee de basis van het regionaal plan aanpak laaggeletterdheid. De gemeente biedt taallessen en subsidiemogelijkheden voor het geven van taallessen aan. Inwoners kunnen naar het Taalpunt in de bibliotheek. Het Taalpunt heeft uitleg over het aanbod van taalcursussen en geeft advies over welke cursus het beste bij iemand past. Daarnaast zijn we met AVRES en werkgevers in gesprek over taal op de werkvloer. Alle activiteiten gericht op taal worden gecontroleerd op de kwaliteit en worden gemonitord.
Brede scholen	Binnen de brede scholen wordt gestreefd naar de doorontwikkeling van een gezamenlijke pedagogische visie en de school nog meer als voorziening voor de wijk in te zetten.
i_lab	Het i_lab is voortvarend van start gegaan met programma's voor onderwijs en bedrijfsleven (voor basisschoolleerlingen, voortgezet onderwijs, mbo/hbo/wo- studenten én werkenden). Dit wordt in 2023 gecontinueerd en uitgebreid. Voor de verdere ontwikkeling van het i_lab start in 2023 de renovatie van de Hoefslag 6, zoals is afgesproken in de Regio Deal en in de gezamenlijke businesscase met onderwijs en bedrijfsleven.

2.5.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV41 Openbaar basisonderwijs	232	202	270	270	270	270
TV42 Onderwijshuisvesting	3.020	4.402	6.058	3.663	3.902	3.853
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	7.174	5.305	6.023	5.675	5.524	5.521
Lasten Onderwijs	**10.425**	**9.909**	**12.352**	**9.608**	**9.695**	**9.645**
TV42 Onderwijshuisvesting	247	333	266	280	280	280
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.285	2.236	2.707	2.338	2.338	2.338
Baten Onderwijs	**3.532**	**2.569**	**2.973**	**2.619**	**2.619**	**2.619**
Totaal saldo van baten en lasten	-6.893	-7.340	-9.378	-6.989	-7.077	-7.026
Mutaties reserves	-1.530	1.550	840	-2.952	377	335
Resultaat	**-8.423**	**-5.790**	**-8.538**	**-9.942**	**-6.700**	**-6.691**

Het verschil op taakveld 42 wordt verklaard door een toename van de kapitaallasten van € 200.000 als gevolg van het later uitvoeren van voorgenomen onderwijshuisvestingsinvesteringen en nieuwe huisvestingsinvesteringen. In de begroting 2022 is een budget van € 200.000 opgenomen voor de implementatie van inclusief onderwijs voor de nieuwbouwlocatie Beatrix/De Burcht en de Regenboogschool. In de begroting 2023 nemen we nogmaals een budget voor inclusief onderwijs algemeen op van € 100.000. Voor de analyse van het verschil tussen 2022 en 2023 betekent dit per saldo een lagere last van € 100.000. Ten opzichte van de begroting 2022 stijgen de lasten met € 95.000 door de kosten voor de eerste inrichting van het Fortes Lyceum.

Ten opzichte van de primitieve begroting 2022 hebben we voor de huur van noodlokalen voor Yulius Lingewaal op de locatie Merwedekanaal 8 in 2023 een budget van € 32.000 opgenomen (en voor 2024 van € 26.000). In de primitieve begroting 2022 is een exploitatiebudget voor het i_lab opgenomen van € 1,55 mln. (deze raming is bij de tussenrapportage 2022 geactualiseerd). Voor 2023 verwachten we € 840.000 aan exploitatiekosten i_lab. Dit betekent voor de analyse tussen 2022 en 2023 een verschil van € 710.000. Voor de stijgende bouwkosten en overige exploitatiekosten voor de nieuwbouw van het Gilde Vakcollege Techniek is in de meerjarenbegroting 2023-2026 een budget van € 2 mln. opgenomen, waarvan € 1,65 mln. in 2023.

Voor de onderzoeken in het kader van de renovatie/nieuwbouw van de schoolgebouwen Samen Onderweg, Anne Frank en J.P. Waaleschool is voor 2023 een budget van € 425.000 geraamd. Hierbij wordt o.a. gekeken naar de multifunctionaliteit van het schoolgebouw voor de wijk, verduurzaming, binnenklimaat en inclusief onderwijs ten behoeve van het nog op te stellen integrale huisvestingsplan Primair onderwijs (IHP PO).

Het verschil op taakveld 43 wordt o.a. verklaard door een eenmalig subsidiebudget van € 60.000 aan de Stichting voor hoger beroepsonderwijs (SHOG) in 2022 voor de ontwikkelfase en eerste uitvoeringsfase van een nieuwe hbo-opleiding. Verder nemen de energielasten en de onderhoudslasten (inclusief bijstelling storting in de onderhoudsvoorziening) voor de multifunctionele schoolgebouwen, de brede school Dalemplein en gymzalen ten opzichte van 2022 respectievelijk met € 86.000, € 33.000 en € 33.000 toe.

De actualisatie van de huurlasten en -baten voor het gebruik van de gemeentelijke gymzalen, inclusief de juiste verwerking voor de gymzaal Elzenhof, leidt ten opzichte van de begroting 2022 tot budgettair neutrale wijziging van € 84.000 op taakveld 41 en taakveld 43.

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs is voor 2 jaar middelen ontvangen om achterstanden in het onderwijs, opgelopen door corona, op te lossen. Dit zorgt in 2023 voor een (budgettair neutraal) verschil van € 369.000 op taakveld 43 ten opzichte van 2022.

Voor laaggeletterdheid educatie en beroepsonderwijs ontvangen we via de algemene uitkering van het rijk voor 3 jaar jaarlijks een bedrag van € 141.000. Dit zorgt ten opzichte van de primitieve begroting 2022 voor hogere lasten op taakveld 43 in 2023.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2023, vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
IHP VO huisvesting JP Waaleschool	1.000			
Vervangende nieuwbouw 't Gilde CVO-AV	1.080	1.000		
IHP VO, Yulius Lingewaal College	400	350		
Yulius renovatie Dr Hiemstralaan 24-24a	1.700			
Herhuisvesting locatie De Burcht		2.000		
Gymzaal t Gilde		810	810	
IHP versneld uitvoeringsprogramma	864	575		
Totaal investeringen	**5.044**	**4.735**	**810**	**-**

Om de locatie aan de H. de Ruijterstraat 30 voor de huisvesting van de J.P. Waaleschool aan de eisen van veilig, duurzaam en modern onderwijs te blijven laten voldoen is een investeringsbudget van € 1 mln. benodigd.

Aanvullend op eerder beschikbaar gestelde middelen worden voor de vervangende nieuwbouw van het Gilde vanwege o.a. forse prijsstijgingen in de bouwmaterialen investeringsbudgetten van € 1,08 mln. en € 1 mln. opgenomen.

Voor het inhuizen van het Yulius Lingewaal College bij het Omnia College aan de W. de Vries Robbéweg zijn bouwkundige aanpassingen noodzakelijk. Hiervoor is een investeringsbudget van € 750.000 benodigd.

Voor de renovatie van het schoolgebouw aan de Dokter Hiemstralaan 24/24a is € 1,7 mln. extra benodigd.

Voor de nieuwbouw voor Beatrix De Burcht en De Regenboog op de locatie Retranchement geldt dat de bouwkosten sterk zijn toegenomen. Daarnaast wordt rekening gehouden met de uitgangspunten voor duurzaamheid, binnenklimaat en inclusief onderwijs. Hiervoor is extra investeringsruimte van € 2 mln. nodig.

Voor de gymzaal van het Gilde zijn de al beschikbaar gestelde investeringsbudgetten voor 2024 en 2025 geïndexeerd van € 750.000 naar € 810.000. Voor de maatregelen uit het IHP versneld uitvoeringsprogramma voor 2023 en 2024 zijn investeringsbudgetten van respectievelijk € 864.000 en € 575.000 opgenomen.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen het programma worden verstrekt:

Subsidies (bedragen x € 1.000) (*=subsidieplafond)	Bedrag
Project Game on	11
Beroepseducatie	160
Kinderopvang	401

2.5.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR AVRES
- Coöperatie i_lab

2.6 Programma 6 Sport, cultuur en recreatie

Taakvelden

Sportbeleid en activering

Sportaccommodaties

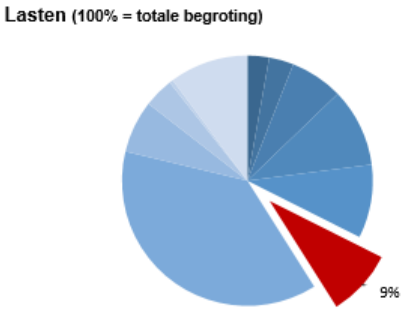
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Musea

Cultureel erfgoed

Media

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

2.6.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een aantrekkelijke stad waarin veel te doen en te beleven is op het gebied van sport, cultuur en recreatie.

Het coalitieakkoord

Cultuur geeft kleur aan onze stad en verbindt de samenleving. We streven naar cultuur van en door de stad, haar wijken en inwoners zelf. Cultuur is van iedereen. En de gemeente stimuleert dat. Met cultuureducatie, het mogelijk maken van deelname aan culturele activiteiten en het goed bewaren en ontsluiten van onze rijke (culturele) geschiedenis. Door gericht beleid en subsidies moet cultuur toegankelijk zijn voor iedereen. We zoeken daarbij steeds meer de samenwerking met inwoners en initiatief nemers, zodat we de kracht en creativiteit van onze stad helemaal benutten. Bij een aantrekkelijke gemeente met een goed vestigingsklimaat horen een bibliotheek, een museum en een groot podium. De toeristische aantrekkingskracht van onze 'Allermooiste vestingstad' willen wij de komende jaren nog meer benutten. In samenwerking met onze omgeving. Voor toeristen en bedrijven, maar zeker ook voor onze inwoners. Gorinchem is een aantrekkelijke stad waarin veel te doen en te beleven is op het gebied van sport. Samen met de stad en haar partners wordt sport en bewegen ingezet als middel om een bijdrage te leveren aan een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. Hierbij gaan we uit van wat iemand kan en waarbij iedereen kan meedoen.

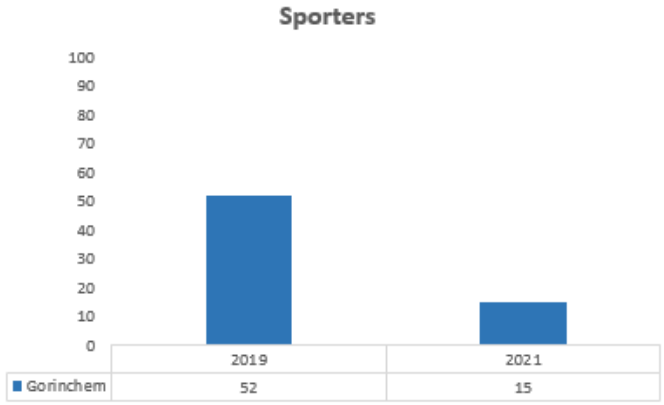
Vastgesteld beleid

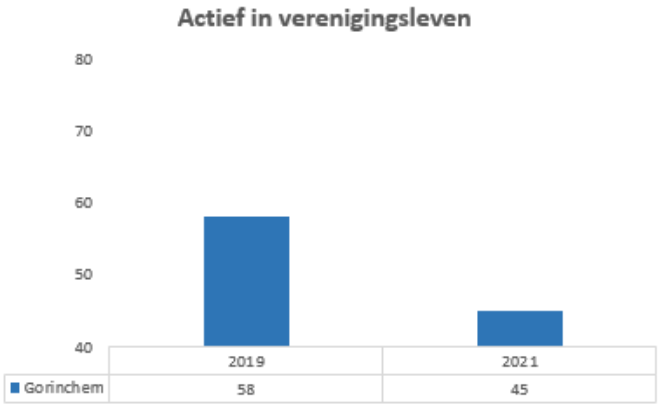
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Archeologiebeleid	2010
Beleidsregel aanleg buitensportvelden	2016
Vestingplan	2017
Speelruimteplan 2018-2027 'Een leven lang plezier'	2017
Emancipatie- en diversiteitsbeleid (2018-2023)	2018
Cultuurvisie ambities cultuur (2019-2023)	2019
Tarievennota Sportaccommodaties Gorinchem	2019
Buitengewoon Groen 2021-2025	2020
Beleidsvisie 'De Kracht van Sport' (2022-2025)	2021
Kadernota accommodatiebeleid (KMAG)	2022

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Sporters *In georganiseerd en niet georganiseerd verband*	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI
Actieve deelname verenigingsleven afgelopen 12 maanden	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI

*De score in 2021 ten opzichte van 2019 is significant lager doordat de burgerpeiling in april en mei 2021 is uitgevoerd. Gorinchem had nog altijd te maken met de beperkingen door het coronavirus. Het percentage sport in ongeorganiseerd verband (= op eigen gelegenheid) bedraagt 62% en het percentage Sporten zowel in georganiseerd als ongeorganiseerd verband bedraagt 23%.

2.6.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
De Nieuwe Doelen	We willen een groot podium voor sociaal-culturele voorstellingen behouden voor Gorinchem. Nog dit jaar starten we een aanbesteding die naast Haarstraat 64 ook ruimte biedt voor andere locaties. Zo heeft de stad begin 2024 helderheid over de houdbaarheid van een groot podium voor Gorinchem. Het bestaande financieel kader blijft leidend, waarbij we kijken naar zogenoemde ‘meekoppelkansen’.
Huisvesting bibliotheek	Met Bibliotheek AanZet streven we naar voor de toekomst passende huisvesting, bij voorkeur in de binnenstad. Met ruimte voor uitleen van boeken en voor aanvullende functies en gebruikers. En met activiteiten in de wijken van Gorinchem.
Voortzetten cultuurbeleid en actualisatie (incl. Cultuurfonds	We zetten het ingezette cultuurbeleid voort. Bij de ontwikkeling van nieuw beleid vanaf 2024 streven we naar een meer uitnodigende en transparante financieringsvorm van cultuur via een cultuurfonds. Hierdoor kunnen de kansen van fondsenwerving meer worden benut.
Herinrichting Gorcums Museum	In 2023 zal de herinrichting worden gerealiseerd. De uitwerking van de plannen start bij het auditorium, daarna volgen de overige zalen van de historische afdeling.
Toerisme	De toeristische aantrekkingskracht van onze ‘Allermooiste vestingstad’ willen wij de komende jaren nog meer benutten. In samenwerking met onze omgeving. Voor toeristen en bedrijven, maar zeker ook voor onze inwoners.
Citymarketing	We gaan verder met de ingezette doorontwikkeling van Stichting Gorinchem Citymarketing en bekijken wat nodig is om Gorinchem nog beter op de kaart te zetten. Ook samen met omliggende gemeenten. Uitgangspunt daarbij is een levendige en leefbare stad, waar bezoekers en inwoners zich welkom voelen.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Een leven lang bewegen	'Een leven lang actief'; dat is de missie van het sportbeleid 'De Kracht van Sport 2022-2025'. In dit beleid zijn vijf pijlers leidend: 1. Bewegend leren, waarin aandacht is voor de motorische ontwikkeling van kinderen, met name in de basisschoolleeftijd. Daarnaast werken we aan een gevarieerd sport- en beweegaanbod met partners uit de stad. 2. Meedoen door Beweging, waarin wordt ingezet op een gezonde leefstijl voor alle inwoners. Met name door de campagne 'Gorinchem Gezond', waarin inwoners handvatten krijgen om een gezonde leefstijl aan te nemen. In deze pijler staan ook SeniorenFit en de Beweegcoach Zorg centraal. Zo maken we gezond leven mogelijk voor iedereen. 3. Sportieve ruimte, bij iedere nieuw te realiseren wijk zorgen we voor speelplekjes die voor iedereen toegankelijk is. Daarnaast plaatsen we, waar mogelijk, calesthenics-toestellen voor individuele sporters en realiseren we beweegrondjes tussen alle speel- en ontmoetingsplekken in de wijken. 4. Sterke spelbepalers, we zetten hierbij in op een gezond vrijwilligersbestand bij sport- en beweegaanbieders en 'vitale medewerkers'. Onder andere door een vrijwilligerscampagne, het aanbieden van opleidingsbudget en het bieden van een platform tijdens (sport)evenementen. Daarnaast ondersteunen we verenigingen met persoonlijke en gezamenlijke verenigingsadviesgesprekken. 5. Gorcum Sportvesting: hieronder valt alles om Gorinchem een bruisende en aantrekkelijke (sport)stad te maken. Denk aan de Merwede Triathlon, het Gorinchems Sportspektakel (voorheen Sportgala), de Gorcum Sportmaand.

Onderwerp	Toelichting
Leefstijl	Samen met partners zetten we in op een gezonde, inclusieve en positieve leefstijl en leefomgeving. Een gezonde leefstijl heeft een belangrijke plek gekregen in het nieuwe sportbeleid, dat vanaf begin 2022 is ingegaan. We stimuleren elke doelgroep om bewust te worden over het onderwerp gezondheid en dan in de breedste zin van het woord. Een voorbeeld hiervan is het project Gorinchem Gezond. Dit project maakt zich sterk voor een gezond leven voor alle inwoners van Gorinchem. Gorcumse maatschappelijke partners, ondernemers, professionals en de gemeente vormen het netwerk.
Sportverenigingen	Het is ons streven dat iedereen meer beweegt en samenwerkt. Daarom willen we een breed georganiseerd sportaanbod voor de stad behouden. Om dat te bereiken moeten onze sportverenigingen in alle opzichten gezond en sterk zijn en daarvoor is onderlinge samenwerking essentieel. We begeleiden de binnen- en buitensportverenigingen aan de hand van gezamenlijk opgestelde thema's. Ook worden verenigingen behoeftegericht ondersteund door de Buurtsportcoaches van Gorinchem Beweegt, dit i.c.m. de jeugdsportsubsidie. Door de brede binnen- en buitensportvereniging overleggen, worden gezamenlijke ambities en uitdagingen opgepakt. Deze overleggen worden geïnitieerd door ons als gemeente.
Sportaccommodaties	We streven naar optimaal en efficiënt gebruik van binnen- en buitensportaccommodaties. Door een nieuwe overeenkomst en een samenwerkingscontract met de Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties (SGS) wordt de samenwerking tussen de gemeente, verenigingen en SGS geoptimaliseerd. Het maatschappelijke doel vanuit de Gemeente Gorinchem is dat de sportaccommodaties toegankelijk, veilig, laagdrempelig en vernieuwend moeten zijn voor alle scholen, (sport)verenigingen en alle inwoners in Gorinchem en omstreken. Vanuit het accommodatiebeleid stimuleren we breder gebruik van sportaccommodaties; voorbeelden hiervan zijn de Sport BSO, inzet van een fysiotherapeut of een sportpsycholoog op locatie. Breder gebruik moet sport en maatschappelijk gericht zijn. Vanzelfsprekend wordt er intensief de samenwerking gezocht tussen het sportbeleid en de ambities van de gemeente Gorinchem. Het thema duurzaamheid bij verenigingen en sportaccommodaties blijft een aandachtspunt. Eind 2022 beschikt elke buitensportvereniging over ledverlichting, waarbij de energiereductie ten voordelen komt voor de verenigingen. Daarnaast kunnen de maatschappelijke sportverenigingen gebruik maken van het revolverend fonds voor de aanschaf van duurzaamheidsvoorzieningen, deze mogelijkheid blijven we onder de aandacht brengen. De accommodaties blijven zich ontwikkelen. Het hoofdveld van GJS wordt in 2023 omgebouwd tot een kunstgrasveld en sportpark Molenvliet beschikt eind 2022 over een multiveld voor de wijk, scholen en het verenigingsleven. Komende jaren willen de verenigingen gezamenlijk aan de slag om plannen te gaan ontwikkelen om de sportaccommodaties te optimaliseren of te innoveren. Voorbeelden hiervan zijn een beachveld waar voetbal, handbal, korfbal en volleybal kan worden gespeeld en de levensduur verlengende renovatie van de Johan van Egmond gymzaal.
Gorcums Museum	Het Gorcums Museum besteedt aandacht aan het lokale en regionale erfgoed, aan het presenteren van hedendaagse kunst en aan het verzorgen van een kunstuitleen. De vaste historische opstelling, die momenteel wordt vernieuwd, vormt de basis. Aan de hand van thema's wordt daarnaast een wisselend expositie- en activiteitenprogramma georganiseerd, dat erfgoed, kunst en cultuur op inspirerende en educatieve wijze onder de aandacht van diverse doelgroepen brengt.

Onderwerp	Toelichting
Gorinchem Inspireert	Met Gorinchem Inspireert zetten we cultuur in om bij te dragen aan het geluk, de gezondheid en het welzijn van alle inwoners van Gorinchem. We stimuleren en faciliteren de ontwikkeling van culturele projecten. Dit doen we door culturele en maatschappelijke partijen en bedrijven aan elkaar te verbinden, praktische zaken mogelijk te maken, een rol te spelen in de overkoepelende communicatie naar de stad, ontmoetingen te faciliteren en eventuele knelpunten weg te nemen.
Cultuureducatie	We voeren met cultuurcoaches en in samenwerking met scholen en culturele partners het cultuureducatie programma uit.
Amateurkunst-verenigingen	Met het verlenen van subsidie aan amateurkunstverenigingen bevorderen we een ruim, gevarieerd en laagdrempelig aanbod van amateurkunst, actieve cultuurparticipatie van inwoners met een focus op jongeren en stimuleren we cultuureducatie.
Evenementen en culturele voorstellingen	Door middel van subsidie stimuleren we een divers aanbod van grote en kleinere (sociaal) culturele voorstellingen en evenementen.
Archeologie	We voeren het archeologiebeleid uit.

2.6.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV51 Sportbeleid en activering	1.215	1.156	1.188	1.172	1.171	1.169
TV52 Sportaccommodaties	3.369	3.640	3.623	3.520	3.511	3.504
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	1.479	1.647	1.904	2.148	2.129	2.111
TV54 Musea	1.392	1.488	1.700	1.524	1.539	1.541
TV55 Cultureel erfgoed	783	905	619	620	621	619
TV56 Media	662	672	705	705	705	705
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.144	3.445	3.656	3.737	3.742	3.668
Lasten Sport, cultuur en recreatie	**12.046**	**12.954**	**13.395**	**13.425**	**13.418**	**13.316**
TV51 Sportbeleid en activering	215	113	130	130	30	30
TV52 Sportaccommodaties	1.174	1.491	1.547	1.547	1.547	1.547
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	96	79	114	114	99	85
TV54 Musea	123	126	132	132	132	132
TV55 Cultureel erfgoed	163	142	142	142	142	142
TV56 Media	102	107	111	111	111	111
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	68	212	112	112	112	112
Baten Sport, cultuur en recreatie	**1.941**	**2.269**	**2.288**	**2.288**	**2.173**	**2.159**
Totaal saldo van baten en lasten	-10.105	-10.685	-11.107	-11.137	-11.244	-11.157
Mutaties reserves	-177	74	96	80	75	65
Resultaat	**-10.281**	**-10.611**	**-11.011**	**-11.057**	**-11.169**	**-11.092**

Voor alle gesubsidieerde culturele instellingen die door de toegenomen huurlasten als gevolg van het verschil tussen de reguliere prijsindexering van de subsidiebedragen en de gehanteerde huurprijsindexering voor gemeentelijke panden in de financiële problemen komen, hebben we in 2023 een totaalbudget van € 55.000 opgenomen. De

betreffende instellingen kunnen hier bij hun subsidieaanvraag goed geargumenteerd een beroep op doen. Ditzelfde geldt ook de sociaal maatschappelijke instellingen (zie toelichting op programma Sociaal domein, taakveld 61).

Verder hebben we in afwachting van de definitieve plannen voor het theater voor de komende jaren exploitatiebudgetten ter hoogte van € 46.000 opgenomen voor de instandhouding en exploitatie van het pand Haarstraat 64.

Door een hogere doorbelasting van interne uren, o.a. door formatie-uitbreiding voor de uitvoering van het kader ‘Ambities Cultuur 2019 - 2023, wordt ten opzichte van 2022 € 156.000 meer geraamd.

Het verschil op taakveld 54 wordt o.a. verklaard door de verwachte toename van de energiekosten voor het pand Grote Markt 17 met € 81.000. Daarnaast worden in 2023 meer interne uren doorbelast ten opzichte van 2022, per saldo € 89.000. De kapitaallasten nemen als gevolg van de verbouwing/aanpassing van het museum met € 21.000 toe ten opzichte van de begroting 2022.

Het verschil op taakveld 55 wordt o.a. verklaard door het aflopen van de afspraken dat de gemeente Gorinchem een exploitatiebijdrage en een subsidie verstrekt aan de Stichting Instandhouding Molens Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Dit betekent ten opzichte van de begroting 2022 een vrijval van € 320.000. Verder was als gevolg van een door de raad aangenomen motie in 2022 een eenmalig budget opgenomen van € 20.000 voor een inhaalslag op het gebied van onderhoud van kunstwerken in de openbare ruimte. Als gevolg van de actualisatie van het meerjarenonderhoudsplan Grote Markt 17 worden de lasten, inclusief de storting in de onderhoudsvoorziening, ten opzichte van 2022 met € 51.000 verlaagd.

Het verschil op taakveld 57 wordt o.a. verklaard door een hoger budget van € 53.000 voor vervanging en aanschaf van klein gereedschap en onderdelen op basis van het vervangingsplan Tractie. Daarnaast worden de budgetten voor het Winterfestijn in 2023 budgettair neutraal verlaagd met € 100.000, omdat dit door een externe partij wordt georganiseerd. Door de actualisatie van het meerjarenonderhoudsplan voor kades en parken nemen de lasten ten opzichte van 2022 met € 37.000 toe. Vanaf 2023 ramen we een structureel onderhoudsbudget voor het project Gorcumse Martelaren van € 15.000. Tenslotte worden er voor € 200.000 meer interne uren doorbelast ten opzichte van de begroting 2022. Dit komt mede door de aanstelling van een beheerder Groen en Water á € 80.000 voor de periode 2023-2025, die zich vooral bezig zal houden met de lokale adaptiestrategie.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2023, vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Speelruimteplan	220	222	222	206
Aanleg sportveld GJS	335			
Openbare ruimte Gorinchemse martelaren	220			
Vervangen voertuigen en materieel	208	114	282	135
Vervanging kade Paardenwater 21	355			
Vervangen volkstuinbrug	47			
Totaal investeringen	**1.385**	**336**	**504**	**341**

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedrag x € 1.000) (Met *=subsidieplafond)	Bedrag
Jeugdsportsubsdie *	63
55+ en gehandicapten*	15
Sportgala Gorinchem	9
Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties	1757
ondersteuning emancipatie	6
Cultuurparticipatie*	57
Culturele evenementen	120
Cultuureducatie*	54
Spreekkamer Gorinchem	55
Talentontwikkeling jongeren	65
IFFG	52
Amateurkunst*	68
Podiumkunsten Gorinchem*	91
Poppodium diverse activiteiten	26
Bibliotheek AanZet	630

2.6.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

• GR Regio AV

2.7 Programma 7 Sociaal domein

Taakvelden

Samenkracht en burgerparticipatie

Wijkteams

Inkomensregelingen

Begeleide participatie

Arbeidsparticipatie

Maatwerkvoorzieningen (WMO)

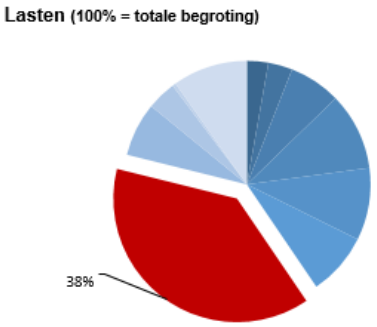
Maatwerkdienstverlening 18+

Maatwerkdienstverlening 18-

Geëscaleerde zorg 18+

Geëscaleerde zorg 18-

Volksgezondheid

2.7.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een stad waar iedereen meedoet, zich kan ontplooien en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving.

Het coalitieakkoord
Het domein samenleving is breed. In dit akkoord verstaan we onder samenleving het sociaal domein inclusief sport, leefbaarheid en gezondheid. Ook is er een verbinding met onderwijs. In onze stad zien we landelijke ontwikkelingen als vergrijzing, individualisering en kansenongelijkheid terug. Wij willen dat iedereen in Gorinchem zichzelf kan zijn en er toe doet. Dat inwoners niet op afstand van de maatschappij komen te staan en dat kinderen niet in armoede opgroeien. De gemeente kan hieraan bijdragen door de samenleving te versterken. Mensen die minder makkelijk kunnen meekomen te beschermen en te werken aan toegankelijkheid. Dit vraagt om verbinding. Verbinding van gemeente met inwoners. Verbinding tussen inwoners onderling, binnen en tussen wijken, binnen en tussen verschillende leeftijdsgroepen. Maar het vraagt ook om verbinding van het sociaal domein met andere beleidsvelden zoals sport, cultuur en stedelijke ontwikkeling. Dit vraagt om een balans in wat je als gemeente doet en wat je van mensen vraagt. Zorgvuldig omgaan met middelen is daarin ook nodig. Uitgangspunt is en blijft daarbij steeds het behoud van de menselijke maat en de eigenwaarde van mensen.

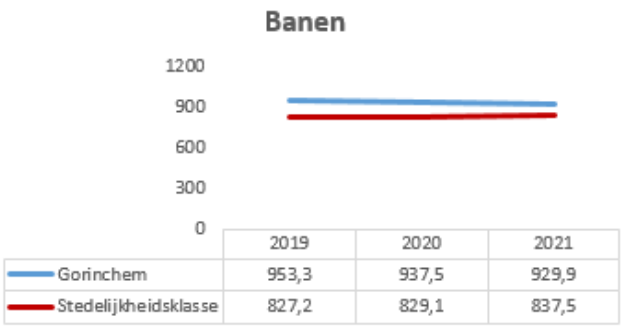
Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Uitvoeringsdocument transities sociaal domein	2014
Jeugdhulp	2014
Beleidsvoornemens Participatiewet	2014
Beleidskader Beschermd wonen en opvang (2015-2018)	2014
Lokaal maatwerk Jeugdhulp	2016
Transformatie van Sociaal cultureel werk naar Meedoen	2016
Meerjarenperspectief Jeugdhulp 2018-2022	2018
Integraal sociaal beleid 2019-2024	2019
Ontmoetingsplek van de toekomst	2022

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Banen	B	Aantal per 1.000 inwoners (15-64 jaar)	PI
Jongeren met een delict voor de rechter	B	% 12-21- jarigen	PI
Kinderen in uitkeringsgezinnen	B	% kinderen tot 18 jaar	PI
Melding kindermishandeling	B	per 100.000 inwoners	PI
Netto Participatiegraad	B	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking	PI
Werkloze jongeren	B	% werkloze jongeren 16-22 jaar	PI
Personen met een bijstandsuitkering	B	Aantal per 10.000 inwoners	PI
Personen met een lopend re-integratietraject	B	Aantal reïntegratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	PI
Jongeren met jeugdhulp	B	% jongeren tot 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdbescherming	B	% jongeren tot 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdreclassering	B	% jongeren (12-23 jaar)	PI
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	B	Aantal per 10.000 inwoners	PI
Waardering algehele persoonlijke gezondheid	F	Score 1-10	ME

Kinderen in uitkeringsgezinnen

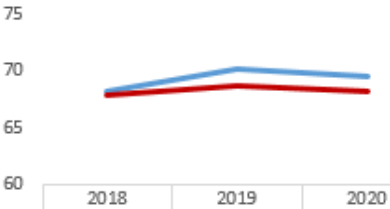
	2018	2019	2020
Gorinchem	7	6	6
Stedelijkheidsklasse	7	6	6

Melding kindermishandeling

	2020	2021
Gorinchem	621	495
Stedelijkheidsklasse	385	376

Arbeidsparticipatie

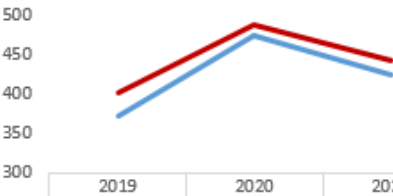
	2018	2019	2020
Gorinchem	68,2	70,1	69,4
Stedelijkheidsklasse	67,8	68,7	68,1

Werkloze jongeren

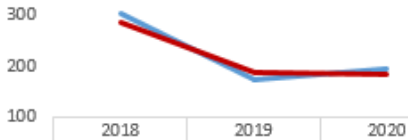
	2018	2019	2020
Gorinchem	2	2	2
Stedelijkheidsklasse	2	2	2

Bijstandsuitkeringen

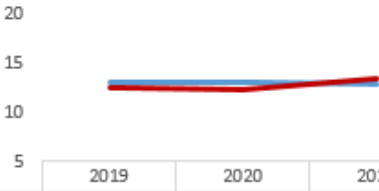
	2019	2020	2021
Gorinchem	371,5	474,3	425,0
Stedelijkheidsklasse	400,6	489,2	443,4

Personen met een lopend re-integratietraject

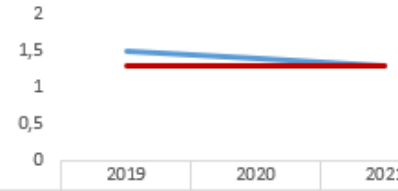
	2018	2019	2020
Gorinchem	303,3	172,8	193,6
Stedelijkheidsklasse	286,6	188,7	183,5

Jongeren met jeugdhulp

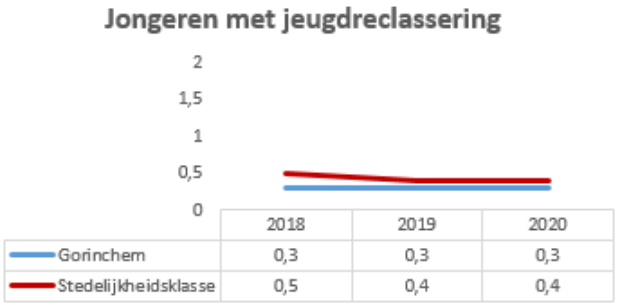
	2019	2020	2021
Gorinchem	13,1	13	12,8
Stedelijkheidsklasse	12,5	12,4	13,4

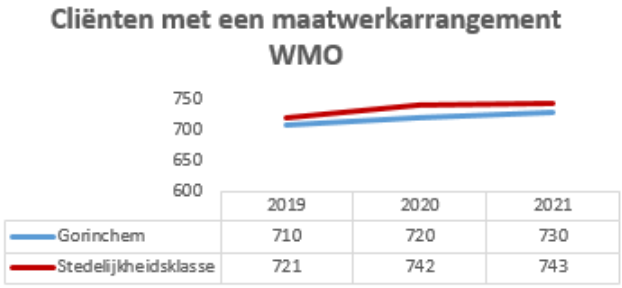
Jongeren met jeugdbescherming

	2019	2020	2021
Gorinchem	1,5	1,4	1,3
Stedelijkheidsklasse	1,3	1,3	1,3

Indicator	Streefwaarde 2022	Hoe willen we dit bereiken
Jongeren met jeugdhulp	12,5 %	De streefwaarde die genoemd staat dient geïnterpreteerd te worden als een waarde waar we streven onder te blijven. Het streven is dat er zo weinig mogelijk jeugdigen gebruik hoeven maken van een vorm van jeugdhulp. De hier aangegeven waarden zijn afkomstig van het CBS. We gaan uit van jeugdhulp tot 18 jaar plus verlengde jeugdhulp tot 23 jaar.

2.7.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Vestigingsbeleid huisartsen	We ontwikkelen vestigingsbeleid voor huisartsen om een goede spreiding van huisartsenzorg over de stad mogelijk te maken. Voor de inwoners van Gorinchem is een bereikbaar en toegankelijk zorgaanbod van groot belang. Met een eerste verkenning wil de gemeente Gorinchem in beeld brengen of het aanbod aan eerstelijnsvoorzieningen toereikend is en of dit op een evenwichtige wijze over de stad verdeeld is. Los van de verantwoordelijkheden die huisartsen en andere aanbieders van eerstelijnsvoorzieningen zelf hebben, kan de verkenning vervolgens een handvat zijn richting de toekomst: hoe moet het aanbod aan eerstelijnszorgvoorzieningen er uit gaan zien en welke initiatieven uit de samenleving voor vestiging en/of herplaatsing worden wenselijk gevonden/ voorgestaan? De aanzet voor de verkenning vindt nog in 2022 plaats waarna we in het eerste kwartaal 2023 met de gemeenteraad in gesprek gaan.
Energiearmoede	In samenwerking met de afdeling Duurzaamheid wordt gewerkt aan het tegengaan van energiearmoede. Ingezet wordt op het ondersteunen van duurzaamheidsingrepen bij de minima. Dit door het uitdelen van vouchers waarvan men duurzaamheidsproducten kan kopen, de gratis inzet van een energiecoach en concrete hulp bij de aanbreng van kleine duurzaamheidsmaatregelen. Verder kijken we of en wat er nodig is in aanvulling op de landelijke regelingen.
Aanpak schulden	Binnen het Intergraal sociaal beleid (ISB) blijven we inzetten op de aanpak van schulden en armoede. Het aanpakken en oplossen van schulden en armoede heeft positieve effecten op meerdere levensdomeinen. Het hebben van schulden en het leven in armoede kan o.a. leiden tot psychische en fysieke gezondheidsklachten. Terugkerende communicatiecampagnes moeten ervoor zorgen dat mensen met financiële problemen weten waar ze terecht kunnen en zo snel mogelijk hulp vragen.

Onderwerp	Concrete voornemens
	We zetten in op betere aansluiting bij de doelgroepen door ervoor te zorgen dat we doelgroepen beter vinden en communicatie beter afstemmen op de doelgroep. Het aanbieden van hulp aan inwoners met betaalachterstanden. Vanuit afstemming van signalen bij verschillende partners zorgen we ervoor dat we mensen actief benaderd worden voor hulp om de financiën zo snel mogelijk weer op orde te krijgen. De Pilot Budgetbeheer loopt nog en zal worden geëvalueerd. De pilot is bedoeld om (nieuwe) schulden te voorkomen en te zorgen dat bestaande schulden niet oplopen.
Wijkgericht werken en leefbaarheid	Er zijn diverse medewerkers van de gemeente die wijkgericht worden ingezet, zoals o.a. de wijkcoördinatoren, wijkboa's en buurtsportcoaches. We stimuleren bewoners om een bijdrage te leveren aan hun leefomgeving en we stimuleren bewonersparticipatie en bewonersinitiatieven. Daarnaast zoeken we actief verbinding met wijkpartners. We betrekken wijkbewoners actief en werken samen met in- en externe netwerkpartners op het gebied van fysieke en sociale leefbaarheid en veiligheid. We stimuleren wijkpartners en inwoners uit de stad om gebruik te maken om de gemeente uit te dagen. Hiermee kunnen wijken, buurten of inwoners na het indienen van een plan en na goedkeuring van de gemeente, een gemeentelijke taak op een eigen manier invullen. Wijkgericht beheren zal verder worden verkend. Bestaande klankbordgroepen worden ondersteund. Daar waar bewoners behoefte hebben om een klankbordgroep nieuw leven in te blazen zal de gemeente dit faciliteren.
Asielopvang	De gemeente Gorinchem onderzoekt de mogelijkheden voor passende, kleinschalige opvang van statushouders en kansrijke asielzoekers in Gorinchem.
Vroegsignalering	We zetten in op vroegsignalering zodat we onze inwoners snel kunnen helpen, zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig. We trainen partners en vrijwilligers waar nodig. Door middel van bijeenkomsten versterken we het netwerk van hulpverleners en signaleerders in de stad.
Minimaregelingen	We verhogen de inkomensgrens voor de toegang tot minimaregelingen naar 130% van het sociaal minimum. We komen met voorstellen om de armoede tegen te gaan met name daar waar kinderen in het geding zijn.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Wettelijke uitvoering Participatiewet	De gemeente is verantwoordelijk voor alle mensen die kunnen werken, maar daarbij ondersteuning nodig hebben. Waar nodig is er inkomensondersteuning om het salaris aan te vullen. De gemeenschappelijke regeling Avres voert deze wettelijke taken uit voor Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden begeleid naar passend werk. Ook is Avres werkgever van ca. 500 mensen vanuit de Wet Sociale Werkvoorziening (SW) en de regeling Nieuw Beschut.
Speerpunten: Uitvoering ambitiedocument	Op 24-2-2022 heeft de gemeenteraad het ambitiedocument vastgesteld inclusief het voorkeursscenario 2. Hiermee investeren we in de individuele ontwikkeling van cliënten. Zo kunnen zij meer stappen nemen op de participatieladder en hebben daarmee een grotere kans om betaald werk te vinden. Betaald werk (voor wie dat mogelijk is) is een belangrijke stap naar bestaanszekerheid. In 2023 gaan we verder met het organiseren van de inzet op meer lokaal niveau dicht bij de inwoner. DIt mede in het kader van het Integraal sociaal beleid (ISB).

Onderwerp	Toelichting
Wettelijke uitvoering Wet gemeentelijke schuldhulpverlening	Mensen met problematische schulden kunnen een beroep doen op gemeentelijke schuldhulpverlening. Dit is een wettelijke taak op basis van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Mensen met problematische schulden kunnen bij de gemeenten terecht voor onder meer advies, schuldbemiddeling of een saneringskrediet. De gemeenschappelijke regeling Avres voert deze wettelijke taak uit.
Wettelijke uitvoering Jeugdwet	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van alle vormen van jeugdzorg. Gemeenten hebben de plicht om jeugdzorg en ondersteuning te bieden. Doel is dat alle jeugdigen gezond en veilig opgroeien en zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen en naar vermogen deelnemen aan de samenleving. Als opgroeien of opvoeden niet vanzelf gaat, kunnen jeugdigen en hun ouders bij de gemeente terecht voor hulp en ondersteuning. Dit vanuit het uitgangpunt zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. We streven daarbij naar passende zorg en ondersteuning. In 2023 voert het sociaal team de hulpverlening in Gorinchem uit en/of geleidt het door naar de regionale zorgaanbieders mocht meer specialistische hulpverlening nodig zijn. De gemeentelijke taken op het gebied van de inkoop en het contractmanagement van specialistische jeugdhulp zijn regionaal georganiseerd (GR DG&J - onderdeel SOJ).
Speerpunten: Jeugdzorg: beweging naar de voorkant	Om de transformatie verder vorm te geven, werken we aan verschillende maatregelen. Zo organiseren we ook in 2023 jeugdhulp dichter bij de inwoner (maatregel Jeugdhulp naar Voren) en zoeken we actief de verbinding met onze lokale partners in de wijken (zoals onderwijs en huisartsen). Ook werken we in 2023 aan het verbeteren van de veiligheidsketen (Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming). Er wordt zowel lokaal als regionaal meer ingezet op data en monitoring om deze ontwikkelingen datagedreven te ondersteunen.
Jeugdzorg: Regionale samenwerking	In Zuid-Holland Zuid kopen we verschillende vormen van jeugdzorg gezamenlijk in. We werken hierin samen met Service Organisatie Jeugd (SOJ) dat onderdeel uitmaakt van de Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid & Jeugd (DG&J). Gezamenlijk willen we zo licht mogelijke hulp bieden, dichtbij en tijdig. Zwaardere jeugdhulp willen we waar mogelijk zo min mogelijk inzetten. De zwaarste hulp moet echter wel beschikbaar blijven voor de meest kwetsbaren. Daarnaast proberen we gezamenlijk aan te sturen op het leggen van goede verbindingen tussen regionale zorgpartijen en het aanbod in de gemeenten. In 2023 zullen we deze gemeenschappelijke regeling (net als voorgaande jaren) blijven monitoren. De Hervormingsagenda Jeugd die in het najaar beschikbaar komt, besteed ook nadrukkelijk aandacht aan de regionale samenwerking binnen de jeugdzorg. Naar verwachting zal landelijk ook opnieuw richting worden gegeven aan deze samenwerking. Denk aan kaders voor regionale samenwerking, inkoop, de beperking van administratieve lasten en het belang van data en monitoring.
Hervormingsagenda Jeugd	Om ook in de toekomst goede zorg te kunnen leveren binnen een duurzaam en financieel beheersbaar jeugdhulpstelsel zijn er zowel landelijk als regionaal en lokaal, maatregelen nodig. Het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten (vertegenwoordigers), professionals en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stellen hiervoor samen een agenda op. Deze agenda wordt de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 genoemd. Oplevering van deze agenda wordt verwacht in november 2022.
Jongerenwerk	The Mall verzorgt het jongerenwerk. Zij richt zich met name op preventie. Met diverse interventies wordt de emotionele weerbaarheid onder jongeren vergroot. Ze geven voorlichting aan ouders en verzorgers. Zijn werkzaam binnen het voortgezet onderwijs en de bovenbouw primair onderwijs. Verzorgen trainingen, coachen jongeren en organiseren activiteiten. De samenwerking met het onderwijs (en andere maatschappelijke partners) in de stad wordt in de komende jaren versterkt.

Onderwerp	Toelichting
Wettelijke uitvoering Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen	De gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht houden op de kinderopvang. De GGD verzorgt de inspecties voor onze gemeente. Jaarlijks verantwoordt de gemeente zich aan de onderwijsinspectie. De gemeente heeft de hoogst haalbare status (status A).
Wettelijke uitvoering Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)	Met diverse maatwerkvoorzieningen dragen gemeenten bij aan zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Dit wordt gedaan via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Denk bijvoorbeeld aan huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding, dagbesteding, vervoersvoorzieningen (bijv. MolenHopper), scootmobielen, rolstoelen en woonvoorzieningen. Het wettelijk kader bestaat uit landelijke regelgeving en de lokaal vastgestelde verordening, nadere regels en beleidsregels. Het ISB is het beleidsmatig kader, waarbij met name de pijlers 'Meedoen' en 'Passende zorg en ondersteuning' van toepassing zijn. De uitvoeringen voor de reguliere taken is intern georganiseerd binnen team Samenleving. Op het gebied van inkoop en beleidsontwikkeling werken we samen met de regiogemeenten in de AV, met name met Molenlanden. Ook is er afstemming met de Drechtsteden. De Wmo kent daarnaast ook een aantal specialistische (maatwerk)voorzieningen, zoals Beschermd Wonen en Opvang, Openbare Geestelijke Gezondheidzorg, maatschappelijke re-integratie ex-gedetineerden. De organisatie en facilitering van deze opgaven hebben een regionaal karakter en zijn in de uitvoering mede verankerd met lokale basisvoorzieningen. Dit geldt voor beleid, inkoop/financiering en uitvoerende dienstverlening. In 2023 ligt voor Wmo Opvang de nadruk op feitelijk opleveren regionale projecten met capaciteit Opvang voor daklozen en lokale capaciteit in de hele regio voor uitstroom woningen. Dit gebeurt op basis van gemaakte afspraken in de Regionale Agenda Huisvesting Kwetsbare Groepen (HKG). Gorinchem voldoet aan haar bestuurlijk afgesproken opgaven van de Agenda HKG. Het project Opvang Dakloze Gezinnen is opgeleverd. De toegezegde verkenning met buurgemeente Molenlanden naar haalbaarheid van een regionaal project Skaeve Huse loopt en kan bij -regionale instemming- in 2023 mogelijk in projectvoorbereiding genomen worden in één van beide gemeenten. Naar het zich nu laat aanzien zal ingaande 2024 het landelijk herverdeel model Wmo Beschermd Wonen ingevoerd gaan worden. Dit zal een ingroeitraject van 10 jaar zijn. 2023 zal in het teken staan van regionale en lokale voorbereiding op dit proces. Onderdeel van dit proces betreft de reeds in gang gezette transformatie van Beschermd Wonen (BW). Hierin wordt naast transformatie van regionale intramurale 24/7 BW voorzieningen de arrangementenmaatwerk BW, ook ingezet op het Beschermd Thuis (BT) in de Wijk wonen. Dit meerjarig proces krijgt lokaal vorm met ketenpartners in de Proeftuin Maatwonen Gorinchem. Doelstellingen van het ISB vormen mede het kader voor de lokale transformatie Beschermd Thuis in de Wijk wonen.
Speerpunten Inkoop Wmo	Vanaf 2023 werken we met nieuwe inkoopcontracten voor zowel Huishoudelijke Ondersteuning als Begeleiding. Met de gemaakte afspraken voldoen we aan de laatste rechterlijke uitspraken. De afgesproken tarieven zijn in lijn met de AMvB reële marktprijs. Met de nieuwe contracten willen we zorgvuldig omgaan met financiële middelen, maar tegelijkertijd ook maatwerk bieden. Licht als het kan, zwaar als het nodig is. In 2023 monitoren we of deze doelstellingen daadwerkelijk worden behaald. We gaan vanuit de gemaakte inkoopafspraken in gesprek met aanbieders hoe we in samenwerking stappen kunnen zetten op het gebied van preventie, vroegsignalering en meer inzet van algemene voorzieningen.
Eigen bijdrage Wmo	Het kabinet werkt aan wetswijziging waardoor het mogelijk wordt om een hogere eigen bijdrage te vragen voor cliënten met huishoudelijke ondersteuning vanaf 2025. Verwachting is dat deze wijziging de financiële druk op de Wmo kan verlichten.

Onderwerp	Toelichting
Clientervarings-onderzoek	In samenwerking met de gemeente Molenlanden onderzoeken we hoe het cliëntervaringsonderzoek Wmo anders opgezet kan worden. Inzet is om met ingang van 2023 het cliëntervaringsonderzoek op de nieuwe wijze uit te voeren.
Wonen en zorg	Samen met de netwerkpartners uit de stad werken we aan een Strategische- en Uitvoeringsagenda Wonen en Zorg voor Gorinchem. Dit is belangrijk met het oog op de demografische ontwikkelingen (vergrijzing) en de ontwikkelingen in de zorg (extramuralisering, arbeidsmarktproblematiek). Uiterlijk eind eerste kwartaal 2023 dienen deze documenten opgeleverd te zijn, waarna partners gezamenlijk en concreet aan de slag gaan met realisatie van de uitvoeringsagenda. Uitgangspunt is dat er sprake is van gedeeld eigenaarschap onder partners ten aanzien van de problematiek. Voor dit onderdeel is er sprake van samenloop met programma 9.
Mantelzorg	Mantelzorg is van grote betekenis voor de samenleving, voor de mensen die het geven en ontvangen. Verschillende ontwikkelingen maken dat er een steeds groter beroep wordt gedaan op mantelzorgers. Dit vraagt om adequate ondersteuning. In 2023 werken we verder aan de doorontwikkeling van de mantelzorgondersteuning. Dit doen we door respijtzorg verder door te ontwikkelen, door communicatie en ondersteuningsaanbod specifieke doelgroepen van mantelzorgers aan te spreken. We blijven communiceren en met partners in de stad samenwerken ten behoeve van vroegsignalering en ondersteuning van zwaarbelaste mantelzorgers.
Dementievriendelijke gemeenschap	Voor 2023 werken we verder aan de ontwikkeling voor een Odensehuis voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorgers. In regionaal verband werken we gezamenlijk aan meer samenhang in de zorg en ondersteuning van mensen met dementie en hun naasten volgens het Meerjarenplan Dementie Waardenlanden 2022-2025. We werken in 2023 aan verbetering van signaleren en diagnosticeren van dementie bij migrantenouderen en blijven werken aan basiskennis dementie bij buurthuizen, winkeliers en inwoners.
Preventie	We zetten actief in op preventie in de volle breedte van het sociaal domein. Dit houdt in dat we bij alle inhoudelijke thema's kijken hoe we preventie kunnen inzetten. Ook kijken we hoe we zo snel mogelijk problemen die zich voordoen kunnen onderkennen en erger kunnen voorkomen. Zo vieren we in 2023 het Preventie- en Handhavingsplan Alcohol en lokaal preventieakkoord verder uit. Vanuit preventiewerk, stichting Halt en het jongerenwerk vinden er diverse activiteiten plaats ter voorkoming van ongewenst (crimineel) gedrag en verslavingen. Met de Kansrijke Start zetten we samen met partners uit het medisch en sociaal domein in 2023 concrete stappen ter verbetering van de samenwerking rondom de eerste 1000 dagen van een kind. We hebben een signalerende en preventieve functie in de wijken, o.a. via de buurtsportcoaches, Wijkcoördinatoren en de opbouwmedewerker. We investeren in preventie door het versterken van de buurthuisfunctie. In samenwerking met het Jongerenwerk The Mall wordt er actief ingezet op begeleiding van de Gorinchemse jeugd.
Eenzaamheid	Eenzaamheid bestrijden is belangrijk, omdat (langdurige) eenzaamheid leidt tot gezondheidsrisico's, minder meedoen in de samenleving en een gevoel dat welzijn tekortschiet. We bieden hiervoor een regulier aanbod zoals bijvoorbeeld de 1330-gespreksgroepen. Daarnaast leggen we in 2023 de focus in de eenzaamheidsaanpak op het bereiken van de 'eenzame inwoner' die nog niet van het aanbod af weet of de drempel voor activiteiten te hoog vindt. Deze insteek komt terug in de Kom Erbij week die eind september plaatsvindt. Daarnaast is er een specifieke aanpak voor jongeren, waar de focus ligt op het doorbreken van het taboe en het bereiken van de 'eenzame jongeren'.

Onderwerp	Toelichting
Ontmoetingsplek van de Toekomst	In 2022 is met het beleidsstuk Ontmoetingsplek van de toekomst vastgesteld. Een ontmoetingsplek is een plek waar activiteiten voor verschillende doelgroepen uit de wijk en de stad als geheel kunnen plaatsvinden. Met het nieuwe beleid zetten we in op samenwerkingen tussen de ontmoetingsplekken, de signalerende rol van ontmoetingsplekken en de spreiding van de ontmoetingsplekken over de stad.
Samen Gorinchem	Sinds april 2020 is SamenGorinchem hét online platform voor en door de gemeenschap. Het platform biedt ruimte voor vraag en aanbod, informatiedeling en de sociale kaart van Gorinchem. Ook in 2023 werken we onder andere met de inzet van betrokken inwoners aan de groei en optimalisering van het platform.
Monitoren	We willen monitoren of we de gewenste effecten ook bereiken. Daarom zijn de doelen uit het Integraal Sociaal Beleid concreet en meetbaar gemaakt in de Monitor ISB. Zowel lokaal als regionaal zetten we in op monitoring, zoals binnen de Hervormingsagenda jeugd. Naast bepalen welke ingezette projecten/maatregelen/pilots daadwerkelijk effect hebben gehad, is grip krijgen op de financiën belangrijk. Op basis hiervan kan beleid worden vormgegeven, doorontwikkeld of geëvalueerd. Wetende dat monitoring binnen het sociaal domein een lastige is aangezien effecten vaak het resultaat zijn van verschillende acties en invloeden. Ook zijn effecten pas op langere termijn te zien. Desondanks is het goed de effecten te meten en aan de hand daarvan het gesprek aan te gaan hoe we ervoor kunnen zorgen dat gestelde doelen worden bereikt. Hierbij is het verhaal van de inwoner minstens zo belangrijk. We streven naar tellen (kwantitatief) en vertellen (kwalitatief).
Acute Zorg	Het ministerie wil zorgen dat er ook in de toekomst goede, toegankelijke en betaalbare acute zorg zal zijn. Dit betekent hoogstwaarschijnlijk een nieuwe inrichting en bekostiging van het acute zorglandschap. Dit kan ook gevolgen hebben voor de Spoedeisende Hulp (SEH) in het Beatrixziekenhuis en daarmee voor het ziekenhuis zelf. Eerder (najaar 2020) is al een reactie gegeven op een toen door het ministerie uitgebrachte houtskoolschets over de acute zorg. In juli van dit jaar heeft de minister opnieuw een brief verzonden aan partijen in de zorg. Dit betekent dat we de komende tijd gebruiken om de gezamenlijkheid te zoeken en optimaal gebruik te maken van de beïnvloeding strategieën die er zijn. Zo zijn we vanuit Gorinchem (mede namens de regio) aangesloten bij de lobby van de gemeenten met een streekziekenhuis, onder leiding van Winterswijk en onderhouden we contacten met Rivas.
Wettelijke uitvoering Wet inburgering	Met ingang van 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering in werking getreden. Hiermee zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het regelen van inburgering en alles wat er bij participeren en integreren komt kijken. Het is daarbij de ambitie van de gemeenten Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden om inburgeraars zo snel mogelijk actief burgerschap te laten verwerven. Dit kan door het leren van de Nederlandse taal te combineren met participatie in onze samenleving, met als ultieme doel het duurzaam zelfstandig en zelfredzaam zijn in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. De uitvoering van de Wet Inburgering ligt bij AVRES en VluchtelingenWerk. Ondertussen zullen de inburgeraars onder de oude wet ook (extra) ondersteuning krijgen. Zodat ook zij zo snel mogelijk zelfstandig en zelfredzaam zijn.
Diversiteit	In Gorinchem willen we dat iedereen mee kan doen en zich zowel veilig als thuis voelt in de stad. Hier wordt op ingezet met het emancipatie- en diversiteitsbeleid. In december 2020 is Gorinchem officieel regenboogstad geworden. Hiermee zegt de gemeente toe zich actief te zullen inzetten voor de acceptatie, de emancipatie en de veiligheid van de Gorcumse LHBTIQ + gemeenschap. Per 2021 heeft de Rijksoverheid extra middelen beschikbaar gesteld om de antidiscriminatievoorzieningen te versterken. Vanaf 2022 is daarom de bijdrage voor de reguliere taken van RADAR verhoogd. Daarnaast heeft de gemeente RADAR een bijdrage

Onderwerp	Toelichting
	verleend voor de uitvoering van preventieactiviteiten. Onder de preventieactiviteiten valt ook de meldingsbereidheid, wat de gemeente en RADAR gezamenlijk zullen onderzoeken en inrichten.
Bewonersinitiatieven	Gorinchem verleent subsidies voor Adoptiegroen en straat- en buurtactiviteiten. Het doel hiervan is om de sociale cohesie in de buurt te verstevigen. Vanuit Bliek in Actie worden bewonersinitiatieven gesubsidieerd onder de voorwaarde dat ze zelf in actie komen voor de leefbaarheid van hun buurt. Initiatiefnemers krijgen daarbij niet alleen financiële steun, maar kunnen ook hulp krijgen met leggen van verbindingen, met netwerken en het verkrijgen van kennis en materialen. Ook praktische ondersteuning behoort tot de mogelijkheden.
Contacten met inwoners	De wijkcoördinatoren hebben veel contacten met inwoners over zeer uiteenlopende onderwerpen zoals dierenplaagbestrijding, speelvoorzieningen, vluchtelingenopvang, overlast e.d. De contacten verlopen via wijkbijeenkomsten, telefonisch, via de mail of Fixi. Duidelijke communicatie en het afwegen van het belang voor een buurt zijn daarbij essentieel. Maandelijks worden de inwoners via de Hart voor uw Wijkpagina in de Stad Gorinchem geïnformeerd over allerlei ontwikkelingen. Het faciliteren van Buurtpreventieteams gaat in samenspraak met Openbare Orde en Veiligheid.

2.7.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	3.849	3.658	3.822	3.724	3.718	3.716
TV62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.445	2.864	5.169	4.236	3.966	3.963
TV63 Inkomensregelingen	21.057	19.298	20.119	20.119	20.105	20.105
TV64 WSW en beschut werk	8.612	8.236	7.771	7.602	7.484	7.422
TV65 Arbeidsparticipatie	2.505	2.141	2.725	2.716	2.706	2.698
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.301	1.470	1.617	1.615	1.615	1.619
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	6.681	7.125	0	0	0	0
TV671A Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	3.907	4.010	4.011	4.015
TV671B Begeleiding (WMO)	0	0	1.852	1.853	1.853	1.833
TV671C Dagbesteding (WMO)	0	0	631	630	630	631
TV671D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	221	221	221	222
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	9.709	9.011	0	0	0	0
TV672D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	10.119	10.081	10.081	10.081
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	821	1.351	0	0	0	0
TV681A Beschermd wonen (WMO)	0	0	772	0	0	0
TV681B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	372	321	321	322
TV682 Geëscaleerde zorg 18-	561	519	0	0	0	0
TV682A Jeugdbescherming	0	0	527	550	550	550
TV71 Volksgezondheid	1.646	1.703	1.469	1.485	1.486	1.487
Lasten Sociaal domein	**60.187**	**57.376**	**61.093**	**59.163**	**58.749**	**58.666**
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	751	475	390	390	390	390
TV62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	331	50	79	79	79	79
TV63 Inkomensregelingen	16.271	14.006	14.048	14.048	14.048	14.048
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	225	225	225	225
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	254	225	0	0	0	0
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	879	931	0	0	0	0
TV681A Beschermd wonen (WMO)	0	0	772	0	0	0
TV71 Volksgezondheid	33	0	0	0	0	0
Baten Sociaal domein	**18.519**	**15.687**	**15.512**	**14.741**	**14.741**	**14.741**
Totaal saldo van baten en lasten	-41.668	-41.689	-45.580	-44.423	-44.008	-43.925
Mutaties reserves	961	1.171	-23	43	-32	677
Resultaat	**-40.707**	**-40.518**	**-45.603**	**-44.380**	**-44.041**	**-43.248**

Algemeen

De ontwikkelingen van de afgelopen jaren benadrukten het belang van goede data in het sociaal domein. De ministeries van BZK en VWS hebben de afgelopen maanden gewerkt aan een uitwerking, waarbij de vijf taakvelden voor individuele voorzieningen WMO en jeugd zijn opgedeeld in negentien taakvelden. Dit heeft geleid tot verschuiving van budgetten binnen nieuwe en bestaande taakvelden vanaf 2023. Deze verschuiving is budgettair neutraal verlopen. Deze uitwerking is gedaan in samenspraak met CBS en gemeenten en afgestemd met de VNG. De verfijning

van de Iv3 ondersteunt de informatiebehoefte van gemeenten en Rijk in het sociaal domein en is ook dienstbaar aan de doelstellingen van de hervormingsagenda Jeugd. Landelijke trends en effecten worden zo beter meetbaar en biedt gemeenten meer mogelijkheden om zichzelf te vergelijken.

Toelichting afwijkingen op taakvelden

De verschillen op taakveld 61 € 164.000 worden veroorzaakt door hogere lasten op budget ondersteuning sociaal culturele organisaties. Zo is er o.a. € 55.000 meer subsidie verleend i.v.m. verhoging van de huur van diverse buurthuizen. Bij inburgering is er € 49.000 meer van het rijk ontvangen en voor totaal € 45.000 zijn de budgetten binnen taakveld 61 geïndexeerd. Het restant betreft kleinere verschillen.

In 2022 is rekening gehouden met het effect van beoogde besparingen, zowel lokaal als regionaal, die opgenomen zijn in de begroting van de Service Organisatie Jeugd (SOJ). Daarnaast is rekening gehouden met een voordeel op de uitvoeringskosten van de jeugdzorg als gevolg van het afschaffen van het solidariteitsprincipe. Vanaf 2023 zijn de eerder beoogde besparingen naar beneden bijgesteld naar meer realistische besparingen en is het solidariteitsprincipe niet meer van toepassing. Dit leidt tot hogere lasten op taakveld 62 van € 750.000.

Het voortzetten van de reguliere lokale subsidies voor samenwerking jeugdzorg/sociaal team en onderwijs en huisartsen en het voortzetten van de nieuwe maatregelen Jeugdhulp naar Voren hebben geleid tot een hogere bijdrage aan de Stichting Jeugdteams van € 912.000.

Het integraal sociaal beleid wordt in 2023 en 2024 voortgezet. Dit leidt tot € 305.000 aan hogere lasten op taakveld 62.

Door verschuiving van de uitvoering van de taken van de Regionale Maatschappelijke Agenda (RMA) van taakveld 61 naar taakveld 62 nemen o.a. de lasten toe op taakveld 62 met € 80.000.

Er wordt meer gebruik gemaakt van de minimaregelingen. Hierdoor stijgen o.a. de uitgaven voor individuele inkomenstoeslag, collectieve ziektekostenverzekering en de kinderopvang op grond van een sociaal medische indicatie. Dit leidt tot hogere lasten op taakveld 63 voor € 430.000. Voor armoedeaanpak wordt er vanaf 2023 € 124.000 beschikbaar gesteld. Vanaf 2023 wordt het minimabeleid aangepast waardoor inwoners van Gorinchem die een inkomen hebben tot 130% van het minimumloon een beroep kunnen doen op de minimaregelingen. Het financieel effect van deze maatregel wordt ingeschat op € 100.000.

Door een lagere rijksbijdrage op taakveld 64 Begeleide participatie is het budget van de WSW (Wet Sociale Werkvoorziening) bijgesteld met € 338.000 t.o.v. 2022. Een lagere doorbelasting van salariskosten zorgt voor een voordeel op dit taakveld van € 50.000.

Tussen de taakvelden 65 Arbeidsparticipatie, 64 Begeleide participatie en 63 Inkomensregelingen is er een verschuiving geweest van de bedrijfsvoeringskosten van Avres van totaal € 120.000. Dit is budgettair neutraal verwerkt.

De verschillen op taakveld 66 worden voor € 52.000 veroorzaakt door een hogere doorbelasting van salariskosten. Ook de aanvragen voor Wmo trapliften leiden tot een toename van de lasten in 2023 van € 44.000.

De verschillen op taakveld 672D t.o.v. taakveld 672 worden veroorzaakt door stijgende kosten bij de uitvoering van de jeugdzorg. Met name de zeer specialistische zorg en het aandeel jeugdhulp regionale zorgmarkt zijn in 2023 t.o.v. 2022 met € 982.000 gestegen. Een hogere doorbelasting van salariskosten zorgt voor een stijging van € 127.000.

De verschillen op taakveld 681 en taakvelden 681 A en B worden veroorzaakt door een lagere bijdrage beschermd wonen vanuit de Centrumgemeente. Zowel aan de lasten- als aan de batenzijde leidt dit tot een verlaging van het budget met € 200.000.

Voor de uitsplitsing van de reserve Sociaal Domein verwijzen wij naar het onderdeel Reserves in deze begroting.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2023 vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Aanpassing en uitbreiding Elzenhof	50			
Totaal investeringen	**50**	**-**	**-**	**-**

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedragen x € 1.000) (met*=subsidieplafond)	Bedrag
Youz	16
Chris en Voorkom	4
Antes	25
Radar	16
Flankerend ouderenbeleid*	17
Ouderenorganisaties*	21
Mantelzorg	44
Jeugdhaven Gorinchem	38
Vluchtelingenwerk	99
Gorinchemse zeeverkenners	12
Arkelse Padvinders	12
Jeugd en Jongerenwerk*	282
De Rozenobel	18
De Bogerd	26
Fluxus	16
St. Slachtofferhulp	13
Klussendienst	102
Stichting de Sociale Basis	1170
St. Inspiratie Compagnie	99
Humanitas Gorinchem	55
Jongerenwerk The Mall	10
St. Jeugdteams	116
Bureau sociaal raadslieden MEE-Vivenz	30
Gehandicaptenorganisaties*	9
Deskundigheidsbevordering Vrijwilligers*	11
Sociaal-culturele organisaties	3
Sociaal-culturele activiteiten	14
Centraal Punt	112
Speeltuinvereniging en speel-o-theek*	2
ASVZ	6
Philadelphia	6
Syndion	6
Hospice Gorinchem	12
Burgerinitiatief Bliek in Actie*	97
Netwerkversterking kwetsbare inwoners	65
Inloop GGZ Yulius	109

Subsidies (bedragen x € 1.000) (met*=subsidieplafond)	Bedrag
Leger des Heils Kamers met Kansen	50
PasVOrm	15
Jeugdmodule AV	40
homestart	60
Ondersteunende activiteiten gezondheidszorg	3
Maatschappelijke zorg en OGGZ	70
De Gezel	58
Samen Gorinchem	12
St. Adviesgroep WMO Gorinchem	5
Overige Adviesgroep	2
Elzenhof	25
Beschermd Wonen en Opvang*	300

2.7.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- GR Avres

2.8 Programma 8 Duurzaamheid

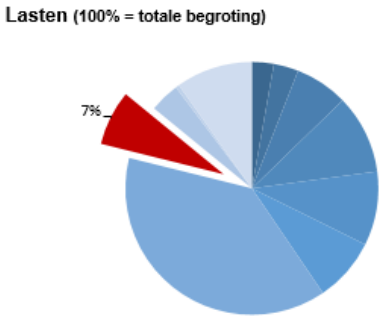
Taakvelden

Riolering

Afval

Milieubeheer

Begraafplaatsen en crematoria

2.8.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een schone, duurzame en leefbare stad.

Het coalitieakkoord
Het is voor de toekomst van ons allemaal heel belangrijk dat we Gorinchem verduurzamen. De verantwoordelijkheid voor de energietransitie nemen we serieus. En de ideale keuze daarin bestaat niet. Om draagvlak te houden, is het belangrijk dat we - naast goed te communiceren en participeren - de lasten en lusten eerlijk verdelen. En dat we de mogelijke negatieve invloed op het leven van inwoners zo klein mogelijk houden. We moeten leren leven met een veranderend klimaat en de gevolgen daarvan. Op het gebied van klimaatadaptatie en waterveiligheid is dan ook veel te doen. Dit alles vraagt voor de komende jaren veel inzet van de gemeente. En ook inspanning van organisaties, bedrijven en inwoners. Het vraagt dat we als samenleving en overheid niet in beperkingen denken, maar in mogelijkheden. En samen aan de slag gaan. Zodat er begin 2026 zichtbare stappen zijn gezet in het besparen van energie, het verminderen van onze CO2 uitstoot, het terugdringen van water- en hitteoverlast bij extreem weer en het versterken van biodiversiteit.

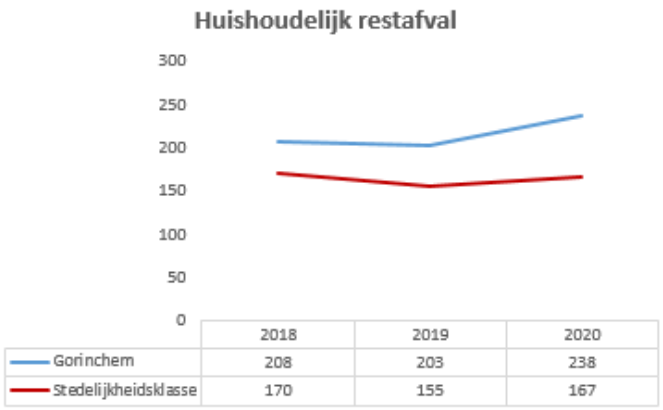
Vastgesteld beleid

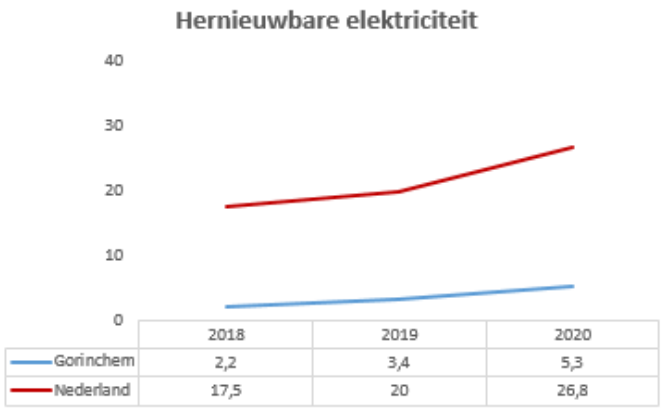
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Lokaal gezondheidsbeleid	2007
Afval- en Grondstoffenbeleid, Strategienota 2021-2025 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente	2021
Transitievisie Warmte	2021
Regionale Energie Strategie 1.0	2021

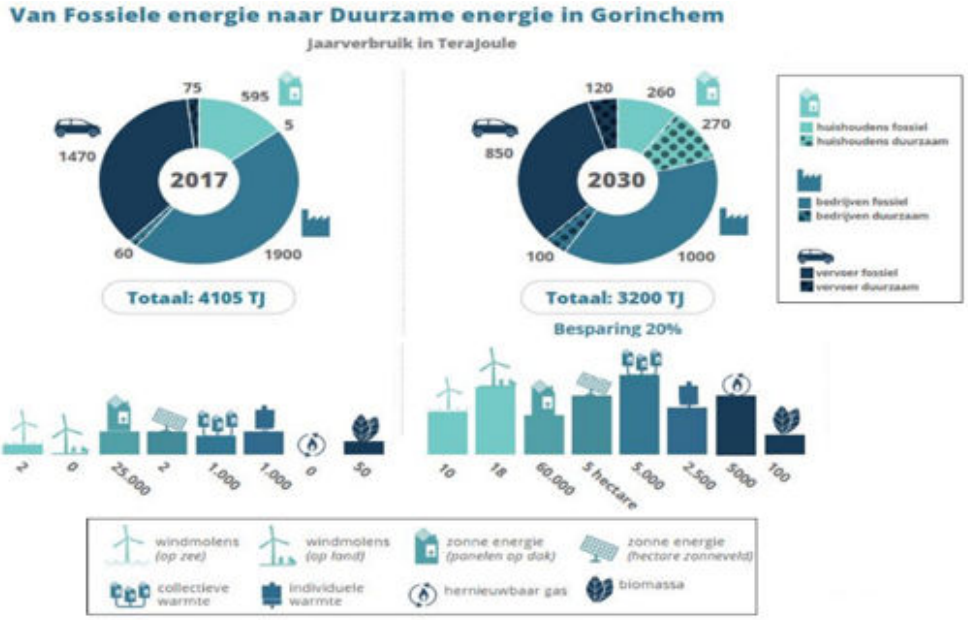
Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Omvang huishoudelijk restafval	B	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar in kg	PI
Hernieuwbare elektriciteit	B	% Hernieuwbare elektriciteit van totaal verbruikte elektriciteit	PI

Indicator	Streefwaarde 2023	Hoe willen we dit bereiken
Huishoudelijk restafval	196 kg	Een trendbreuk is noodzakelijk om de hoeveelheid restafval drastisch te verminderen. Op rijksniveau is het streven in 2025 per inwoner per jaar minder dan 100 kilogram in te zamelen. Door de restafvalreductie nemen de verbrandingskosten (inclusief verbrandingsbelasting) af en worden de kosten beheersbaarder. Daarnaast wordt er een substantiële bijdrage geleverd aan de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, zoals opgenomen in het in 2017 vastgestelde Milieubeleidsplan. De bij het in juni 2021 vastgestelde beleidsplan behorende 10 aandachtspunten worden uitgewerkt inclusief het zogenaamde DIFTAR systeem. Na uitvoerig onderzoek en overleg is besloten in drie stappen van 232 kg (208 restafval en 254 grof huisvuil) naar 100 kg restafval te gaan in 2025. Implementatie is voorzien in de loop van 2023.
Hernieuwbare elektriciteit	0,32 TWh in 2030	Het rijk heeft als doel om de CO2-uitstoot voor 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. Met de ruimte en de mogelijkheden die we hebben in de regio Alblasserwaard, hebben we de ambitie om 1.150 TJ duurzame elektriciteit op te wekken in 2030. De prioriteit ligt bij energiebesparing en het opwekken van zonne energie op daken, in combinatie met opwekking van windenergie. Op dit moment lopen uitgebreide onderzoeken naar de mogelijkheden (of onmogelijkheden) voor windenergie bij Avelingen en wordt er met energie coöperatie De Knotwilg gewerkt aan de realisatie van de windturbines bij de Groote Haar, waarbij nu de focus ligt op het afronden van de benodigde ruimtelijke procedures en het bouwrijp maken van de locatie. We willen tot 2030, 20% elektriciteit bespaard hebben in onze regio. Via een uitvoeringsprogramma inclusief monitoringsdashboard willen we de voortgang en het behalen van de klimaatdoelstellingen in de regio Alblasserwaard monitoren.

2.8.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Actualisatie RES Alblasserwaard	Ter compensatie van het niet realiseren van windenergie in de 2 zoekgebieden uit de vastgestelde Regionale energiestrategie (RES) 1.0, gaan we (samen met onze RES partners) in 2023 op zoek naar alternatieven om het totale RES bod gestand te blijven doen.
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	In 2022 loopt een onderzoek naar de haalbaarheid van verduurzamingsmaatregelen bij de diverse gemeentelijke panden. Op basis van dat onderzoek leggen we concrete (investerings)voorstellen voor aan de gemeenteraad met dekkings- of terugverdienmogelijkheden. In 2023 verwachten wij een start te kunnen maken met de realisatie van de verduurzamingsmaatregelen. Daarbij opgemerkt dat de huidige marktomstandigheden onzekere factoren kennen op het gebied van prijsstijgingen en leveringsproblemen van bouwmaterialen en een capaciteitsgebrek in de bouwbranche. Dit alles maakt de uitvoerbaarheid en planning van bouwprojecten onzeker.
Versnellen verduurzaming woningen	Mede met hulp van de rijksbijdragen voor aanpak energiebesparing en energiearmoede gaan we in 2023 extra inzetten op het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. We werken toe naar een lokaal isolatieakkoord met Poort6 en andere partners in de stad.
Laadpalen. Actualiseren en verruimen huidige beleid	In 2023 willen we het bestaande laadpalenbeleid evalueren en indien nodig herzien. Vooruitlopend hierop starten we een pilot met kabelgoten voor particuliere laadpalen in openbare ruimte.
Klimaatadaptatie. Ontwikkeling van een Lokale Adaptatie Strategie	In 2023 ronden we de lokale klimaatadaptatiestrategie (LAS) af, inclusief uitvoeringsplan voor concrete maatregelen voor de hotspots uit de stresstesten en de expertsessies (hitte stress, wateroverlast en biodiversiteit). Verder gaan we door met succesvolle reeds ingezette acties en quick wins zoals voortzetting van de groene daken subsidie.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Riolering	We werken aan het beheer en onderhoud van het rioolstelsel in Gorinchem. Waar nodig plegen we vervangings- of onderhoudswerkzaamheden.
Milieubeleid	Ook in 2023 voeren we samen met de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) de wettelijke en adviestaken gericht op het milieu uit. Voor 2023 komen de volgende wettelijke taken bij de OZHZ te liggen: bedrijfsmatige asbestmeldingen, bodemsaneringstaken en twee extra bedrijven onder gemeentelijk bevoegd gezag.
Transitievisie Warmte	De Transitievisie Warmte (TVW) is in 2021 vastgesteld. Met de TVW schetsen we het tijdspad: een indicatie in welke periode we gefaseerd aan de slag gaan met het aardgasvrij maken van de diverse gebieden in Gorinchem. Voor de gebieden waar we vóór 2030 willen starten met verkennen en het opstellen van een gebiedsuitvoeringsplan, geven we aan welk warmtealternatief of welke alternatieven voor aardgas het meest kansrijk zijn. In 2023 zal hard worden gewerkt om aan het uitvoeringsprogramma voor de eerste voorloopwijken. In 2023 zal volop ingezet worden op het aardgasvrij maken van gebieden binnen de Gildenwijk. Samen met partners in de wijk (zoals Poort6), huurders, woningeigenaren en vastgoedeigenaren trekken we intensief op om stap voor stap toe te werken naar het terugdringen van het aardgasgebruik door o.a. energiebesparing, isolatie en waar mogelijk aansluiten op het warmtenet. De ervaring die we hebben opgedaan binnen de Gildenwijk gaan we gebruiken voor de uitrol naar de andere wijken in Gorinchem. Naast de gebiedsuitvoeringsplannen gaan

Onderwerp	Toelichting
	we in geheel Gorinchem breed aan de slag met voorbereiding om aardgasvrij te worden. Dit doen we door energiebesparingsprogramma's en voorlichting aan te bieden.
Afval- en Grondstoffenbeleid 2021-2025	Na de vaststelling van het nieuwe afvalbeleid op 24 juni 2021 wordt gewerkt aan de implementatie van het nieuwe beleid. Uiteindelijk met als doel het verminderen van het afvaltoerisme, het aantal bijplaatsingen van afval naast containers maar vooral het terugbrengen van het aantal kilo's restafval. Hiermee sluiten we aan op de landelijke wens om maximaal 100 kilo restafval per inwoner te realiseren. Veel werkzaamheden verlopen goed, maar in toenemende mate hebben opdrachtgevers van Waardlanden leverings- en personele problemen. Invoering van het onderdeel Diftar op 1 januari 2023 uit de strategienota staat hiermee ernstig onder druk. Naar alle waarschijnlijkheid zal pas in de loop van het begrotingsjaar 2023 en mogelijk zelfs op 1 januari 2024 het zogenaamde DIFTAR-systeem (met Recycle-tarief) worden ingevoerd, met daarbij de financiële gevolgen voor de in de afvalstoffenverordening vast te stellen tarieven.
Klimaatadaptatie	We werken gezamenlijk met inwoners en bedrijven aan een aanpak voor een klimaatbestendig Gorinchem middels communicatie en participatie. We willen onze inwoners en bedrijven goed voorbereiden op onze veranderende leefomgeving en Gorinchem klimaatproof maken. In 2023 doen we een aanvraag voor de impulsgelden. Tweederde van de gelden komen uit de gemeentelijke projecten en een derde vanuit de impulsgelden.
Biodiversiteit	We zoeken verbinding en werken samen met Stadsbeheer en onze stadsecoloog om de huidige biodiversiteit te behouden en te versterken en te zorgen voor meer groenstructuur. We zoeken naar meekoppelkansen in andere onderwerpen. Verder willen we het thema dierenwelzijn meer laden in de gemeentelijke beleidsvorming.
Energiebesparing	In het kader van de Regionale Energiestrategie en de fors gestegen energieprijzen is het noodzakelijk onze burgers en bedrijven waar mogelijk te ondersteunen bij het drukken van de energiekosten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de Rijkssubsidies in het kader van de Energiearmoede regeling en het Nationaal isolatieprogramma. De Energiearmoede regeling wordt ook benoemd in programma 7 onder aanpak van schulden en armoede. De samenwerking met het Regionaal Energieloket en Het Nieuwe Wonen wordt geëvalueerd en zonodig wordt er opnieuw aanbesteed voor de producten en diensten die deze partijen leveren. In 2023 gaan we nog nauwer samenwerking op het gebied van energiebesparing met onze collega-RES gemeente Molenlanden, Poort6, Avres en onze partners van Welzijn. Samen met OZHZ geven we verdere uitvoering aan de E-agenda door het uitvoeren van energiecontroles en het voeren van koplopersgesprekken.
Toegankelijkheid van openbare ruimte en gebouwen	Een toegankelijke en inclusieve stad maken we samen. Stichting Gorinchems platform voor gehandicaptenbeleid is al jaren één van de lokale stakeholders. De 0-meting liet destijds zien dat toiletten hierin ook een plek hebben. In het uitvoeringsplan Mooiste Vesting zijn middelen opgenomen voor een openbaar toegankelijk invalidentoilet in het Gorcums Museum. Deze voorziening zal eind 2022/ begin 2023 worden gerealiseerd. Er wordt ook onderzoek gedaan naar een (permanente) openbare toiletvoorziening op de locatie Buiten de Waterpoort.
Zon	In 2023 willen we (ook in RES verband in samenwerking met Molenlanden) meer inzetten op het benutten van dakpotentieel voor opwek van zonne energie. De focus ligt daarbij op bedrijven, maatschappelijk vastgoed, woningcorporaties, woningeigenaren, VvE's en boerenschuren. Daarbij wordt er aandacht gegeven aan randvoorwaarden zoals beleidskaders, netcapaciteit en financiën. De gemeente heeft hierbij een faciliterende en

Onderwerp	Toelichting
	aanjagende rol. We starten een pilot voor een energie coöperatie met zonnepanelen op gemeentelijk/maatschappelijk vastgoed.
Innovatie	In 2023 wordt er een werkgroep duurzaamheid met ondernemers opgericht waarmee innovatieve kansen en mogelijkheden worden besproken. Het doel is dat de werkgroep voor en door ondernemers actief wordt gehouden en de gemeente daarbij een faciliterende rol heeft. Hiermee leggen we de innovatiekracht bij de ondernemers. We stimuleren het aanschaffen van zonnepanelen bij de ondernemers en de opzet van een waterstoftankstation met ondernemers. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden of er voldoende waterstof volume is richting 2030 om een verbinding te maken op het landelijke waterstof netwerk.

2.8.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV72 Riolering	3.286	3.176	3.211	3.189	3.191	3.195
TV73 Afval	4.475	5.504	5.671	5.602	5.602	5.602
TV74 Milieubeheer	2.371	1.345	1.612	1.551	1.556	1.554
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	485	411	426	426	424	441
Lasten Duurzaamheid	**10.616**	**10.436**	**10.921**	**10.768**	**10.772**	**10.792**
TV72 Riolering	3.926	3.857	3.860	3.827	3.827	3.827
TV73 Afval	5.139	5.339	5.889	5.889	5.889	5.889
TV74 Milieubeheer	443	3	3	3	3	3
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	383	396	458	458	458	458
Baten Duurzaamheid	**9.890**	**9.596**	**10.209**	**10.177**	**10.177**	**10.177**
Totaal saldo van baten en lasten	-726	-840	-712	-591	-595	-615
Mutaties reserves	-426	503	56	0	0	0
Resultaat	**-1.153**	**-337**	**-656**	**-591**	**-595**	**-615**

De hogere lasten bij taakveld 73 worden veroorzaakt door de hogere lasten die in rekening worden gebracht door Waardlanden. De hogere baten bij dit taakveld houden verband met de verhoging van de afvalstoffenheffing. Voor beide betreft dit een combinatie van tarief en het toenemende aantal huishoudens.

In 2023 is éénmalig een budget opgenomen om onderzoek te kunnen doen naar aansluiting op het warmtenet. Hierdoor nemen de lasten op taakveld 74 toe met € 56.000. Daarnaast is de bijdrage aan de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid (OZHZ) verhoogd met € 110.000 met name om de wettelijke bodemtaken uit te voeren.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2023, vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
GRP				
Lasten	1.000	1.000	1.045	1.130
Baten	-1.000	-1.000	-1.045	-1.130
Beschoeiingen			106	
Totaal investeringen	**-**	**-**	**106**	**-**

Voor de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) zijn jaarlijkse investeringsbedragen opgenomen. De lasten worden rechtstreeks gedekt uit een bijdrage uit de vervangingsvoorziening Riolering.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Milieucommunicatie	49

2.8.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

• GR Dienst Gezondheid & Jeugd
• GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
• GR Reinigingsdienst Waardlanden

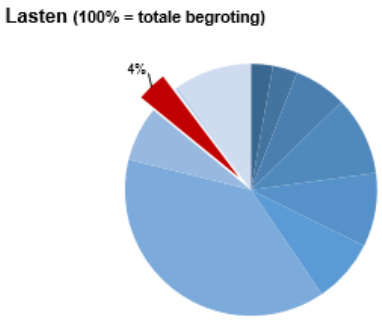
2.9 Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

Taakvelden

Ruimtelijke ordening

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wonen en bouwen

2.9.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Het versterken van de woon- en leefomgeving en het bevorderen van de vitaliteit en de leefbaarheid van de stad.

Het coalitieakkoord
Gorinchem is een levendige stad te midden van landelijk gebied. Een thuis voor inwoners en een aantrekkelijke bestemming voor bezoekers. We streven naar een stad met 40.000 of meer inwoners. Alleen dan kunnen we behouden en versterken wat we als voorzieningen hebben. Kwaliteit, samenhang en samenwerking zijn daarbij voorwaarden. Kwaliteit, omdat het niet gaat om groei op zich, maar om levendigheid en leefbaarheid van de stad voor onze inwoners. Samenhang, omdat het bij stedelijke ontwikkeling belangrijk is om ook te kijken naar mobiliteit, sociale cohesie, een evenwichtige verdeling van voorzieningen over de stad, verduurzaming, klimaatadaptatie en een goed vestigingsklimaat voor bedrijven. Samenwerking, omdat we de stad samen met onze inwoners wíllen maken. En samen met onze omgeving. Want de uitdagingen zijn groot.

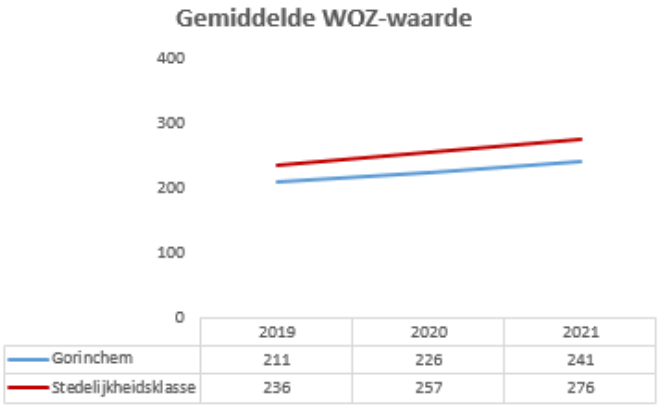
Vastgesteld beleid

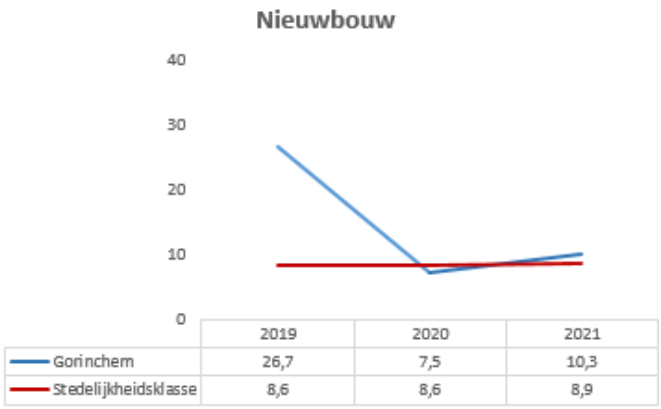
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Welstandsnota gemeente Gorinchem	2017
Waterplan Mollenburg	2017
VTH beleidsplan en bijbehorende verordening	2018
Woon- en transformatievisie	2019
Nota Vastgoedbeleid	2020
Nota Grondbeleid 2020-2023	2020

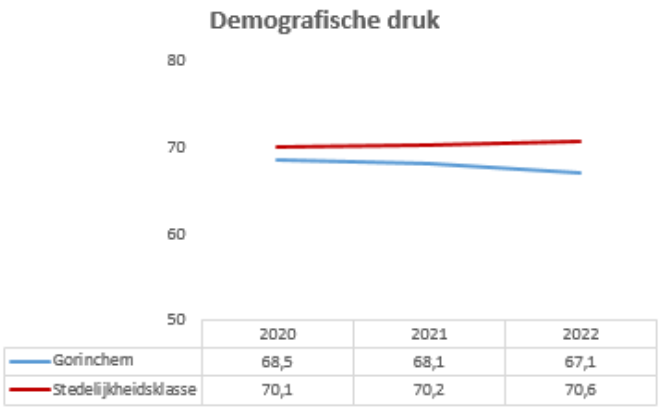
Maatschappelijke effecten en indicatoren

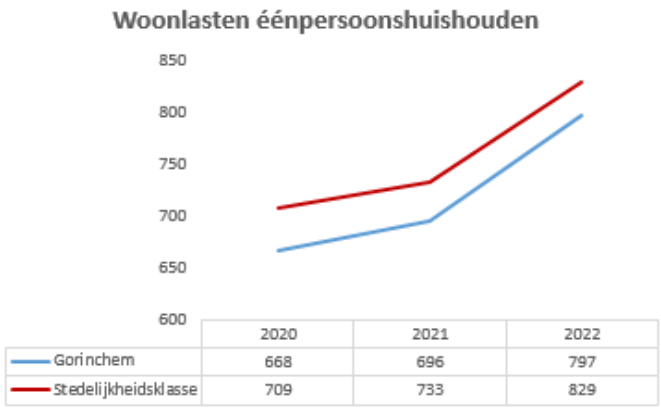
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Gemiddelde WOZ-waarde	B	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen (bedragen € 1.000)	PI
Nieuw gebouwde woningen	B	Aantal per 1.000 woningen	PI
Demografische druk	B	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar	PI
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	B	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar	PI
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	B	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar	PI

2.9.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete voornemens

Onderwerp	Concrete voornemens
Stedelijk programmeren	Vanuit de visie 'vleugels van de stad', Gorinchem Noord en de stedelijke vernieuwing in de Haarwijk en de Gildenwijk gaan we verschillende stedelijke ontwikkelingsprojecten realiseren. Tegelijkertijd willen we vanuit de vastgestelde mobiliteitsvisie meerdere projecten realiseren die de bereikbaarheid, doorstroming en verkeersveiligheid van de stad verbeteren. Gecombineerd met beperkte financiële ruimte én bouwkostenstijgingen, zien we ons genoodzaakt het geheel van investeringen in de stad integraal te bezien en een strategie te ontwikkelen wat we wanneer in welke volgorde aanpakken.
Herstructurering locatie Van Neercasselstraat	In het kader van de stedelijke vernieuwing in de Haarwijk, starten we in 2023 een project voor een nieuwe invulling van de voormalige scholenlocatie aan de Van Neercasselstraat.
Instrumenten woningmarkt	Deze collegeperiode willen we onderzoeken welke (verdere) instrumenten (naast de instrumenten die we al inzetten zoals zelfbewoningsplicht en starterslening) kunnen worden ingezet op de woningmarkt ten behoeve van de diverse groepen woningzoekenden.
Omgevingsvisie	In 2023 stellen we de omgevingsvisie 2050 1.0 vast, op basis waarvan we de komende jaren met projecten werken aan de stad. De visie heeft hierdoor een belangrijk raakvlak met 'stedelijk programmeren'.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Vergunningverlening	We voeren vergunningverlening uit op zowel nog de aanvragen gedaan op grond van de Wet bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en op nieuwe aanvragen op grond van de Omgevingswet die naar verwachting op 1 januari 2023 in werking treedt.
Toezicht en Handhaving	Op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht voeren we toezicht en handhaving uit. Hierbij zijn waarschuwingen, last onder dwangsom en/of bestuursdwang belangrijke instrumenten.
Grondexploitaties	Gemeentelijke grondexploitaties worden door de gemeente ontwikkeld en beheerd. De gemeentelijke grondexploitaties voor woningbouw bevinden zich in een afrondende fase. De laatste werkzaamheden richten zich op het afronden van de woonrijpwerkzaamheden van de locaties.
Vastgoed	Voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid zetten we, indien nodig, gemeentelijk vastgoed in. Vastgoed dat niet (direct) bijdraagt aan deze beleidsdoelen, stoten we af.

2.9.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV81 Ruimtelijke Ordening	912	854	1.310	1.185	1.187	1.188
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	10.433	3.390	1.956	158	157	157
TV83 Wonen en bouwen	2.972	2.095	2.291	2.312	2.312	2.233
Lasten VROSV	**14.317**	**6.338**	**5.556**	**3.655**	**3.655**	**3.578**
TV81 Ruimtelijke Ordening	99	9	65	9	9	9
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	13.487	3.827	2.640	557	421	152
TV83 Wonen en bouwen	2.719	1.580	1.360	1.540	1.540	1.540
Baten VROSV	**16.305**	**5.415**	**4.064**	**2.105**	**1.969**	**1.700**
Totaal saldo van baten en lasten	1.988	-923	-1.492	-1.550	-1.686	-1.878
Mutaties reserves	-483	-494	-429	-203	-69	200
Resultaat	**1.505**	**-1.417**	**-1.921**	**-1.753**	**-1.755**	**-1.678**

De hogere lasten bij taakveld 81 worden voor € 140.000 veroorzaakt door een hogere doorbelasting van salarissen en voor € 114.000 door hogere lasten als gevolg van de extra opgaven zoals stedelijke vernieuwing en de omgevingswet. Daarnaast zijn voor de verschillende transformatie locaties voorinvesteringen nodig om de businesscase en raadskaders te kunnen uitwerken. Hiermee zijn onder andere kosten gemoeid voor milieuonderzoeken, projectleiding, planeconomie en participatiebijeenkomsten. Hiervoor is een budget van € 200.000 ter beschikking gesteld welke ten laste gebracht wordt van de reserve Stedelijke Ontwikkeling. De kosten kunnen wellicht worden verhaald op ontwikkelende partijen zodat de reserve Stedelijke Ontwikkeling weer kan worden aangevuld.

De grondexploitaties taakveld 82 fluctueren zowel qua lasten als baten en zijn geactualiseerd op basis van het vastgestelde MPG. Extra lasten in de grondexploitatie worden normaliter gecompenseerd door een hogere boekwaarde en als baat geadministreerd. Voor 2023 zijn de geraamde baten van CV Hoog Dalem hoger dan in 2022 (€ 260.000) waardoor het saldo van lasten en baten op dit taakveld ook hoger is. In de paragraaf grond- en vastgoedbeleid wordt hier nader op ingegaan.

De hogere lasten bij taakveld 83 worden voor € 160.000 veroorzaakt door extra kosten die zijn begroot voor het verlenen van vergunningen. Het resterende verschil betreft kleine mutaties. De lagere baten op dit taakveld worden voor € 180.000 veroorzaakt door de vertraging van de realisatie van de windmolens bij Groote Haar. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door lagere huuropbrengsten.

2.9.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- Hoog Dalem C.V.

2.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen staan voor de baten in de begroting die niet gekoppeld zijn aan een specifiek programma en de bijbehorende kosten op die onderdelen. Deze baten dienen als algemeen dekkingsmiddel voor de begroting als geheel. In de paragraaf lokale heffingen vindt u de diverse onderdelen van deze gemeentelijke inkomstenbronnen.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV011 Resultaat van de rekening baten & lasten	9.552	0	0	0	0	0
TV05 Treasury	-109	153	44	-21	-368	-449
TV061 OZB woningen	173	141	135	135	135	135
TV062 OZB- niet woningen	71	107	88	88	88	88
TV063 Parkeerbelasting	157	201	213	213	213	213
TV064 Belasting Overig	228	281	268	268	268	268
TV08 Overige baten en lasten	491	-238	-5	-5	-127	560
Lasten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	**10.563**	**644**	**743**	**678**	**209**	**815**
TV05 Treasury	573	379	346	312	278	278
TV061 OZB woningen	4.729	4.832	5.027	5.027	5.027	5.027
TV062 OZB- niet woningen	4.937	5.308	5.427	5.427	5.427	5.427
TV063 Parkeerbelasting	1.434	1.734	1.731	1.731	1.731	1.731
TV064 Belasting Overig	654	390	218	218	218	218
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	79.224	74.544	87.340	88.446	89.996	82.666
TV08 Overige baten en lasten	1.305	0	11	11	11	11
Baten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	**92.856**	**87.189**	**100.099**	**101.172**	**102.687**	**95.358**
Totaal saldo van baten en lasten	82.294	86.544	99.356	100.494	102.478	94.543
Mutaties reserves	2.084	-26	-24	-24	-24	-24
Resultaat	**84.377**	**86.518**	**99.332**	**100.470**	**102.454**	**94.518**

De lagere lasten op taakveld 05 zijn het gevolg van de vertraging in diverse investeringen waardoor minder langlopende schulden zijn aangegaan.

In het coalitieakkoord Voor Gorinchem! hebben wij onze ambities voor de komende jaren verwoord. In 2023 en 2024 willen wij een aantal van die ambities vertalen in concrete maatregelen. Daarom nemen we bij het taakveld 08 een budget op van € 250.000 voor de jaren 2023 en 2024 om quick wins van het coalitieakkoord te realiseren.

De hogere baten bij taakveld 61 en 62 zijn het gevolg van de verhoging van de OZB-belasting in combinatie met de uitbreiding van het heffingsareaal. Het heffingsareaal is als gevolg van de nieuwbouw van woningen en WOZ- stijging toegenomen.

De lagere baten bij taakveld 64 zijn het gevolg van het afschaffen van de hondenbelasting.

Via het gemeentefonds krijgt Gorinchem geld van de rijksoverheid. Deze algemene uitkering is in 2023 aanzienlijk hoger dan in 2022. De belangrijkste ontwikkelingen van het gemeentefonds worden gepubliceerd in de mei- en septembercirculaire. Wij informeren de raad periodiek over de uitkomsten van deze circulaires.

2.11 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Overhead

Kosten van overhead zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Overheadkosten worden integraal opgenomen in het "overzicht overhead" en niet verdeeld naar de verschillende beleidsterreinen in de programma's. De uitzondering hierop is het deel van overhead dat bij investeringen en grondexploitaties hoort. Dit deel wordt wel toegerekend. Het overheadtarief wordt berekend door de totale overheadlasten van het taakveld overhead te delen door de totale directe personeelskosten. De omvang van de doorbelasting blijkt uit de onderstaande tabel.

Toegerekende overhead (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Toegerekend aan investeringen en grondexploitaties	1.000	1.000	1.000	1.000

De baten en de lasten van de overhead zijn in onderstaande tabel meerjarig weergegeven. Hierop zijn de lasten voor investeringen en grondexploitaties in mindering gebracht. De baten betreffen huuropbrengsten van gebouwen, bijdragen van derden en overige inkomsten.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV04 Overhead	12.724	12.140	14.464	14.469	15.111	13.438
Lasten Overzicht overhead	**12.724**	**12.140**	**14.464**	**14.469**	**15.111**	**13.438**
TV04 Overhead	476	512	492	467	467	467
Baten Overzicht overhead	**476**	**512**	**492**	**467**	**467**	**467**
Totaal saldo van baten en lasten	-12.248	-11.628	-13.973	-14.002	-14.644	-12.972
Mutaties reserves	615	16	15	90	741	74
Resultaat	**-11.633**	**-11.613**	**-13.957**	**-13.912**	**-13.902**	**-12.897**

Op diverse terreinen merken we dat de eisen die gesteld worden aan de organisatie steeds hoger worden. Maar ook dat door maatschappelijke ontwikkelingen een meer actieve rol van de gemeente wordt gevraagd. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkelingen op de woningmarkt, vraagstukken rondom klimaatadaptatie, het inzetten op het werven van subsidies en lobby, borging van landelijke regelgeving rondom gemeentelijke rechtmatigheid en ontwikkelingen op het gebied van erfgoed. Om hieraan uitvoering te kunnen geven, wordt voorgesteld om voor de komende 3 jaar een extra uitvoeringsbudget beschikbaar te stellen van € 610.000. De komende jaren wordt bezien of deze extra inzet structureel noodzakelijk is, of dat er ontwikkelingen zijn die maken dat we kunnen volstaan met een intensivering van 3 jaar.

De arbeidsmarkt is gespannen. We zien bij tal van functies dat het een grote uitdaging is om vacatures ingevuld te krijgen. Steeds vaker is tijdelijke inzet van inhuurkrachten nodig om periodes te overbruggen totdat reguliere invulling mogelijk is. De huidige begrotingsmethodiek, waarbij op detail de salariskosten per medewerker worden berekend, levert in de praktijk een aanzienlijke beperking van handelingsvrijheid op. Door over te stappen naar een standaardisering van de begrotingswijze (op het maximum van het salarisbedrag binnen de cao), ontstaat er flexibiliteit om in te spelen op incidenten en tijdelijke overbruggingen, zonder dat er eerst naar een financiële oplossing gezocht moet worden. Immers is de tijdelijke inzet in de regel duurder dan reguliere bezetting. Door de begroting hierop aan te passen, kunnen we hier als organisatie beter op inspelen.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten Overzicht heffing vennootschapsbelasting	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Baten Overzicht heffing vennootschapsbelasting	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
TV99 Onvoorzien	0	100	100	100	100	100
Lasten Overzicht onvoorzien	**0**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Baten Overzicht onvoorzien	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal saldo van baten en lasten	0	-100	-100	-100	-100	-100
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**0**	**-100**	**-100**	**-100**	**-100**	**-100**

Onvoorzien

De post Onvoorzien in de begroting dient ter dekking van lasten waarvoor geen budget in de begroting is opgenomen. In de begroting wordt ieder jaar een bedrag van € 100.000 voor onvoorziene uitgaven meegenomen. Voor het aanwenden van de post Onvoorzien (algemeen) als dekkingsmiddel gelden drie toetsingscriteria te weten: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Vervangingsplan inventaris	180	33	146	100
Warmtenet Stadhuis	906			
Hard- en software	478	384	386	350
Totaal investeringen	**1.564**	**417**	**532**	**450**

Begroting 2023
Beleidsbegroting: Paragrafen

3 Beleidsbegroting: Paragrafen

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel gedeelte. De paragrafen vallen onder het beleidsmatige gedeelte. Zij geven een dwarsdoorsnede van de begroting, bezien vanuit een bepaald beleidsterrein.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.1.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op de vraag in welke mate de financiële positie van gemeente Gorinchem toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die zij loopt, op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit:
1. De beschikbare weerstandscapaciteit: alle middelen en mogelijkheden om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen.
2. De benodigde weerstandscapaciteit: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (zoals voorzieningen) die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

3.1.2 Vastgesteld beleid

Voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is het volgende vastgestelde beleidskader van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	2017

3.1.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023
Algemene reserve	29,6	27,1
Onbenutte belastingcapaciteit	1,6	0,9
Post onvoorzien	0,1	0,1
Meerjarige begrotingssaldi	7,5	16,0
Totale weerstandscapaciteit	**38,8**	**44,0**

De algemene reserve bedroeg bij de jaarrekening 2021 € 29,6 mln. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door een vergelijking te maken tussen de Gorinchemse OZB-tarieven en de "artikel-12-tarieven". Dit zijn de tarieven die een gemeente minimaal moet heffen om in aanmerking te komen voor financiële steun vanuit het Rijk (via het gemeentefonds). De onbenutte capaciteit wordt incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit, omdat deze in de praktijk niet snel wordt ingezet. Ook de post onvoorzien, die ieder jaar in de begroting staat, wordt slechts incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit. Er zal namelijk in het eerstvolgende jaar weer een nieuwe post voor onvoorziene zaken in de begroting worden opgenomen.
De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 44 mln. In deze cijfers zijn de gevolgen van het inzetten van een deel van het begrotingssaldo voor de investeringen (vanuit de PPN 2023-2026, € 4 mln.) meegenomen.

3.1.4 Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen, zijn allereerst de risico's geïdentificeerd. Vervolgens is gekeken naar de kans van optreden van het risico: erg onwaarschijnlijk, waarschijnlijk, zeer waarschijnlijk of er zijn duidelijke indicaties die wijzen op optreden. Deze kansen zijn uitgedrukt in procenten en vermenigvuldigd met de financiële grondslag voor de berekening van het risico (kolom bedrag). Als het risico meerjarige financiële effecten heeft, wordt het risico voor maximaal vier jaar meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Jaar 1 voor 100%, jaar 2 voor 75%, jaar 3 voor 50% en jaar 4 voor 25%. Dat betekent dat vanaf het jaar van optreden van een risico de gemeente maximaal vier jaar de tijd heeft om het financiële effect voor 100% in de begroting op te vangen.

In deze paragraaf bespreken wij allereerst de risico's met een incidenteel financieel effect. Als tweede bespreken we de risico's met een structureel financieel effect. Als derde bespreken we de risico's zonder een financieel effect voor de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2021	Kans	Bedrag	2023	2024	2025	2026	Huidig
Incidenteel financieel effect								
1. Gemeentelijke grondexploitaties	2,03		10,80					2,03
2. Hoog Dalem	0,30		0,30					0,30
3. Waarborgen en garanties	4,34	12,5%	34,70					4,34
4. Uitgegeven geldleningen	0,05	12,5%	0,40					0,05
5. Corona	0,45		0,45					0,45
6. Bouwkostenstijging investeringen	3,50	87,5%	5,00					4,38
Totaal Incidenteel	*10,67*		*51,65*					*11,55*
Structureel financieel effect								
7. Verbonden Partijen	0,31	12,5%	1,50	0,19	0,14	0,09	0,05	0,47
8a. Gemeentefonds (normeringssystematiek)	1,17	62,5%	0,87	0,54	0,41	0,27	0,14	1,36
8b. Gemeentefonds, overgangsmaatregelen herverdeling	0,89	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9. Leegstand panden	0,77	87,5%	0,35	0,31	0,23	0,15	0,08	0,77
10. Stijging energiekosten	0,55	87,5%	1,00	0,88	0,66	0,44	0,22	2,19
11. Stijging rentekosten	1,02		1,22	0,23	0,65	0,58	0,30	1,76
Totaal Structureel	*4,71*		*4,94*	*2,14*	*2,09*	*1,53*	*0,78*	*6,54*
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	**15,38**		**56,59**	**2,14**	**2,09**	**1,53**	**0,78**	**18,09**

Risico's met een incidenteel financieel effect

1. Gemeentelijke grondexploitaties

De risico's rondom de gemeentelijke grondexploitaties zijn in totaal ingeschat op € 2,03 mln. De risico's zijn gebaseerd op het MPG, waarin deze zijn uitgesplitst per grondexploitatie. Omdat hier het totaalrisico wordt weergegeven wordt de kolom kans niet ingevuld.

In de gemeentelijke grondexploitaties worden de geraamde risico's in het weerstandsvermogen met name veroorzaakt door Groote Haar. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de lange looptijd van de grondexploitatie Groote Haar, waardoor deze gevoelig is voor rentefluctuaties en prijsstijgingen. Dit effect komt verder tot uitdrukking in het risico dat de looptijd van Groote Haar verder wordt verlengd als de verbreding van de A27 niet tijdig is gerealiseerd.

Overige risico’s, maar met een minder grote impact, betreffen de kans dat de te verwerven grond duurder wordt dan tot nu toe aangenomen en de kans dat door het niet integraal ophogen van het terrein de kavels niet voor de meest optimale grondprijs kunnen worden verkocht.

In de grondexploitaties zijn de risico’s met betrekking tot de corona-uitbraak niet meegenomen omdat de impact van de coronacrisis niet te duiden is. In algemene zin is in de grondexploitaties wel rekening gehouden met de risico's van vertraging in de uitgifte van grond en het niet kunnen realiseren van de geraamde grondprijzen.

2. Hoog Dalem
De voortgang in het project Hoog Dalem is in zoverre gevorderd dat risico's waarmee in het weerstandsvermogen rekening wordt gehouden zich slechts nog concentreren op de realisatie van het deelplan Middengebied. De risico’s hebben betrekking op de planning; wordt het verwachte afzettempo gehaald op het moment dat de effecten van de coronacrisis op een laat-cyclische sector als de woningmarkt en bouwsector duidelijk worden. Met het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan in februari 2021 is het risico op het niet halen van het verwachte start uitgiftemoment weggenomen. Het aantal verkopen ligt voor op de planning zodoende is het totaalrisico voor de gemeente bepaald op € 0,3 mln.
De onderliggende risico's zijn individueel gewogen (conform de voorgeschreven methodiek). Daarom is er geen percentage opgenomen in de tabel.

3. Waarborgen en garanties
De gemeente Gorinchem staat voor € 34,7 mln. garant voor leningen van bijvoorbeeld deelnemingen, onderwijsinstellingen en verenigingen. Deze € 34,7 mln. vormt de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat de gemeente wordt aangesproken voor schulden/leningen van deze instanties is ingeschat als erg onwaarschijnlijk (12,5%).

4. Uitgegeven geldleningen
De gemeente Gorinchem heeft ca. € 0,4 mln. leningen verstrekt aan bijvoorbeeld stichtingen. Deze € 0,4 mln. vormt daarmee de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat één of meer van deze stichtingen hun lening niet kan terugbetalen, wordt ingeschat op erg onwaarschijnlijk (12,5%).

5. Corona
Het meest lastig te kwantificeren risico, is het effect van de coronacrisis op de gemeentelijke financiën. Het is daarbij nog niet duidelijk in hoeverre het Rijk de gemeenten en inwoners en instellingen blijft compenseren voor de effecten van de crisis. Hoeveel kosten moeten worden gemaakt, is moeilijk in te schatten en is sterk afhankelijk van het verloop van het virus en de bijhorende maatregelen. Voor nu wordt het risico zoals dat is bepaald bij de jaarrekening 2021 gehandhaafd. Er wordt rekening gehouden met risico's op het gebied van sluiting van bepaalde sectoren (bijvoorbeeld horeca), cultuur, sportverenigingen, openbaar vervoer en de veerdiensten.

6. Bouwkostenstijging investeringen
Momenteel stijgen de kosten van grondstoffen/bouwmaterialen sneller dan normaal. Het CBS geeft aan dat de materiaalkosten van juli 2021 t/m juli 2022 met 8,2% zijn gestegen. Ten opzichte van 1 januari 2021 bedraagt de stijging 12,5%. De verwachting is dat de aan de bouwkosten gerelateerde loonstijging nog volgt. De komende jaren staan diverse investeringen op de agenda waarvan een deel van de investeringskosten zijn bepaald voor 2021. De investeringen uit hoofde van Kweeklust, de herinrichting van de Banneweg, realisatie van de brug Arkelsedijk/ Spijksedijk, Station Gorinchem Noord, het i_lab en de nieuwbouw van 't Gilde bedragen ruim € 50 mln.
Gezien het bovenstaande wordt rekening gehouden met een kostenstijging van 10% en bedraagt dit risico € 5,0 mln. In de jaarrekening 2021 werd nog rekening gehouden met 8% stijging.

Risico's met een structureel financieel effect

7. Verbonden partijen

Gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Het aantal verbonden partijen en het financieel en inhoudelijk belang hiervan neemt de laatste jaren toe. In de paragraaf Verbonden partijen is meer informatie te vinden per verbonden partij met bijvoorbeeld een beschrijving van het publiek belang en de risico's. Niet alle risico's die daar genoemd worden, zijn financieel vertaald. Momenteel is er veel aandacht voor verbonden partijen en in het bijzonder gemeenschappelijke regelingen. Om de eigenaarsrol van de gemeente beter te kunnen ondersteunen, wordt hiervoor sinds 2018 extra capaciteit ingezet. Als financiële grondslag voor de berekening van het risico hanteren wij een bedrag van € 1,5 mln. (was € 1 mln.) en schatten wij de kans in op erg onwaarschijnlijk (12,5%).
De twee gemeenschappelijke regelingen die opereren in het Sociaal Domein (Avres en DG&J) vallen niet onder dit risico, maar zijn meegenomen onder het kopje Sociaal Domein.

8. Gemeentefonds

a. De hoogte van het Gemeentefonds heeft de afgelopen jaren een fluctuerend verloop gekend. Dit werd met name veroorzaakt door de algemene economische omstandigheden, het uitgangspunt van 'Samen de trap op, samen de trap af' en periodieke herijkingen van de maatstaven. De jaarlijkse groei of krimp van het gemeentefonds staat ook wel bekend als het accres. De normeringssystematiek 'Samen de trap op, samen de trap af' blijft bestaan, maar is verruimd. Met ingang van 2018 is de basis voor deze berekening de totale rijksbegroting. Dit geeft een bredere basis en daarmee een stabielere ontwikkeling van de accrespercentages. Toch worden fluctuaties in het gemeentefonds niet geheel uitgesloten, daarom wordt een risicobedrag opgenomen gelijk aan € 870.000 (ca.1% van algemene uitkering € 87 mln.) met een kans van 67,5%.
b. De herijking is gerealiseerd. Dit risico is nu op nihil gezet en zal als risico bij de volgende beoordeling worden verwijderd.

9. Leegstand panden

In de begroting staan ruim € 3 mln. aan huuropbrengsten geraamd. Bij de meeste verhuurde panden is sprake van een maatschappelijke invulling en een meerjarige verhuurovereenkomst en is het risico op leegstand beperkt. Bij enkele panden is het risico groter. Een concreet voorbeeld is het gemeentelijk pand aan het Stadhuisplein, waarin voorheen Avres en ING gehuisvest waren. Het gemeentelijk pand staat daarmee deels leeg en een concrete huurder is nog niet gevonden. Het bedrag voor de panden waar de gemeente risico loopt is ingeschat op € 350.000. Het risico valt in de hoogste categorie (87,5%).

10. Stijging energiekosten

Zowel de gasprijs als de olieprijs zijn in 2021 fors gestegen. In 2022 zijn beide, mede door de geopolitieke situatie, verder gestegen. De olieprijs laat inmiddels vanaf juni 2022 weer een daling zien en is inmiddels 30% gedaald. De gasprijs is erg volatiel maar ook deze laat in september een dalende lijn zien. De energiemarkt is volatiel waardoor voorspellingen moeilijk zijn. Voor het weerstandsvermogen wordt rekening gehouden met 100% stijging van de totale energiekosten van € 1 mln. Mogelijk wordt voor een deel van deze stijging nog een compensatie ontvangen van het Rijk. De kans dat dit risico zich voordoet wordt ingeschat op 87,5%.
Bovenstaande heeft geen betrekking op de energielasten van SGS of andere verenigingen en stichtingen.

11. Stijging rentelasten

De kapitaalmarktrente is gestegen als gevolg van de inflatie en heeft de ECB de geldmarktrente verhoogd. Daarnaast heeft ook de geopolitieke situatie effect op de rente. Het 10-jaarstarief voor de gemeente Gorinchem is in 2022 met 2,3% gestegen. Op de totale leningenportefeuille zal dit gezien de gemiddelde rentevastperiode nog geen groot effect hebben, maar het effect is wel toegenomen ten opzichte van de jaarrekening 2021. Indien wordt uitgegaan van een verdere stijging van 1% zullen de rentelasten van de bestaande leningenportefeuille gestegen zijn met € 408.000 per jaar aan het einde van de 2026.
De stijgende rentekosten van de geplande investeringen zijn een groter risico. De schulden zullen de komende jaren toenemen met € 73 mln. Indien wordt uitgegaan van een verdere stijging van 1% rente bedraagt de financiële impact € 808.000 per jaar. Deze stijging van € 808.000 komt doordat het huidige kapitaalmarkttarief en de genoemde stijging

van 1% samen circa 1,1% hoger is dan het het rentepercentage waarmee rekening wordt gehouden in de begroting en bedraagt dus meer dan 1% van € 73 mln.
In totaal leidt een stijging van 1% ten opzichte van het huidige 10-jaarstarief na verwezenlijking van alle geplande investeringen tot een stijging van circa € 1,2 mln. per jaar aan extra rentelasten. Voor de verschillende jaren is bepaald hoe groot het renterisico is, waarbij conform de bestaande berekeningsmethodiek de impact op de weerstandscapaciteit per jaar met 25% lager wordt. In 2023 is de impact € 227.000. Voor 2024 wordt het renterisico bepaald op 75% van € 871.000. Voor 2025 wordt het renterisico bepaald op 50% van € 1,16 mln. In 2026 bedraagt het renterisico 25% van € 1,22 mln. Rekening houden met een grotere stijging dan 1,0% is niet nodig omdat er mogelijkheden zijn om korter te financieren. Het tarief voor 5 jaar is lager dan het tarief voor 10 jaar. Ook zal het afgesproken investeringsplafond op termijn zorgen voor afbouw van de schuldpositie. Daarnaast worden vanaf 2027 kasstromen verwacht uit de grondexploitatie Groote Haar waardoor de schuldpositie gaat afnemen. Tot slot kunnen er ook vertragingen ontstaan in het verwezenlijken van de investeringen. Gezien de specifieke aard van dit risico is geen "kans van optreden" genoemd.

Risico's zonder financieel effect voor het weerstandsvermogen
1. Sociaal Domein
De reserve Sociaal Domein is op dit moment toereikend om specifieke (incidentele) risico's in het Sociaal Domein af te dekken. Daarom worden de risico's in het Sociaal Domein niet meegenomen in de berekening voor de benodigde weerstandscapaciteit. De financiële ontwikkelingen in het Sociaal Domein zijn niet zonder risico. De gemeenschappelijke regeling Avres zal voor 2023 naar verwachting geen beroep doen op een verhoogde gemeentelijke bijdrage, maar voor de jaren daarna is dit niet nog niet duidelijk. De uitvoering aan de inhoudelijke keuzes uit het ambitiedocument vanaf 2023 moet een oplossing gaan bieden om structureel meer grip op de financiën te krijgen.

Bij de gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd die de jeugdwet voor de gemeenten in de regio uitvoert, is er meer realistisch begroot door rekening te houden met autonome ontwikkelingen. In de begroting 2023 is daarom naast de jaarlijkse indexering, landelijk stijgende zorgsalarissen, stijgende zorgkosten in 2021 en niet eerder bijgestelde taakstellingen (in begroting Gorinchem) ook rekening gehouden met een autonome groei van (5% in 2022 en) 2,5% in 2023. Vanaf 2023 is er geen sprake meer van solidariteit tussen de gemeenten. Dat betekent dat elke gemeente volledig verantwoordelijk is voor de eigen kosten.
Het kabinet heeft ervoor gekozen om de extra middelen voor jeugdzorg nu slechts incidenteel beschikbaar te stellen voor 2023. Eerder was het de verwachting dat hier al structurele duidelijkheid over zou komen. Vanwege de impact van het ontbreken van dit structurele beeld op het begrotingsevenwicht, mogen gemeenten 75% van het eerder gepresenteerde meerjarenperspectief voor de middelen van jeugdzorg opnemen in de begroting. Wij volgen deze lijn. Eventuele verschillen worden verrekend met de reserve sociaal domein.

2. Omgevingswet
De Omgevingswet treedt op 1 januari 2023 in werking, dit heeft een forse impact op de gemeentelijke organisatie. Er is een programmaplan opgesteld dat de periode tot 2029 beslaat. Voor het goed implementeren van de Omgevingswet in de organisatie is een projectstructuur opgezet, zodat de wet per ingangsdatum kan worden uitgevoerd. Bij de ontwikkeling van de omgevingswet werken wij nauw samen met de regio zodat er voor de essentiële onderdelen van de wet goede werkafspraken liggen. De risico's van de effecten van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) zijn nog niet bekend. Het DSO betreft een systeeminrichting (ICT) waarbij verschillende overheden zijn aangesloten. Om dit risico te verkleinen is hier bij de aanbesteding van het VTH-systeem voor zover mogelijk rekening mee gehouden. De leverancier dient ervoor te zorgen dat de aansluiting wordt gegarandeerd. Vooralsnog wordt het risico op nihil geschat en is het uitgangspunt dat na de invoeringen hetzelfde bedrag aan leges wordt gerealiseerd.

3. Waarborggaranties
De huidige boekwaarde van de totale garanties bedraagt € 800 mln. hiervan bestaat € 778 mln. uit de garantstellingen door tussenkomst van waarborgfondsen. Dit zijn stichtingen die garant staan voor leningen die kredietverstrekkers zoals banken hebben uitstaan bij woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties, et cetera. De gemeente fungeert als

achtervang voor het waarborgfonds. Het risico dat de gemeente wordt aangesproken als achtervang is nagenoeg nihil.

4. Station Papland
In de Perspectiefnota 2017-2020 is in het hoofdstuk *Relevante ontwikkelingen* station Papland genoemd: *Met betrekking tot de aanleg van station Gorinchem Noord / Papland op de MLL is besloten dat de aanleg daarvan wordt uitgesteld en in principe 'meeloopt' met de ontwikkeling van bedrijventerrein Groote Haar.* Het streven is om de halte gereed te hebben, zodra de eerste uitgifte van bedrijventerrein Groote Haar een feit is. De startdatum blijft onzeker. Momenteel worden diverse varianten bekeken voor aanleg van de halte. Het totale tekort wordt ingeschat op minimaal € 3 mln. en maximaal € 4,5 mln. In het mobiliteitsplan is al rekening gehouden met een tekort van € 2 mln. Voor het overige tekort zal co-financiering gezocht worden in de vorm van subsidies dan wel opgevangen worden in de reserve infrastructuur. Het risico dat het tekort niet middels co-financiering of binnen de gemeentelijke begroting opgevangen kan worden is hiermee nagenoeg nihil.

Kansen zonder financieel effect voor het weerstandsvermogen

5. Dividendinkomsten
In de Perspectiefnota 2021-2024 is het dividend voor Stedin op nihil gesteld. In 2021 zijn cumulatief preferente aandelen Stedin aangekocht met een dividendrendement van € 41.000 per jaar. Gezien de benodigde middelen voor de energietransitie is er een kans dat de dividenduitkeringen worden verlaagd. Voor de dividenduitkering op de preferente aandelen Stedin is afgesproken dat deze worden gebruikt voor afbouw van de schulden. Daarom is dit onderwerp niet financieel vertaald in de tabel.

3.1.5 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen (ook wel weerstandsratio) is de deling van de beschikbare weerstandscapaciteit door de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Ruim voldoende	Jaarstukken 2021	Begroting 2023
Weerstandsvermogen	1,4 ≤ x < 2,0	2,52	2,43

Voor de begroting 2023 is het weerstandsvermogen 2,43 (inclusief de aanwending van het begrotingssaldo voor investeringen ad € 4 mln.). Hiermee komt de ratio uit boven de door de raad vastgestelde bandbreedte van 1,4 en 2,0 (ruim voldoende). Volgens het beleidskader is deze nu "goed". Na de doorrekening van de septembercirculaire 2022 komt de weerstandsratio uit op 2,54.

3.1.6 Financiële kengetallen

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting en/of de balans. Deze kengetallen kunnen behulpzaam zijn bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. Elk kengetal lichten we toe en vergelijken we met signaleringswaarden van de provincie Zuid-Holland. De provincie hanteert de volgende drie categorieën: minst risicovol, neutraal en meest risicovol. Wij benadrukken dat we voorzichtig moeten omgaan met conclusies te trekken uit individuele kengetallen. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden bekeken.

Netto schuldquote

	Netto schuldquote (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A	Vaste schulden	111.240	141.089	177.534	189.474	185.910
B	Netto vlottende schuld	3.365	10.000	10.000	10.000	10.000
C	Overlopende passiva	8.793	10.054	274	-1.565	-1.517
D	Financiële vaste activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	3.865	4.848	5.059	5.059	5.059
E	Uitzettingen < 1 jaar	15.176	7.000	7.000	7.000	7.000
F	Liquide middelen	684	0	0	0	0
G	Overlopende activa	4.285	1.000	1.000	1.000	1.000
H	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	152.714	155.724	143.630	144.260	138.295
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**65%**	**95%**	**122%**	**128%**	**131%**
I	Financiële vaste activa (exclusief uitstaande leningen)	3.444	3.444	3.444	3.444	3.444
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G-I)/H x 100%	**65%**	**96%**	**123%**	**129%**	**132%**
	Signaleringswaarde provincie: <90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal en >130% is meest risicovol					

De netto schuldquote is het totaal van de leningenportefeuille verminderd met de eigen middelen. Hierdoor ontstaat een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre de gemeente geld doorleent, is ook de netto schuldquote exclusief doorgeleende gelden weergegeven. De netto schuldquote neemt toe in de komende jaren, voornamelijk als gevolg van de geplande nieuwe investeringen. Deze leiden tot een toename van de schulden. De schuldquote bevindt zich met ingang van 2023 boven de bandbreedte van de categorie neutraal en komt daarmee in de categorie meest risicovol. Deze ontwikkeling is in aanloop naar de Perspectiefnota 2021-2024 onderkend. Dit is mede de reden geweest dat er maatregelen zijn getroffen om de schuldpositie niet verder op te laten lopen. Op basis van de huidige keuzes, inzichten en prognoses zal de schuld na 2025 afnemen.

Solvabiliteitsratio

	Solvabiliteit (in procent)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	95.164	92.413	93.620	92.437	90.779
B	Balanstotaal	237.821	271.258	304.553	314.114	309.968
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	**40%**	**34%**	**31%**	**29%**	**29%**
	Signaleringswaarde provincie: >50% is minst risicovol, 20-50% is neutraal en <20% is meest risicovol					

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de verhouding van het eigen vermogen tot het balanstotaal. Dit laat zien dat we op de lange termijn aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. De dalende solvabiliteitsratio wordt veroorzaakt door het stijgende balanstotaal als gevolg van de geplande investeringen. Op basis van de signaleringswaarde is de solvabiliteitsratio neutraal.

Structurele exploitatieruimte

	Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A	Totale structurele lasten	124.705	136.168	132.419	132.079	132.128
B	Totale structurele baten	131.298	138.034	139.291	141.103	133.898
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	25	25	25	25
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	66	95	588	973	1.053
E	Totale baten	165.953	162.904	156.390	149.763	143.472
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**4,0%**	**1,2%**	**4,8%**	**6,7%**	**2,0%**
	Signaleringswaarde provincie: >0% is minst risicovol, = 0% is neutraal en <0% is meest risicovol					

Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien of de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. In alle jaren is er sprake van een structureel overschot. De signaleringswaarde komt voor 2022 uit op het minst risicovol.

Grondexploitatie

	Grondexploitatie (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A	Bouwgronden in exploitatie	45.851	55.740	59.539	61.371	62.010
B	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	152.714	155.724	143.630	144.260	138.295
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	**30%**	**36%**	**41%**	**43%**	**45%**
	Signaleringswaarde provincie: <20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal en >35% is meest risicovol					

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van grondexploitatie weer ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Dit kengetal geeft twee zaken weer. Allereerst is er een risico dat de gemeente bij verkoop van de gronden niet de gehele boekwaarde kan realiseren. Als tweede kan een hoge boekwaarde wel betekenen dat bij verkoop de opbrengsten (incidentele baten) gebruikt kunnen worden om bijvoorbeeld de leningenportefeuille af te bouwen. Op basis van de signaleringswaarde is het kengetal grondexploitaties neutraal in 2022. Vanaf 2023 komt de signaalwaarde in de categorie meest risicovol. Dit wordt met name veroorzaakt door de grondexploitatie Groote Haar, waarvoor de investeringen eerst moeten worden gedaan, maar de inkomsten pas later (buiten dit meerjarenperspectief) gerealiseerd zullen worden.

Belastingcapaciteit

	Belastingcapaciteit (bedragen in euro's)	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	255	266	266	266	266
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	213	203	203	203	203
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	316	371	371	371	371
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	784	840	840	840	840
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin (in jaar t -1)	773	811	811	811	811
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	**101%**	**104%**	**104%**	**104%**	**104%**
	Signaleringswaarde provincie: <95% is minst risicovol, 95-105% is neutraal en >105% is meest risicovol					

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van 100%. De komende jaren ligt de belastingdruk rond het landelijk gemiddelde en deze is op basis van de signaleringswaarde neutraal.

Financiële kengetallen in perspectief

Kengetallen	Jaarstukken 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote	65%	95%	122%	128%	131%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	65%	96%	123%	129%	132%
Solvabiliteitsratio	40%	34%	31%	29%	29%
Structurele exploitatieruimte	4,0%	1,2%	4,8%	6,7%	2,0%
Grondexploitatie	30%	36%	41%	43%	45%
Belastingcapaciteit	101%	104%	104%	104%	104%

Signaleringswaarde: groen is minst risicovol, oranje is neutraal en rood is meest risicovol

Kengetallen die op groen of oranje staan, beoordelen we als een gezonde situatie. Kengetallen die op rood staan, geven aanleiding tot zorgen en vragen dus nadere aandacht.

Op basis van de kengetallen is de conclusie dat de financiële positie in grote lijnen gezond is. Er is nog steeds een trend van oplopende schulden, daardoor afnemende solvabiliteit en een hoog geïnvesteerd vermogen in de grondexploitaties. Met de ingezette lijn bij de Perspectiefnota 2021 (op basis van gesprekken met de klankbordgroep Financiën) is ingegrepen om deze financiële trend te keren vanaf (ongeveer) 2026.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

3.2.1 Inleiding

We maken voor de kapitaalgoederen onderscheid tussen vastgoed en niet-vastgoed. Per categorie worden de kapitaalgoederen nader toegelicht, inclusief het daarbij behorende onderhoud.

3.2.2 Vastgesteld beleid

De volgende vastgestelde beleidskaders zijn van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025	2015
Meerjarenonderhoudsplannen gemeentelijke kapitaalgoederen	2017
Nota Vastgoedbeleid	2020
Buitengewoon Groen 2021-2025	2020
Kadernota Maatschappelijk Accommodatiebeleid Gorinchem (KMAG)	2021

3.2.3 Vastgoed

De gemeente Gorinchem heeft vastgoed in eigendom. Hiermee kan zij sturen op gewenste maatschappelijke ontwikkelingen en doelstellingen. Het vastgoed is onderverdeeld naar maatschappelijk, commercieel en overig.

De afgelopen jaren heeft het accent van het vastgoedbeleid voornamelijk op het afstoten van overtollig vastgoed gelegen. De komende periode zal daarnaast ook aandacht worden besteed aan het efficiënter huisvesten van maatschappelijke partijen en een verdere verduurzaming van het restant (kernvoorraad) aan gemeentelijke gebouwen.

In 2022 is het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) vastgesteld. Dit is verwerkt in de begroting 2023 en verder. Alle gebouwen hebben een 0-meting ondergaan en zijn in het vastgoedsysteem gezet. Jaarlijks actualiseren we het MJOP. Actualiseren betekent dat we bepaalde grote onderhoudswerkzaamheden nauwkeuriger in de tijd plannen, sommige stellen we uit, anderen halen we wat naar voren. Zo houden we een goed actueel beeld van de bouwkundige staat, de onderhoudsplanning en daarmee de bruikbaarheid van de panden voor de bedoelde functie, nu en in de toekomst. Voor gebouwen zijn verschillende onderhoudsniveau’s, afhankelijk van de status in het MJOP.

Op basis van de onderhoudsprognose doteren we jaarlijks een bedrag in de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen. Daar ligt voor 2023 een taakstelling van €250.000,- op. In het MJOP zijn zogenaamde quick wins voor de verduurzaming van de panden meegenomen. Bijvoorbeeld dubbel glas of een duurzamere CV ketel. Waar mogelijk worden CO2 besparende maatregelen gekoppeld aan toch al geplande werkzaamheden. De grotere verduurzamingsopgaven van gemeentelijke panden worden via een routekaart verder in beeld gebracht voor de komende jaren. Om zo te kunnen voldoen aan de afspraken in het kader van de energietransitie 2050.

Feitelijke gegevens van het gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft momenteel 87 panden in eigendom. Deze panden zijn naar soort vastgoed onderverdeeld volgens de vastgestelde vastgoedlijst en in onderstaande, geactualiseerde, tabel opgenomen.

Soort vastgoed	Sublabel	Aantal 2021	Aantal 2022
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	32	32
	Sport	8	8
	Welzijn	5	5
	Cultuur	3	3
	Economie en Toerisme	3	3
	Erfgoed/historie	14	14
	Intern vastgoed (bestuurlijke en ambtelijke huisvesting)	5	5
Commercieel vastgoed	Horeca	1	1
	Kantoor	0	0
	Detailhandel	1	0
	Bedrijfsruimte	4	4
	Kinderdagverblijf/BSO	1	1
Overig vastgoed	Woningen	6	5
	Ontwikkelingsvastgoed	5	6

Vanuit strategische overwegingen wordt besloten over aan- en verkoop van vastgoed. Vastgoed wordt verkocht als het de realisatie van beleidsdoelstellingen niet meer dient.

3.2.4 Niet-vastgoed

In de openbare ruimte verstaan we onder kapitaalgoederen: wegen, wandel- en fietspaden, civiele kunstwerken, groen, bomen, speelvoorzieningen, riolering, oppervlaktewater, straatmeubilair en verlichting. De kwaliteit van de kapitaalgoederen is van directe invloed op hoe trots de inwoners zijn op hun gemeente. Maar ook op de veiligheid van de gebruikers en voor de leefbaarheid, toegankelijkheid, beleving, aanzien en uitstraling van onze gemeente.

Wegen

De aanwezige verharding bestaat uit 22% asfalt en 78% elementverharding. Voor het onderhoud en beheer van onze wegen stellen we een wegenbeheerplan op (laatste versie uit 2020). Daarnaast onderhouden we ongeveer 4.800 stuks verkeersmeubilair. We willen de openbare ruimte meer klimaatadaptief en toekomstbestendig maken. Daarom lopen werkzaamheden aan de wegen vaak samen met rioleringswerkzaamheden en of projecten uit de mobiliteitsvisie. Voor het onderhoudsniveau hanteren we grotendeels CROW B niveau. Via de burgerpeiling en via FIXI blijven de tevredenheid van de gebruiken monitoren.

Groen

We voelen ons prettiger in een groenere omgeving. Groen is ook een belangrijk middel voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. We trachten het groen op niveau te houden zoals we in ons beleidsplan Openbare Ruimte hebben vastgelegd. Maar het areaal is enorm uitgebreid door de komst van een nieuwe wijk (Hoog Dalem), door grijs voor groen acties (Steenbreek) en we moeten volop renoveren in groenvakken om beheer en onderhoud goed uit te kunnen voeren. Bomen hebben ook een bijzondere plek in ons openbaar groen. We zijn aangesloten bij het bomeninstituut en hebben een eigen bomenploeg. Ook in 2023 gaan we weer voor netto meer bomenplant dan bomenkap. Met de Lokale Adaptatiestrategie willen hier in 2023 verder inhoud aangeven. Speel- en sportvoorzieningen vergroten ook de leefbaarheid binnen de gemeente Gorinchem en hebben een directe positieve invloed om de inwoners. De speeltoestellen controleren we 4 keer per jaar op veiligheid in verband met wettelijke aansprakelijkheid voor gemeenten. In het kader van het speelruimteplan worden in 2023 speelveldjes aangelegd en/of vervangen.

Riolering

In 2020 is een nieuwe Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2020-2025 vastgesteld. Dit is de beleidsmatige, financiële en technische basis voor het onderhoud van het rioolstelsel. Hierin is € 200.000 per jaar opgenomen voor klimaatadaptieve werkzaamheden in de stad. Naast onze eigen beheer en onderhoudwerkzaamheden onder de grond hebben we ook te maken met de ondergrondse werkzaamheden van onze netwerkpartners Oasen, STEDIN en HVC (warmtenet) en de aanleg van het glasvezelnetwerk.

Water

De gemeente heeft zorg voor oppervlakte-, grond-, hemel – en afvalwater. In 2020 is een nieuw gemeentelijk Riolerings Plan (GRP 2020-2025) vastgesteld. In 2023 zullen we de eerste stappen gaan maken naar een nieuw plan dat ook inspeelt op de omgevingswet. Dat doen we partners in de stad zoals het Waterschap en Rijkswaterstaat en Oasen. De plannen worden door ons uitgevoerd. De ontwikkeling van rioolheffing is op dit plan gebaseerd.

Veerboten

De Veerdienst beschikt momenteel over zeven veerboten (twee autoveerboten, twee voet-fiets boten en drie veertaxi's). In 2023 zullen twee veerponten worden vervangen door elektrische vaartuigen. De onderhoudskosten maken deel uit van de reguliere begroting. Hiervoor is (nog) geen meerjarenonderhoudsplan opgesteld.

Havens

Onder de havens vallen:
- De Lingehaven met het havenkantoor, het voorzieningengebouw, de dienstwoning en alle in de haven aanwezige bruggen, sluizen, steigers en remmingswerken;
- De dienstensteiger, een passantensteiger en de steigers van de veerdienst die buiten de waterpoort zijn gelegen en alle overige steigers in de Lingehaven;
- De Handelskade en de loswal.

De Lingehaven omvat de Lingesluis, Visbrug, de Peterbrug, de Korenbrug, de kademuren Het Eind, de kademuren Kriekenmarkt, kademuren Appeldijk, kademuren Havendijk, kademuren Kortendijk, frontmuren Voorhaven, kademuren Buiten de Waterpoort, kademuren Duivelsgracht, de Waterpoort, historische haven, Ondervloed, twee historische sluizen en voorhaven Lingezijde en Merwedezijde.

Het onderhoud aan de havens gebeurt aan de hand van meerjarenonderhoudsplannen. Het onderhoud van de steigers in Sleeuwijk, Woudrichem, Werkendam en Hardinxveld-Giessendam komt voor rekening van de betreffende gemeente met uitzondering van de aluminium laadkleppen die door de gemeente Gorinchem worden onderhouden.

Civiele kunstwerken, bruggen en beschoeiingen

Met civiele kunstwerken bedoelen we civieltechnische constructies zoals bruggen (Gorinchem telt 321 civiele kunstwerken en bruggen), damwanden, duikers, kade- en keermuren. Ook oeverbescherming rekenen we tot dit areaal (ruim 64 km binnen Gorinchem). En binnen dit areaal worden ook de kunstwerken (Gorinchem heeft 111 beelden-kunstwerken) in de stad gerekend. We onderhouden de (civiele) kunstwerken en bruggen volgens het beheerplan (2020).

Openbare verlichting

Goede openbare verlichting geeft sfeer, een gevoel van sociale veiligheid en vergroot de verkeersveiligheid. Het is daarom van belang dat we de openbare verlichting goed op orde hebben. Gorinchem telt 7.545 lichtmasten. We hebben de uitvoering van het beheer en onderhoud ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling Bureau OVL. Het onderhoudscontract is in 2022 via Bureau OVL bij een aannemer weggelegd. Deze samenwerking loopt nog stroef en moet in 2023 verbeteren. Met de vervanging naar LED werken we aan het verminderen van energieverbruik, maar de energiekosten bewegen niet in dezelfde mate mee. Bovendien heeft Bureau OVL nog een achterstand in te lopen van afgelopen jaren met de vervanging naar LED.

Ook in 2023 betrekken wij weer energie (elektriciteit en gas) van HVC via een inbestedingsconstructie. We hebben net als iedereen te maken met stijgende energiekosten, daar hebben we binnen de kapitaalgoederen (openbare verlichting, gemalen, verkeersregelinstallaties), ook in 2023, last van.

3.2.5 Meerjarenonderhoudsplannen (MOP)

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn meerjarenonderhoudsplannen opgesteld. Uitzondering daarop zijn de kapitaalgoederen groen en veerboten. De onderhoudskosten voor groen zijn jaarlijks ongeveer gelijk en daar is geen sprake van groot onderhoud. De onderhoudskosten voor veerboten zijn afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt naar aanleiding van de businesscase. Voor het kapitaalgoed riolering is het onderhoud opgenomen in het GRP.

3.2.6 Kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed

In onderstaande tabel is per kapitaalgoed het kwaliteitsniveau van onderhoud en de onderhoudslasten weergegeven zoals deze in de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn opgenomen.

Kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen en bijbehorende onderhoudslasten (bedragen x € 1.000)	Kwaliteitsniveau	Jaarlijkse storting in voorziening groot onderhoud	Gepland groot onderhoud jaarschijf 2023	Jaarlijks budget regulier (klein) onderhoud
Gebouwen:				
- woningen en panden	normaal en instandhouding	88	102	36
- onderwijspanden	normaal en instandhouding	310	124	282
- panden Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties	normaal	354	168	21
- panden t.b.v. kunstuitoefening	normaal	107	75	70
- panden maatschappelijke zorg	normaal	14	12	10
- gemeentelijk onroerend goed	normaal	396	268	540
		1.269	*749*	*960*
Wegen	zie Buitengewoon Groen[1]	0	0	1.050
Groen	zie Buitengewoon Groen[2]	24	26	1.045
Riolering	Conform GRP[3]	0	0	233
Water	geen kwaliteitsniveau vastgesteld[4]	0	0	21
Veerboten	geen kwaliteitsniveau vastgesteld	0	0	211
Havens	normaal	100	137	22
Bruggen, kunstwerken en duikers	normaal	122	31	71
Monumenten	normaal	167	226	86
Parkeergarages	normaal	143	271	142
Buitensportaccommodaties	normaal	306	198	100
Openbare verlichting	normaal	24	21	78
Kunst	normaal	15	15	14
	Totaal	**2.171**	**1.673**	**4.034**

1. Bij de vaststelling van het beleidskader (Buitengewoon Groen) is ook gekozen voor gebiedsdifferentiatie, waardoor - via maatwerk - verschillende kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Deze verschillen dus per gebied/woonwijk en variëren van exclusief, bijzonder niveau, plus niveau tot standaard niveau. Zie hiervoor verder het beleidskader.
2. Bij de vaststelling van het beleidskader Visie en beleidsplan Openbare ruimte Schoon en heel (Buitengewoon Groen) is ook gekozen voor gebiedsdifferentiatie, waardoor - via maatwerk - verschillende kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Deze verschillen dus per gebied/woonwijk en variëren van exclusief, bijzonder niveau, plus niveau tot standaard niveau. Zie hiervoor verder het beleidskader.
3. In (een bijlage van) het GRP worden de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden beschreven. Dit is de kwaliteit die met het GRP wordt beoogd.
4. Het beheer van de watergangen is de verantwoordelijkheid van het Waterschap Rivierenland. Zij voeren hier de regie en stellen het kwaliteitsniveau vast.

3.3 Financiering

3.3.1 Inleiding

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente leningen aantrekt en eventueel overtollig geld (tijdelijk) uitzet. Beleidskaders voor financiering zijn nodig om de rentelasten te beperken en de risico's te beheersen.

3.3.2 Vastgesteld beleid

Naast de wettelijke kaders geldt voor de paragraaf Financiering het volgende raadsbeleidskader:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Treasurybeleid	2017

Het Treasurybeleid verschaft duidelijkheid over hoe gemeente Gorinchem haar financieringsbehoefte invult en het renterisico beheerst.

Daarnaast heeft het college de volgende twee documenten vastgesteld:

Relevant besluit college	Vastgesteld door college in
Notitie schuldpositie	2017
Treasurystatuut	2020

Het Treasurystatuut verschaft duidelijkheid over de spelregels rondom Treasury. De notitie schuldpositie verschaft duidelijkheid over de leningenportefeuille van Gorinchem en bevat sturingsmogelijkheden om de schuldpositie (positief) te beïnvloeden.

3.3.3 Financieringsportefeuille

In onderstaande tabel wordt de meerjarige ontwikkeling van onze langlopende leningportefeuille, extra (her-) financieringsbehoefte en rente- en aflossingsverplichtingen weergegeven per 1 januari van het betreffende jaar.

Financieringsportefeuille (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Stand langlopende leningen per 1-1	99.140	141.089	177.534	189.474
Aflossingsverplichtingen	10.051	11.555	10.060	11.564
Financieringsbehoefte kort	13.505	9.379	9.444	9.746
Rentebetalingsverplichtingen	2.230	3.447	4.304	4.528

Financieringsbehoefte
Om de financieringsbehoefte te bepalen zijn de volgende twee zaken belangrijk: (1) de boekwaarde van de investeringen en de voorraden gronden en (2) de financieringsmiddelen. Allereerst kijken wij naar de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde van zowel lopende als nieuwe investeringen en gronden van 2023 tot en met 2026. Als tweede kijken wij naar de externe en de interne financieringsmiddelen. De externe financieringsmiddelen zijn de langlopende leningen en de kortlopende leningen. De interne financieringsmiddelen zijn de reserves en de voorzieningen. De financieringsbehoefte is vervolgens het saldo van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Een financieringstekort lost de gemeente op door het aantrekken van nieuwe kortlopende of langlopende leningen. Conform het Treasurybeleid sluit gemeente Gorinchem kortlopende leningen af totdat de targetrente bereikt is, dan wel de kredietlimiet is bereikt. In bovenstaand overzicht zijn de langlopende leningen weergegeven en het bedrag dat kortlopend gefinancierd wordt. De doelstelling van het Treasurybeleid is om het hieruit voortkomende renterisico zoveel mogelijk te beperken. De toename in de langlopende leningen is hoofdzakelijk het gevolg van nieuwe investeringen die (voor)gefinancierd moeten worden.

3.3.4 Renteontwikkeling

Bij de Perspectiefnota 2023-2026 is de rekenrente bepaald op 1,2%, dit is een stijging ten opzichte van de 1,0% die eerder gehanteerd werd. De stijging van de rekenrente volgt op de ontwikkeling van stijgende rente voor het aantrekken van (lang) vreemd vermogen.
Aan de grondexploitaties dient de werkelijke rente te worden toegerekend. Deze rente wordt bepaald op de verhouding vreemd vermogen en totaal vermogen en het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille. De rente voor grondexploitaties is voor 2023 bepaald op 0,91%.

3.3.5 Renterisico's

Een gemeente moet haar renterisico's beheersen door middel van onder andere de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet
De overheid stelt grenzen aan het totaal van kort geld, omdat rentefluctuaties grote gevolgen kunnen hebben voor de rentelasten in de (meerjaren)begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2023 - kwartaal 1	2023 - kwartaal 2	2023 - kwartaal 3	2023 - kwartaal 4
Toegestane kasgeldlimiet	13.664	13.664	13.664	13.664
Werkelijke kasgeldlimiet	10.000	10.000	10.000	10.000
Ruimte	3.664	3.664	3.664	3.664

Elk kwartaal is er een ruimte van € 3,7 mln. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de kasgeldlimiet. In het rentebeleid is verder vastgelegd dat als de rente zou stijgen tot boven een vastgestelde targetrente, dat er dan overgegaan wordt tot langlopende financieringen. In andere gevallen wordt, binnen de kaders van de kasgeldlimiet, optimaal gebruik gemaakt van kortlopende financieringen.

Renterisiconorm
De renterisiconorm beperkt de omvang van de jaarlijkse aflossingen en de leningen die voor renteherziening in aanmerking komen. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Toegestane renterisico	32.150	30.537	28.180	28.254
Werkelijke renterisico	10.051	11.555	10.060	11.564
Ruimte	22.099	18.982	18.121	16.690

Uit bovenstaande tabel blijkt dat wij binnen de grenzen van de renterisiconorm opereren.

3.3.6 Schatkistbankieren

Gezien de huidige planning van uitgaven en inkomsten zijn er in 2023 geen schatkistgelden beschikbaar en zal het verplichte schatkistbankieren voor onze gemeente in de praktijk niet snel een rol spelen.

3.4 Bedrijfsvoering

3.4.1 Inleiding

Op basis van het BBV is de gemeente verplicht om de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering te verstrekken. Onder bedrijfsvoering verstaan we de sturing en beheersing van de ondersteunende processen binnen de organisatie. De paragraaf Bedrijfsvoering schetst op hoofdlijnen de manier waarop onze organisatie haar ambities wil bereiken en welke middelen daarvoor nodig zijn.

3.4.2 Personeels- en organisatiebeleid

Strategisch HRM

De HR-veranderagenda is de basis voor de activiteiten die in 2023 op de agenda staan: project functiehuis en loongebouw, het stagebureau, werven en behouden van mensen in deze krappe arbeidsmarkt door aantrekkelijk werkgeverschap en ontwikkelkansen, actualiseren bestaande personeelsregelingen met aandacht voor inclusie, optimaliseren personeelsinformatiesysteem, ontwikkelen van leerlijnen in de Gorinchem Academie en aan de slag met strategische personeelsplanning om te zorgen dat we klaar zijn voor de toekomst.

Formatie

Formatie	2023	2024	2025	2026
fte's	343	340	340	328

Omdat er in de formatie een aantal tijdelijke formatieplaatsen is opgenomen, loopt de formatie de komende jaren terug. Het sterkste is dat te zien in de overgang van 2025 naar 2026. Dit komt omdat in de PPN die in juli 2022 is vastgesteld een aantal formatie-uitbreidingen voor 3 jaar is toegekend.

Ziekteverzuim

In 2023 zetten we de in 2022 opgestarte nieuwe werkwijze met de arbodienst voort. Dit houdt in dat we naast een bedrijfsarts ook met een bedrijfsverpleegkundige werken, die vooral in de preventie maar ook in de verzuimbegeleiding een actieve rol speelt.

In het Arbo-team worden de arbeidsomstandigheden gemonitord en gezorgd dat de risicoinventarisaties- en evaluaties actueel blijven.

De werkgroep Vitaliteit en werkplezier vervult een expertiserol op de gebieden gezonde leefstijl, voeding en bewegen en ontspannen. In dat kader worden regelmatig workshops en lezingen georganiseerd en worden medewerkers geïnformeerd over belangrijke thema's.

De preventiemedewerker vormt de schakel tussen alle partijen en adviseert zonodig het management over te nemen stappen.

Organisatie

In 2023 gaan we met 2 Peilstokmetingen toetsen hoe het er voor staat met de organisatieontwikkeling en waar we bij moeten sturen of extra op moeten investeren. Ook gaan we evalueren hoe de ontwikkeling van projectmatig werken in de organisatie ervoor staat want de pilot met een extra teammanager hiervoor loopt per augustus 2023 af.

3.4.3 Informatisering en automatisering

In 2023 werken we, naast het steeds verder digitaliseren van producten en diensten, verder om de gevolgen op te vangen van het gelijktijdig actief worden van diverse wetten (onder andere Omgevingswet, Wet Open Overheid, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, single digital gateway, eIDAS (electronic Identities). De wetgeving heeft niet alleen gevolgen voor systemen en toepassingen, maar vooral ook voor werkwijzen, gegevens en documenten. Denk bijvoorbeeld aan de omgang met vertrouwelijke en/of privacygevoelige tekst in verplicht te publiceren teksten vanuit de Wet Open Overheid, het bewaren, ontsluiten, archiveren en eventueel anonimiseren van deze informatie, etc.

Bruikbaarheid, betrouwbaarheid, continuïteit, veiligheid, privacy en vertrouwelijkheid blijven ook in 2023 cruciale thema's. We moderniseren delen van onze ICT infrastructuur (netwerk- en servers) en ook het ook applicatielandschap ondergaat veranderingen (o.a. vernieuwing financiële applicatie). We blijven daarmee niet alleen actueel, maar voldoen ook aan verplichtingen op het vlak van rechtmatigheid. In het meerjarige informatie- en ICT beleid schuift meer aandacht naar het 'data-gestuurd werken'. Naast het meer gebruiken van Geografische informatiesystemen voor de presentatie, selectie en ontsluiting van allerlei gegevens, breidt het gebruik van dashboards verder uit.

We moeten bij alles wat we doen wel scherp sturen op de financiën. De ICT markt is onrustig en heeft last van snelle kostenstijging als gevolg van onderdelentekorten (oa computerchips), tekort aan personeel, toename benodigde beveiligingsmaatregelen, etc. Technisch en functioneel kan er veel, maar helaas vaak alleen tegen steeds hogere kosten. Leidraad bij afwegingen is dat we moeten voldoen aan wetgeving en dat ontwikkelingen toegevoegde waarde moeten hebben voor de stad en/of de organisatie. Vanzelfsprekend kijken we daar bij ook de aspecten elektronische veiligheid en -robuustheid, IT-control en privacy- en vertrouwelijkheid.

3.4.4 Financiën

De gemeentelijke financiën vormen een belangrijke basis voor het jaarlijks uit te voeren werk. Het adequaat beheren en beheersen van de inkomende en uitgaande geldstromen is essentieel. In de gemeentelijke begroting gaat jaarlijks ca. € 161 mln. om, daarnaast doen we ook nog investeringen. De financiële huishouding is continu aan verandering onderhevig, nieuwe regelgeving, nieuwe inhoudelijke ontwikkelingen, nieuwe projecten etc. En daar dient de gemeentelijke administratie continu op in te springen. Het huidige financiële pakket wordt al sinds 2005 gebruikt. De steeds maar veranderende omstandigheden maken dat de huidige inrichting niet effectief meer is. We zijn gestart met de aanbesteding van een nieuw financieel pakket, dat ruimte biedt aan de informatiebehoefte van de huidige tijd en optimaal de verschillende processen ondersteunt. Dit biedt tevens de mogelijkheid om de administratieve processen te optimaliseren, waar mogelijk te digitaliseren en wellicht te automatiseren.

Vorig jaar is de basis voor beheersing van de schuldpositie gelegd. Het is nu vooral zaak hier goed op te blijven sturen en monitoren. Zo zal de schuldpositie de eerste jaren nog oplopen, maar daarna wordt een substantiële afbouw van de schulden ingezet. De lage rente van de afgelopen periode heeft zeker geholpen, maar de afbouw van de schuldomvang is het belangrijkste instrument om bij eventuele rentestijging de begroting betaalbaar te houden en een sluitende begroting te kunnen blijven presenteren.

In de afgelopen jaren heeft een uitgebreid onderzoek plaatsgevonden naar de BTW-inrichting van de financiële administratie en naar complexe(re) vraagstukken waarbij het van toepassing zijnde BTW-regime niet 100% duidelijk was. De aandacht ligt er nu vooral op om voor de komende jaren de beheersing aan te scherpen en op onderdelen de inrichting verder aan te passen.

Tot slot vraagt ook de personele planning de nodige aandacht. Diverse medewerkers bereiken binnen afzienbare tijd de pensioengerechtigde leeftijd of hebben deze onlangs bereikt. De huidige arbeidsmarkt maakt het lastig om voor alle functies geschikt personeel te vinden, nog afgezien van de enorme ervaring en kennis die de organisatie verlaat.

3.4.5 Inkoop en aanbesteding

Inkoop binnen de gemeente Gorinchem is zich aan het ontwikkelen. Samenwerking met de verschillende teams zorgt voor meer kennisverbreding van inkoop in de organisatie. Ingezet wordt op het uniformeren van aanbestedingsdocumenten en periodieek inkoopoverleggen met de teammanagers. Deze overleggen, samen met de resultaten van de spendanalyse, vormen de basis van de aanbestedingskalender.

3.4.6 Bestuurlijke planning en control

Rekenkameronderzoeken

Veiligheid
De rekenkamercommissie heeft in mei 2022 de raad geïnformeerd over het onderzoek Veiligheid. De rekenkamercommissie wil met het onderzoek de raad een praktische handreiking geven om zijn rol in het veiligheidsbeleid optimaal te vervullen. Leidende vragen hierbij zijn: hoe heeft de raad zijn vertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol vervuld ten aanzien van het veiligheidsbeleid en welke lessen zijn hieruit te trekken om de vervulling van deze rol te versterken? De raad heeft het rapport Veiligheid vastgesteld in de raadsvergadering van 25 mei 2022. De aanbevelingen worden betrokken bij het opstellen van het Integraal Veiligheidsplan 2023 - 2026.

DoeMee-onderzoek Wet Openbaarheid van Bestuur
De gemeente doet mee met een DoeMee-onderzoek van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies (NVRR). De onderzoeksvragen hierbij waren hoe de deelnemende gemeenten inhoud gaven aan de afhandeling van WOB-verzoeken, in hoeverre dit rechtmatig gebeurde en hoe hierover verantwoording werd afgelegd aan de raad. Het onderzoek wordt in het najaar van 2022 aan de raad aangeboden.

Onderzoek huiselijk geweld en kindermishandeling
De rekenkamercommissie heeft een onderzoek opgestart naar Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Het doel is het krijgen van inzicht in de factoren die maken dat er in de regio Zuid-Holland Zuid en mogelijk ook in Gorinchem meer meldingen kindermishandeling zijn dan elders in Nederland. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid van de aanpak in de gemeente Gorinchem van huiselijk geweld in het algemeen en kindermishandeling in het bijzonder. Verder is het van belang inzicht te krijgen in de wijze waarop Gorinchem de regierol invult in relatie tot lokale samenwerkingspartners en te beoordelen welke relatie er bestaat tussen de aanpak en de meldingen. De uitkomsten van het onderzoek worden ergens tussen eind 2022 en begin 2023 verwacht.

Collegeonderzoeken

Burgerpeiling 2021
De burgerpeiling heeft een aantal aandachtspunten opgeleverd die aan de raad op 7 oktober 2021 zijn gepresenteerd. Deze punten hebben betrekking op ‘’het woon- en leefklimaat", "de welzijnsvoorzieningen" en "de relatie inwoner - gemeente". De aandachtspunten worden in 2023 betrokken bij bestaande plannen, acties en speerpunten zoals verwoord in de begroting, Kijk op de wijk en de beleidsmonitor Integraal sociaal beleid.

Informatieveiligheid
Het collegeonderzoek informatieveiligheid is afgerond. In het onderzoek is aandacht uitgegaan naar de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid inzake informatieveiligheid. Het onderzoek is gericht op het verder vergroten van het bewustzijn over informatieveiligheid binnen het college en de raad. Enkele raadsleden zijn hierover geïnterviewd**.** De raad wordt over de adviezen en de vervolgacties in het najaar 2022 geïnformeerd via een raadsinformatiebrief.

Burgerpeiling 2023
De burgerpeiling wordt in het voorjaar van 2023 herhaald. Daarbij wordt onderzoek gedaan naar de tevredenheid van de Gorcumse inwoners inzake wonen, leven, veiligheid en welzijn. De burgerpeiling vindt plaats op zowel wijkniveau als op stadsniveau.

Uitvoering Wet open overheid

Voor de invoering van de Wet Open Overheid (WOO) is een programma ingericht. Voor deze wet staat een invoeringstermijn van 5 jaar (gerekend vanaf mei 2022). De wet valt daarbij binnen een scala aan wetten waar we ook aan moeten (gaan) voldoen én die allen gericht zijn op de (digitale) transparantie en toegankelijkheid van de overheid (wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, single digital gateway, eIDAS (electronic identities)). In 2023 werken we verder aan de invoering van waar mogelijk vooral het samenspel van deze wetten.

De wetten hebben daarbij zowel gevolgen voor de inrichting en functionaliteit binnen het gemeentelijk applicatielandschap (denk bijvoorbeeld aan het toevoegen van een voorziening om te kunnen anonimiseren of geautomatiseerd te publiceren), alsook gevolgen voor gemeentelijke processen en -werkwijzen (voorbeeld: het digitaal toegankelijk maken van alle dienstverlening en het tegelijk voldoen aan publicatieplicht dient een standaard onderdeel te worden van alle werkwijzen). Vooral op deze samenhang dienen we scherp te sturen. Daarbij dienen we te blijven binnen het kader van financiële middelen WOO zoals die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld in de meicirculaire 2022.

3.4.7 Administratieve organisatie en interne controle

De inrichting van de administratieve organisatie en interne controle is erop gericht om de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van ons handelen te waarborgen en de risico's te beheersen.

Interne controle
In 2023 worden de interne controles uitgevoerd op basis van het meerjarige interne controleplan en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma 2023. De interne controles dragen bij aan de kwaliteit van de organisatie en sluiten aan op de doelen van de organisatieontwikkeling. Op basis van de belangrijkste geldstromen, risico's en ontwikkelingen wordt beoordeeld welke processen en onderwerpen gecontroleerd worden. Bij de selectie van de processen/onderwerpen vindt afstemming plaats met de accountant.

Uit de interne controles vloeien aanbevelingen voort op het gebied van de bedrijfsvoering.

Fraude-risico-analyse

De klankbordgroep Financiën zal in 2023 op hoofdlijnen over de uitkomsten van de fraude-risico-analyse 2021-2022 worden geïnformeerd.

Accountantscontrole
De accountantscontrole 2023 vindt plaats overeenkomstig de verordening accountantscontrole gemeente Gorinchem 2017 (artikel 213 Gemeentewet). Voor het controlejaar 2023 moet via een Europese aanbesteding een nieuwe overeenkomst met een accountant worden afgesloten. Dit traject is momenteel in voorbereiding.

De raad zal begin 2023 op hoofdlijnen worden geïnformeerd over de uitkomsten van de interimcontrole 2022 en de reactie van het college daar op.

De accountant geeft in het proces van de vaststelling van de jaarstukken 2022 de raad een toelichting op de uitkomsten van de accountantscontrole op de jaarrekening 2022. Het college geeft in een raadsinformatiebrief een reactie op de bevindingen van de accountant.

Rechtmatigheidsverantwoording
Op 1 oktober 2020 is in een I&O-B&A-vergadering gesproken over de rechtmatigheidsverantwoording die op basis van de toen geldende planning van de wetgeving vanaf de jaarrekening 2021 door het college zou moeten worden afgegeven. De raad heeft op 15 oktober 2020 de kaders voor de rechtmatigheidsverantwoording 2021 vastgesteld.

Inmiddels is bekend dat de rechtmatigheidsverantwoording door latere wetgeving voor de jaarrekening 2023 wordt ingevoerd. Als uitgangspunt gebruiken we hiervoor de op 15 oktober 2020 vastgestelde kaders.

3.4.8 Interbestuurlijk toezicht

De provincie beoordeelt op basis van een bestuursovereenkomst of gemeenten bepaalde taken volgens de wet uitvoeren. Het doel van deze overeenkomst is om afspraken te maken over de samenwerking, rollen, belangen en verantwoordelijkheden binnen het interbestuurlijke toezicht tussen de provincie en gemeenten.

Het streven is te komen tot actuele datasets. De bestaande toezichtindicatoren worden daarom herzien door de provincie. De planning is erop gericht dat in 2023 een nieuwe set indicatoren beschikbaar is voor gebruik in de gemeentelijke planning- en controlcyclus. De gemeenten ontvangen begin 2023 de uitkomsten generiek interbestuurlijk toezicht 2023. De raad wordt hierover geïnformeerd via een raadsinformatiebrief.

3.5 Grondbeleid

3.5.1 Inleiding

Deze paragraaf behandelt de gemeentelijke grondexploitaties.

3.5.2 Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Nota Grondbeleid 2020-2023	2020

3.5.3 Visie, beleid en uitvoering

MPG
In het Meerjaren Programma Grondexploitaties (MPG) staan de financiële stand van zaken en de bijbehorende risico's van de gemeentelijke grondexploitaties in één overzicht. Het MPG maakt het de gemeenteraad mogelijk beter te sturen op de ruimtelijke projecten (kwalitatief en kwantitatief). Bovendien legt het college er verantwoording mee af over de bereikte resultaten binnen de grondexploitaties.

Grondbeleid
Grondbeleid biedt het kader voor ruimtelijke beleid en ruimtelijke doelstellingen. Het is een middel om de ruimtelijke doelstellingen en de ruimtelijke projecten die uit de programma's voortvloeien zo economisch verantwoord mogelijk te realiseren.

De woonlocaties in de stedelijke vernieuwing en uitleggebieden zijn onderdeel van programma 9 (Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing). De ontwikkeling van bedrijventerreinen is terug te vinden in programma 4 (Economie).

In het MPG wordt jaarlijks financieel en beleidsmatig over de grondexploitaties gerapporteerd.

Het grondbeleid is op basis van de doorvertaling van de ambities uit het Gorcums Akkoord en de groeiambitie van Gorinchem (uitgewerkt in de nieuwe gemeentelijke Woon- en Transformatievisie) in 2019 geactualiseerd en in januari 2020 vastgesteld. De groeiambitie naar 40.000 inwoners uit de Visie van de Stad moet, ondersteund door onder andere het Grondbeleid Gorinchem 2020-2023, worden gefaciliteerd en uiteindelijk gerealiseerd.

3.5.4 Prognose grondexploitaties

In onderstaande tabel is het volgende opgenomen over de gemeentelijke grondexploitaties:
- De actuele boekwaarde per grondexploitatie op 31 december 2021;
- Een prognose van de boekwaarde per grondexploitatie op 31 december 2022 (op basis van de tussenrapportage 2022);
- Een actuele prognose van het resultaat per grondexploitatie (NCW = Netto Contante Waarde).

De prognose voor de grondexploitatie is gebaseerd op de laatst vastgestelde herziening bij de jaarrekening 2021. De prognose van het jaar waarin de grondexploitatie tot afwikkeling komt, is voor deze begroting geactualiseerd.

Afgesloten grondexploitaties maken geen onderdeel uit van dit overzicht.

In exploitatie genomen gronden		Boekwaarde per 31-12-2021	Boekwaarde per 31-12-2022	Actuele NCW Per 1-1-2022	Voorziening per 1-1-2022	Reservering weerstands-vermogen 2022	Eindjaar
Verliesgevende grondexploitaties							
003	Mollenburg	€ -10.769.864	€ -11.154.748	€ -11.131.042	€ -11.131.042	€ 35.695	2023
026	Groote Haar	€ -47.804.054	€ -51.440.817	€ -5.132.808	€ -5.132.808	€ 1.909.338	2040
Subtotaal		**€ -58.573.918**	**€ -62.595.565**	**€ -16.263.850**	**€ -16.263.850**	**€ 1.945.033**	
Winstgevende grondexploitaties							
007	Lingewijk Noord	€ 2.600.688	€ 4.486.407	€ 1.005.277	N.v.t		2023
033	Kleine Haarsekade	€ -208.005	€ 153.767	€ 108.905	N.v.t		2022
036	Oost II	€ -5.255.712	€ -5.451.522	€ 1.264.910	N.v.t	€ 88.944	2023
Subtotaal		**€ -2.863.028**	**€ -811.348**	**€ 2.379.092**		**€ 88.944**	
Totaal		**€ -61.436.946**	**€ -63.406.913**	**€ -13.884.758**	**€ -16.263.850**	**€ 2.033.977**	

Hieronder worden per grondexploitatie de meest actuele ontwikkelingen geschetst.

Mollenburg
In 2022 zijn de laatste drie zelfbouwkavels geleverd en is de bouw gestart. De verwachting is dat de laatste zelfbouwkavel halverwege 2023 opgeleverd is. In 2022 zijn de werkzaamheden voor het inrichten van de woonstraat gestart. Na realisatie van de laatste zelfbouwkavel kan het restant van de woonstraat ingericht worden. Verder worden in 2023 de langzaam verkeersbruggen opgeleverd en gestart met de entree van het plangebied via de Sportlaan. Dan is ook het openbaar gebied definitief opgeleverd en is daarmee de hele woonwijk gereed.

Groote Haar
Ten aanzien van Groote Haar is het bestemmingplan onherroepelijk. Het plan is waterhuishoudkundig en civieltechnisch verder uitgewerkt.

De planning van de realisatie en uitgifte van Groote Haar is afhankelijk van afspraken met Rijkswaterstaat (RWS). RWS heeft toegezegd een tussenmijlpaal voor de aansluiting Scheiwijk op te nemen in het contract voor realisatie van de verbreding A27. De regio heeft aangedrongen op voorrang voor dit traject. In de tussenmijlpaal neemt RWS een uiterste realisatiedatum op. Streefdatum voor ingebruikname van de nieuwe aansluiting Scheiwijk is eind 2026. Het is de bedoeling met de uitgifte van het bedrijventerrein op deze datum aan te sluiten. Om de grond tijdig bouwrijp te hebben is een tijdelijke ontsluiting nodig vanaf de A27. In 2022 zijn de werkzaamheden voor de aanleg van de tijdelijke bouwweg gegund en eerste voorbereidende en bouwrijpwerkzaamheden op Groote Haar begonnen. In 2023 worden de resterende bouwwerkzaamheden voor realisatie van de tijdelijke bouwweg verder uitgevoerd zodat via de tijdelijke bouwontsluitingsweg het bedrijventerrein voorbelast kan worden.

RWS voert aankoopgesprekken met alle eigenaren van de grond die nodig is voor de verbreding van de A27, voor de verbindingsweg en voor de aansluiting. De gemeente biedt daartoe waar mogelijk compensatiegrond aan. De gronden voor de verbindingsweg komen in eigendom van de gemeente Gorinchem. In 2022 zijn de laatste gronden voor de verbindingsweg aangekocht.

Lingewijk Noord
In 2021 is de laatste bouwgrond in Lingewijk Noord voor 64 woningen geleverd. In 2022 heeft de ontwikkelaar alle 64 woningen opgeleverd. De gemeente heeft in 2022 het gebied grotendeels woonrijp gemaakt. In 2023 worden de laatste woonrijp werkzaamheden uitgevoerd. De exploitatie wordt uiteindelijk in 2023 afgesloten.

Oost II
De gronduitgifte van bedrijventerrein Oost II is inmiddels ver gevorderd. Na de gronduitgifte van ruim 1.300 m^2 in 2021, zijn er in 2022 nog enkele percelen te koop. Dit zijn de laatste bedrijfkavels die de gemeente uit kan geven totdat Groote Haar start met uitgifte (verwachting 2026). Gelet op de schaarste van de bedrijfskavels hanteert de gemeente een strict uitgiftebeleid. Het is de planning de grondexploitatie eind 2023 af te sluiten.

Hoog Dalem
De ontwikkelingen van Hoog Dalem staan in de paragraaf Verbonden Partijen beschreven in de paragraaf 'Hoog Dalem C.V.'.

3.5.5 Voorzieningen en weerstandsvermogen

Risico's grondexploitaties
De risico’s waarvan de kans van optreden het hoogste (nagenoeg zeker) is, zijn in de prognoses van de resultaten van de grondexploitaties verwerkt en worden afgedekt binnen de voorziening. Overige risico’s zijn per plan benoemd, financieel vertaald en gekoppeld aan een kans van optreden. Voor die risico’s wordt een bedrag in het weerstandsvermogen aangehouden.

In de gemeentelijke grondexploitaties heeft Groote Haar het grootste aandeel in de geraamde risico’s in het weerstandsvermogen. De reden daarvoor is de lange looptijd van de grondexploitatie die nog verder opgerekt wordt als de verbreding van de A27 niet tijdig gerealiseerd is. De grondexploitatie Groote Haar is daarmee zeer gevoelig voor rentefluctuaties en prijsstijgingen. Verder kan het zo zijn dat de kavels door het niet integraal ophogen van het terrein niet voor de meest optimale grondprijs kunnen worden verkocht. De totale projectspecifieke gewogen risico’s van alle grondexploitaties zijn begroot op € 2 mln. en zijn opgenomen in het weerstandsvermogen.

De verlaging van de rekenrente 2022 had een gunstig effect op de resultaten van de grondexploitaties. Met een verdere verlaging van de rekenrente per 2023 is op dit moment nog geen rekening gehouden. Als de verlaagde rekenrente bij de eerstvolgende herziening van de grondexploitaties wordt verwerkt, heeft dat financieel een voordelig effect. Met name het geprognosticeerde verliesgevend resultaat van grondexploitatie Groote Haar neemt met enkele honderdduizenden euro's af. Het effect voor toekomstige rentestijgingen voor de grondexploitatie Groote Haar wordt dan groter. De resultaten van de komende herziening van de grondexploitaties worden verwerkt in de jaarrekening 2022.

3.6 Lokale heffingen

3.6.1 Inleiding

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Bij de gebonden heffingen is de besteding daarvan gerelateerd aan een direct aanwijsbare tegenprestatie, zoals de afvalstoffenheffing, rioolbelasting, leges, begraafrechten en marktgelden. Deze heffingen worden daarom niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB), roerendezaakbelasting (RZB), parkeerbelasting en precariobelasting worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding van die heffingen is niet gebonden aan een bepaalde taak.

3.6.2 Vastgesteld beleid

Voor de lokale heffingen zijn de beleidsuitgangspunten gehanteerd die zijn vastgesteld in de Perspectiefnota 2023-2026.

Middels de Perspectiefnota 2023-2026 is besloten de tarieven voor de OZB, RZB, precariobelasting en marktgelden met 3% te laten stijgen. Deze stijging komt overeen met het gemiddeld gewogen prijsindexcijfer van het Centraal Plan Bureau (CPB).

Bij de tarieven van de rioolbelasting, de afvalstoffenheffing en de lijkbezorgingsrechten is het uitgangspunt kostendekkendheid.

3.6.3 Kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, dan kan kwijtschelding worden verleend. De gemeentelijke kwijtscheldingsnormen mogen niet meer dan 100% van de bijstandsnormen bedragen, wel minder. In Gorinchem gelden de maximale normbedragen, wat er op neer komt dat een belastingplichtige met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komt.
De volgende belastingen komen voor kwijtschelding in aanmerking: de afvalstoffenheffing en de rioolbelasting. Met de kwijtschelding is in de begroting een bedrag gemoeid van zo'n € 722.000. De gederfde inkomsten wegens het verlenen van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolbelasting worden verrekend via de desbetreffende tarieven.

3.6.4 Overzicht lokale heffingen

De drie belangrijkste lokale heffingen zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolbelasting. Onderstaand wordt ingegaan op de achtergronden en uitgangspunten 2023 voor deze heffingen. Daarnaast wordt kort stilgestaan bij de achtergronden en uitgangspunten van de overige belastingen, heffingen en rechten.

Baten

In de komende jaren worden de volgende baten uit lokale heffingen geraamd:

Heffingssoort (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene dekkingsmiddelen:					
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	10.140	10.451	10.451	10.451	10.451
Roerende-zaakbelasting (RZB)	16	16	16	16	16
Hondenbelasting	168	0	0	0	0
Parkeerbelastingen	1.731	1.744	1.744	1.744	1.744
Precariobelasting	155	159	159	159	159
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	**12.210**	**12.371**	**12.371**	**12.371**	**12.371**
Gebonden heffingen:					
Afvalstoffenheffing	5.339	5.889	5.889	5.889	5.889
Rioolbelasting	3.824	3.849	3.817	3.817	3.817
Leges	1.527	1.598	1.598	1.598	1.598
Begraafrechten	397	458	458	458	458
Marktgelden	43	44	44	44	44
Subtotaal gebonden heffingen	**11.130**	**11.838**	**11.805**	**11.805**	**11.805**
Totaal geraamde inkomsten lokale heffingen	**23.340**	**24.208**	**24.176**	**24.176**	**24.176**

Algemene dekkingsmiddelen

Deze opbrengsten mogen vrij worden besteed. Er gelden geen wettelijke beperkingen voor de mate waarin de tarieven mogen worden verhoogd. Per opbrengstsoort volgt een toelichting op de ontwikkelingen in 2023.

Onroerendezaakbelasting

De OZB is verreweg de belangrijkste gemeentelijke belasting. De OZB-tarieven worden uitgedrukt in een vast percentage van de economische waarde van de onroerende zaken. Als onderdeel van de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2023-2026 zijn de OZB-opbrengsten met 3% verhoogd. De waarde wordt getaxeerd conform de WOZ en wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld. De taxaties zijn gebaseerd op het marktniveau op 1 januari van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar.

Voor 2023 wordt voor de woningen rekening gehouden met een gemiddelde waardestijging van 7%. Voor de niet woningen wordt verwacht dat de gemiddelde waarde gelijk zal blijven. Bij de tariefberekeningen is het uitgangspunt gehanteerd dat de hertaxatie op macroniveau niet tot verzwaring van de belastingdruk mag leiden.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het heffingsareaal 2023 met de bijbehorende tarieven weergeven.

	Heffingsareaal (x € 1mln)	Tarief 2022	Tarief 2023	Opbrengst (x € 1.000)
Woningen				
- Eigenaar	4.922	0,1060%	0,1021%	5.025
Niet woningen				
- Eigenaar	941	0,3296%	0,3343%	3.146
- Gebruiker	846	0,2650%	0,2691%	2.278

Roerendezaakbelasting
De RZB is qua heffing te vergelijken met de OZB, met dit verschil dat de RZB wordt geheven voor roerende woon- en verblijfsruimten. De tarieven zijn wettelijk gekoppeld aan de OZB-tarieven. Het heffingsareaal van de RZB is beperkt van omvang en omvat alleen de ruim 70 woonarken.

Hondenbelasting
We brengen in 2023 geen hondenbelasting meer in rekening aan inwoners van Gorinchem die in het bezit zijn van één of meerdere honden.

Parkeerbelasting
De gemeente heft parkeerbelasting voor het parkeren van een voertuig op een aangewezen plaats en tijdstip of voor verleende parkeervergunningen. Met de heffing van parkeerbelasting worden algemene inkomsten verkregen. Wanneer een parkeerder geen of te weinig parkeergeld betaalt kan het verschuldigde parkeergeld via een naheffingsaanslag op de parkeerder worden verhaald, inclusief een opslag voor de kosten die met het opleggen van de aanslag zijn gemoeid. Het bedrag dat als opslag mag worden doorberekend is aan een wettelijk maximum gebonden. Conform de huidige gedragslijn wordt het wettelijk maximumtarief gehandhaafd, hetgeen op dit moment neerkomt op € 66,50.

Precariobelasting
De gemeente heft precariobelasting voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Voor reclameuitingen en uitstallingen bij winkels wordt momenteel geen precario geheven. Door een wetswijziging in 2017 is de mogelijkheid om precariobelasting te heffen op netwerken van nutsbedrijven vervallen.

Gebonden heffingen
De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient ter dekking van de kosten die de gemeente voor deze dienstverlening maakt.

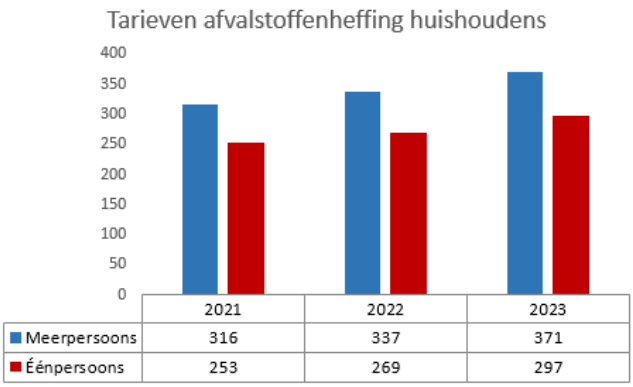
Per heffingssoort wordt de opbouw van de lasten weergegeven, waarbij we een onderscheid maken in de volgende twee categorieën:

- Directe lasten op basis van de taakvelden (alle direct toe te rekenen lasten, exclusief overhead);
- Indirecte lasten bestaan uit overhead .

Voor het bepalen van het dekkingspercentage worden de lasten inzake overhead en BTW toegerekend. Dit zijn de indirecte lasten. De overhead wordt toegerekend op basis van een overheadtarief en het aantal begrote uren van per heffing.

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is een heffing ter dekking van kosten van beheer van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het huishouden. Hierbij hanteren we twee tarieven, namelijk voor een- en meerpersoonshuishoudens. Bij éénpersoonshuishoudens wordt een korting verleend van 20% op het meerpersoonstarief.

Door de sterke stijging van verwerkingskosten van afval en het op grote schaal bijplaatsen van grof huisvuil bij afvalcontainers, is de afvalinzameling en verwerking door Waardlanden niet meer uitvoerbaar binnen de huidige gemeentelijke tarieven. Daarnaast is in juni 2021 besloten om de kosten die voortvloeien uit het nieuwe afval- en grondstoffenbeleid van 2022 tot en met 2024 door te berekenen via een extra tariefsverhoging van € 12,03 per aansluiting. Het gemeentelijke uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn.

Opbouw tarieven

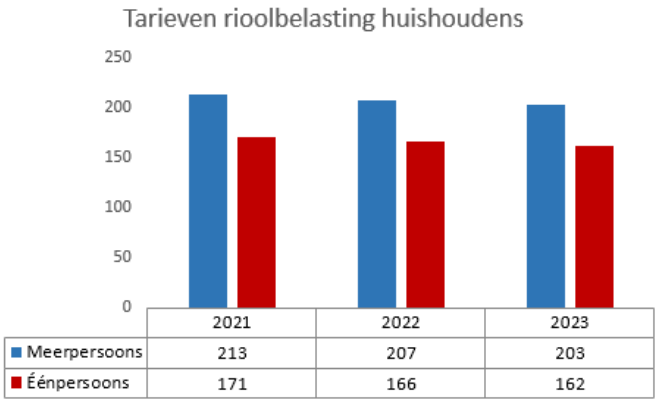
Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
73	Afval	100%	€ 312
63	Inkomensregelingen	2%	€ 23
0.64	Belastingen overig	15%	€ 2

De begrote kwijtschelding van de afvalstoffenheffing is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De overige lasten betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. Het bedrag is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de afvalstoffenheffing. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief.

Omschrijving	Bedragen (x € 1.000)
Lasten taakvelden	5.771
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	**5.771**
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	118
Totale lasten	**5.889**
Opbrengst heffingen	**5.889**
Dekkingspercentage	**100%**

Rioolbelasting

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben de gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Om deze zorgplicht te bekostigen kan de gemeente op grond van artikel 228a van de Gemeentewet rioolbelasting heffen. Evenals bij de afvalstoffenheffing wordt bij woningen een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Bedrijven betalen per 150 m^3 waterverbruik een vast tarief dat gelijk is aan het meerpersoonstarief. Uitgangspunt voor de vaststelling van de tarieven is 100% kostendekkendheid. Tot de kosten die gedekt worden uit de rioolbelasting worden naast de kosten voor rioolbeheer en onderhoud ook 50% van de kosten van straatreiniging en 20% van de kosten van waterbeheersing gerekend. Er is voor gekozen om de tarieven van de rioolbelasting over een periode van 25 jaar te bezien omdat dit een realistischer beeld geeft van de tarief ontwikkelingen. In deze systematiek wordt de egalisatievoorziening ingezet om de tariefschommelingen te vereffenen die zich gedurende deze periode kunnen voordoen. De toekomstige financiële effecten zijn opgenomen in het vastgestelde gemeentelijk rioleringsplan 2021 - 2025. Voor wat betreft de ontwikkeling van de rioolheffing is hierbij gekozen voor een variant waarin de tarieven de komende jaren licht kunnen dalen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de egalisatievoorziening.

Opbouw tarieven

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
72	Riolering	80%	€ 143
63	Inkomensregelingen	2%	€ 18
0.64	Belasting overig	15%	€ 2
21	Verkeer en vervoer	50%	€ 10

De begrote kwijtschelding rioolbelasting is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De lasten van het taakveld 0.64 betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de rioolbelasting. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. De lasten van taakveld 21 zijn de lasten voor het straatvegen. Het bedrag in heffing is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de rioolbelasting. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief.

Omschrijving	Bedragen (x €1.000)
Lasten taakvelden	3.442
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	3.442
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	407
Totale lasten	**3.849**
Opbrengst heffingen	**3.849**
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

Leges betreffen het recht op grond van het genot van, door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Het betreft dan bijvoorbeeld het behandelen van verzoeken om verlening van een vergunning en het verstrekken van een paspoort of rijbewijs. Sommige legestarieven, zoals die van paspoorten en rijbewijzen, zijn gebonden aan wettelijke maxima en kunnen dus alleen worden verhoogd in de mate waarin het Rijk het toestaat.

In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven.

Omschrijving				Bedragen (x € 1.000)
	Omgevingsvergunningen	*Publiekszaken*	*Overige leges*	*Totaal leges*
Lasten taakvelden	**624**	**1.111**	**19**	**1.754**
Toe te rekenen lasten (overhead)	246	562	0	808
Totale lasten	**870**	**1.674**	**19**	**2.562**
Opbrengst heffingen	**1.116**	**454**	**28**	**1.598**
Dekkingspercentage				**62%**

Lijkbezorgingsrechten

Onderzoeksbureau Senze heeft een onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van de gemeentelijke heffingen en rechten. Om kostendekkendheid op termijn te bereiken zullen de inkomsten uit de begraafrechten conform de uitgangspunten in de PPN 2022-2025 met € 80.000 moeten toenemen. Hiervoor is afgesproken deze toename te verdelen over 2022 en 2023. Het gevolg hiervan is een tariefsverhoging van 10% in 2022 en 2023. Hierdoor worden de nieuwe tarieven op basis van de huidige uitgangspunten kostendekkend.

Omschrijving	Bedragen (x € 1.000)
Lasten taakvelden	409
Toe te rekenen lasten (overhead)	170
Totale lasten	**579**
Opbrengst heffingen	**458**
Dekkingspercentage	**79%**

Marktgelden

Voor de warenmarkt is een nieuwe Marktverordening vastgesteld die per 2022 van kracht is.

Omschrijving	Bedragen (x € 1.000)
Lasten taakvelden	**30**
Toe te rekenen lasten (overhead)	13
Totale lasten	**43**
Opbrengst heffingen	44
Dekkingspercentage	**102%**

3.6.5 Lokale lastendruk

In de onderstaande overzichten wordt duidelijk hoe de woonlasten van één- en meerpersoonshuishoudens in Gorinchem zich volgend jaar ontwikkelen. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de OZB voor eigenaren van een woning met een WOZ-waarde in 2022 van € 200.000 en van een woning van € 300.000.

Meerpersoonshuishouden	2022	2023	Verschil
Woonlasten WOZ € 200.000			
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	10,3%
Rioolbelasting	€ 207	€ 203	-1,9%
OZB woning € 200.000	€ 212	€ 218	3,0%
	€ 756	**€ 792**	**4,9%**
Woonlasten WOZ € 300.000			
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	10,3%
Rioolbelasting	€ 207	€ 203	-1,9%
OZB woning € 300.000	€ 318	€ 328	3,0%
	€ 862	**€ 902**	**4,6%**

Eenpersoonshuishouden	2022	2023	Verschil
Woonlasten WOZ € 200.000			
Afvalstoffenheffing	€ 269	€ 297	10,3%
Rioolbelasting	€ 166	€ 162	-2,2%
OZB woning € 200.000	€ 212	€ 218	3,0%
	€ 647	**€ 678**	**4,7%**
Woonlasten WOZ € 300.000			
Afvalstoffenheffing	€ 269	€ 297	10,3%
Rioolbelasting	€ 166	€ 162	-2,2%
OZB woning € 300.000	€ 318	€ 328	3,0%
	€ 753	**€ 787**	**4,5%**

3.7 Verbonden partijen

3.7.1 Inleiding

De gemeente werkt samen met diverse partijen waarin zij zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, de zogeheten verbonden partijen. Het aangaan van overeenkomsten met verbonden partijen komt voort uit maatschappelijke relevantie en politieke motieven. Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft in de betreffende partij; als een lid van het college zitting heeft in het bestuur of namens de gemeenteraad stemt. Een financieel belang houdt in dat de gemeente door deelname in een verbonden partij risico kan lopen. Het BBV (art. 15) geeft het wettelijk kader weer en de vereisten voor deze paragraaf.

3.7.2 Lijst van verbonden partijen

De gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn in te delen in de volgende categorieën:
A. Gemeenschappelijke Regelingen (GR)
B. Vennootschappen en coöperaties
C. Stichtingen

In onderstaand overzicht wordt per categorie aangegeven welke verbonden partijen hiertoe behoren. Per verbonden partij wordt een nadere detaillering gegeven.

A. Gemeenschappelijke Regelingen
- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- GR GEVUDO
- GR AVRES
- GR Reinigingsdienst Waardlanden
- GR Bureau Openbare Verlichting

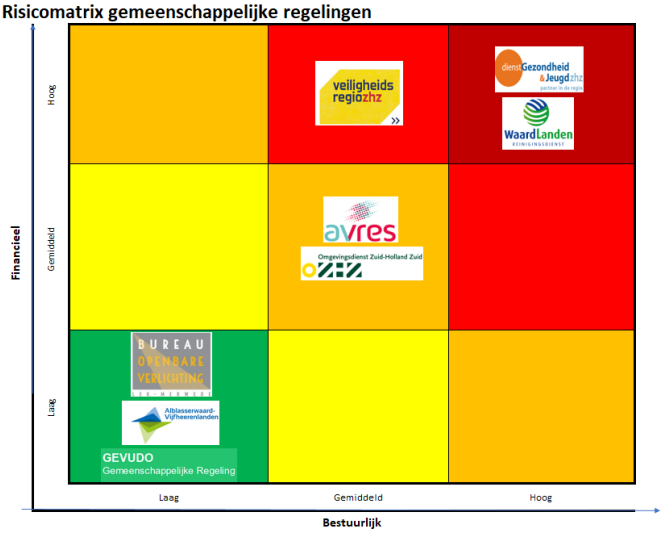
B. Vennootschappen en coöperaties
- Hoog Dalem C.V.
- C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
- Oasen N.V.
- Stedin Holding N.V.
- Merwede LingeLijn Beheer B.V.
- Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.
- Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.
- Coöperatie i_lab

C. Stichtingen
- Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem
- Stichting Vesting3hoek

3.7.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de gemeenschappelijke regelingen is op 2 juni 2022 tijdens een I&O met de raad besproken. Afgesproken is dat vanaf nu het profiel wordt opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen. Het totaaloverzicht van de financiële en bestuurlijke risico's is hieronder te vinden. De financiële risico's gaan met name over het weerstandsvermogen en de financiële exploitatie. De bestuurlijke, inhoudelijke risico's geven inzicht in de bestuurlijke vertegenwoordiging, de stemverhouding en de mate waarin de doelen van de regelingen en de beleidsdoelen van de gemeente op elkaar zijn afgestemd. In de paragraaf Verbonden partijen en de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is een inhoudelijke toelichting op diverse risico's gegeven.

Risicomatrix gemeenschappelijke regelingen

3.7.4 A. Gemeenschappelijke Regelingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De GR Dienst Gezondheid & Jeugd bestaat uit een tweetal organisatieonderdelen: Dienst Gezondheid en Jeugd en Serviceorganisatie Jeugd (SOJ). De Regionale Ambulancevoorziening (RAV) is formeel onderdeel van de Dienst Gezondheid & Jeugd, maar kent een eigen specifiek financieringskader. Onderdeel van de Dienst Gezondheid & Jeugd zijn de GGD Zuid-Holland Zuid en Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS). De Dienst vindt haar bestaansrecht in de behoefte van de samenleving om in goede gezondheid te kunnen leven, te leren en te ontwikkelen. De Dienst Gezondheid & Jeugd verzorgt namens de 10 gemeenten in Zuid-Holland Zuid de uitvoering van diverse taken op het gebied van publieke gezondheid, maatschappelijke zorg en leerplicht. Daarnaast is de Dienst verantwoordelijk voor de aansturing van de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg. Ook bij rampen en crises, waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd, treedt de Dienst Gezondheid & Jeugd op.
Publiek belang	De Dienst Gezondheid & Jeugd bewaakt, beschermt en bevordert activiteiten die gericht zijn op het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen en het vergroten van ontwikkelingskansen ten behoeve van de inwoners van Zuid-Holland Zuid.
Bestuurlijk belang	De behartiging van belangen geschiedt door het bepalen van de hoofdlijnen van de gewenste ontwikkelingen door middel van sturing, ordening, integratie en in voorkomende gevallen uitvoering van specifieke taken: publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening.
Financieel belang	De totale primaire begroting voor de Dienst Gezondheid & Jeugd 2023 bedraagt € 160 mln., waarvan € 129 mln. voor de Serviceorganisatie Jeugd. De in deze primaire begroting opgenomen bijdragen voor Gorinchem zijn €10,3 mln. (So-jeugd) en € 2,3 mln. overig. Deze bijdragen worden/zijn bijgesteld op basis van de bijstellingsdocumenten.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 2.297.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 1.997.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 1.702.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 58.680.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 58.332.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 57.524.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 0
Risico's	Ondanks het feit dat het lukt om meer realistisch te begroten, zagen we de kosten vanuit de Service Organisatie Jeugd (SOJ) in 2022 wederom oplopen. Deels wordt dit verklaard door een autonome groei op jeugdhulp waar we landelijk mee te maken hebben. Maar ook andere ontwikkelingen zorgen voor een stijging van de kosten. Ontwikkelingen waar we als gemeente niet volledig invloed op hebben. Denk aan de krapte op de arbeidsmarkt, hogere salariskosten en het organiseren van zorgcontinuïteit voor jeugdzorgplusorganisaties die in financieel zwaar weer zijn gekomen. Deze ontwikkelingen zullen zeker ook doorlopen in 2023 en zijn moeilijk te voorspellen. Vaak geldt voor de gevonden oplossingen ook dat kosten voor de baat uit gaan. Voor het behalen van resultaten zijn de SOJ, Stichting Jeugdteams ZHZ en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk. Het Netwerk MT Jeugd monitort de resultaten van de maatregelen waar de gemeenten verantwoordelijk voor zijn en stuurt zo nodig bij. Vanaf 2023 is er geen sprake meer van solidariteit tussen de gemeenten. Dat betekent dat elke gemeente volledig verantwoordelijk is voor de eigen kosten en daarmee voor het

	opvangen van onverwachte pieken. Ook deze zijn moeilijk te voorspellen. Eén of twee jeugdigen extra in bijvoorbeeld hoog specialistische zorg of gesloten jeugdzorg kost al gauw een paar ton op jaarbasis.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) is gevestigd te Dordrecht.
Korte omschrijving	OZHZ voert de wettelijke milieutaken uit voor de tien gemeenten in Zuid-Holland Zuid en de provincie Zuid-Holland. Voor een aantal deelnemers voert de OZHZ alle Wabo-omgevingstaken uit. Voor Gorinchem voert OZHZ op vier onderdelen milieutaken uit: 1. Algemene taken: De OZHZ adviseert voor wettelijke milieutaken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Ook begeleidt OZHZ het hoger beroep en bezwaarprocedures op het gebied van milieu. 2. Vergunnen & melden: De OZHZ neemt de taken waar voor het toetsen en vergunnen van de omgevingsvergunning (milieu). Daarnaast ontvangt en controleert de OZHZ ook alle milieumeldingen. 3. Toezicht & handhaving: De OZHZ controleert de huidige situatie van het milieu en zorgt dat deze niet verslechtert. Dit doet OZHZ door inspecties uit te voeren bij werkzaamheden of bestaande bedrijven. Waar nodig worden wettelijke stappen ondernomen. 4. Expertise & advies: De OZHZ heeft specifieke expertise op het gebied van bijvoorbeeld bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en duurzaamheid. Hierover geeft de OZHZ milieuadvies bij ruimtelijke ontwikkelingen.
Publiek belang	OZHZ draagt bij aan een veilige, gezonde, duurzame en leefbare omgeving.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling. In het bestuur heeft Gorinchem 3 van de 100 stemmen. Dit sluit aan bij de financiële inbreng in de regeling.
Financieel belang	De totale omzet van de OZHZ bedraagt ca. € 22 mln. De bijdrage van Gorinchem bedraagt afgerond € 0,6 mln. Deze bijdrage bestaat uit een inwonerbijdrage, een bijdrage voor de wettelijke taken en een bijdrage voor taken die op offertebasis worden uitgevoerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 3.055.628 Verwachte stand 1 januari 2023: € 2.654.624 Verwachte stand 31 december 2023: € 2.633.624
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 0 Verwachte stand 1 januari 2023: € 0 Verwachte stand 31 december 2023: € 0
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 21.000
Risico's	*Belangrijke beleidsmatige ontwikkelingen hebben invloed op de OZHZ en de gemeente Gorinchem*. De belangrijke beleidsmatige ontwikkelingen zijn onder andere de overdracht van de bodemtaken, de Omgevingswet en de energieagenda. In de begroting 2023 van de OZHZ zijn de financiële effecten van de belangrijke ontwikkelingen nog niet aangegeven. Wel heeft de OZHZ met alle gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid de kostenraming gedeeld over de overdracht van de bodemtaken van provincie naar de gemeente. Deze kosten zijn opgenomen in de Perspectiefnota. Daarnaast is de gemeente Gorinchem periodiek met de OZHZ in gesprek over de wijzigingen onder en implementatie van de Omgevingswet. Vanaf 2022 zijn we ook een intensievere samenwerking met de OZHZ aangegaan voor de energieagenda. Ook over de noodzaak en de ontwikkelingen van de onderwerpen, zeer zorgwekkende stoffen, ondermijning en de VTH-taken zijn we op de hoogte en houden we

	contact over met de OZHZ. We nemen deze onderwerpen mee in onze afweging voor de invulling van het Jaarprogramma 2023. *De gevolgen van de oorlog in Oekraïne zijn moeilijk in te schatten op de bedrijfsvoering van de OZHZ.* Duidelijk is dat de huidige prijsontwikkelingen een grote druk leggen op de exploitatie van de OZHZ. De OZHZ gaat daarbij in op hogere energie- en brandstofprijzen, en de verminderde bereidheid van inspecteurs van het gebruik van de privé auto. De gemeente Gorinchem zet zich in voor duurzame mobiliteit. In de gemeente hebben we deelfietsen en deelauto's, en stimuleren we het openbaar vervoer. Een auto zorgt inderdaad voor gemak en flexibiliteit, maar voor de benoemde risico's kan een deel wellicht opgevangen worden door andere duurzame mobiliteitsvormen. De gemeente Gorinchem heeft aan OZHZ het advies gegeven om duurzame mobiliteit te stimuleren en faciliteren.

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Om de risico's op het gebied van de openbare orde en veiligheid te beheersen is de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) opgericht (2009) ter uitvoering van de in 2010 in werking getreden Wet Veiligheidsregio's. In de VRZHZ werken gemeenten, regionale brandweer, regionale ambulancevoorziening en de geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij ongevallen en rampen nauw samen met politie en waterschappen. Daarnaast wordt er samengewerkt met overheidsdiensten en private partners. De VRZHZ wil behalve optimaal voorbereid zijn op een ramp of crisis, ook een belangrijke rol spelen met het voorkomen daarvan. Door de bundeling van krachten zorgt de VRZHZ voor de fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Publiek belang	De VRZHZ wil incidenten en rampen voorkomen door risico's te achterhalen en hierover te adviseren om deze zoveel mogelijk te beperken. De VRZHZ organiseert een daadkrachtige respons voor de bestrijding in acute situaties en de VRZHZ zorgt ervoor dat na een incident er zo snel mogelijk kan worden teruggekeerd naar de normale situatie zodat de maatschappelijk continuïteit gewaarborgd blijft.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks en het algemeen bestuur van de GR. In beide besturen is zij tevens vicevoorzitter. Bij het nemen van besluiten in het algemeen bestuur brengen de leden voor de gemeente die zij vertegenwoordigen elk één stem uit. Het algemeen bestuur beslist bij een meerderheid van stemmen. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.
Financieel belang	Bijdrage van Gorinchem over 2023 bedraagt € 3.113.040
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 3.309.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 2.099.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 1.465.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 80.116.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 96.662.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 94.655.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 0
Risico's	Vanaf 2023 vraagt de VRZHZ om een structurele bijdrage vanwege nieuwe ontwikkelingen, de basis op orde te krijgen, de invoering van de nieuwe Omgevingswet en de CAO-ontwikkelingen. Het Multi Intelligence Centre (MIC) en Stichting Risicobeheer zijn de nieuwe ontwikkelingen en zijn eveneens structureel opgenomen in de begroting van 2023.

	In 2023 worden de ontwikkeling rondom de evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's (WVR) in de gaten gehouden, omdat deze mogelijk bestuurlijke en/of financiële gevolgen met zich mee kunnen brengen die nog niet in de begroting zijn meegenomen. Het is mogelijk dat de Veiligheidsregio in 2023 nog een incidentele (extra) bijdrage nodig heeft.

GR Regio AV

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het vergroten van de regionale bestuurskracht en de regionale samenwerking in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Het bijdragen aan de behartiging van gemeenschappelijke belangen om de evenwichtige ontwikkeling van de regio te bevorderen.
Publiek belang	Gemeenschappelijke regeling. Uitvoering geven aan regionale samenwerking op de beleidsterreinen sociaal, fysiek, economie en toerisme tezamen met de gemeenten Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Twee leden van het college van burgemeester en wethouders maken deel uit van het algemeen bestuur van de regeling. De burgemeester treedt op als voorzitter van zowel het dagelijks bestuur als het algemeen bestuur van de regeling. Bij de besluitvorming in het algemeen bestuur beschikt elke deelnemende gemeente over één stem per gemeente. Besluiten in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel Gorinchem in Alblasserwaard en Vijfheerenlanden - verband in 2022 bedraagt op basis van de inwonerbijdrage € 0,1 mln. Door de gewijzigde opzet van de regionale samenwerking, is de begroting in 2020 afgeslankt. Bijdrage van Gorinchem bedraagt over 2023: € 69.645.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 297.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 199.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 171.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 912.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 450.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 30.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 0
Risico's	De bestuurlijke ontwikkelingen in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden kunnen zorgen voor risico's voor de beoogde resultaten van de Regionale Maatschappelijke Agenda. Voor het overige wordt verwezen naar het programma Bestuur en Ondersteuning.

GR Gevudo

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Gevudo beheert het aandelenpakket van twaalf gemeenten in de regio ZHZ in de N.V. Huisvuil Verbranding Centrale (HVC). Het aandelenpakket bestaat uit 529 aandelen. Voor al deze gemeenten verwerkt HVC het huisafval en voor een aantal ook de afvalinzameling. Daarnaast ontwikkelt HVC zich steeds meer als een duurzaam energiebedrijf.
Publiek belang	Gevudo behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten in de aandeelhoudersvergadering van de HVC N.V.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur en heeft zitting in het dagelijks bestuur. Via de GR is er invloed op het beleid van de HVC. De GR levert een lid in de raad van commissarissen van HVC in de vorm van een onafhankelijk externe. De GR levert ook een lid in de aandeelhoudersvergadering van HVC.
Financieel belang	Tegen maatschappelijk verantwoorde kosten verwerken van het afval. Gorinchem is deelnemer in de GR Gevudo welke de aandelen beheert van de NV HVC. Het betreft hier een belang van ruim 18%. Gevudo staat naar rato van haar deelname in HVC garant voor het nakomen van de financiële verplichtingen die HVC aangaat in het kader van de financiering van verbrandingsinstallaties en andere bedrijfsactiviteiten. Hiervoor wordt een garantstellingsprovisie ontvangen. De garantstellingsprovisie wordt aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd o.b.v. de inwoneraantallen x tarief. Daarnaast wordt dividend aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 30.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 30.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 30.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 0 Verwachte stand 1 januari 2023: € 0 Verwachte stand 31 december 2023: € 0
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 0
Risico's	De risico's worden als 'beperkt' beoordeeld.

GR AVRES

Vestigingsplaats	Gorinchem / Meerkerk
Korte omschrijving	De uitvoeringsorganisatie Avres voert voor de aangesloten gemeenten de Participatiewet uit. Dit betekent dat zij bijstandsuitkeringen verstrekt, inwoners begeleidt naar werk en de werkgeversrol van de sociale werkvoorziening voert. Ook voert Avres het gemeentelijk minimabeleid uit en is schulddienstverlening bij Avres belegd.
Publiek belang	Avres bedient inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt en inwoners met schulden. Een goede en laagdrempelige dienstverlening is voor hen erg belangrijk. Hiervoor werkt Avres samen met andere partners binnen het Sociaal Domein.
Bestuurlijk belang	Twee leden van het college maken deel uit van het algemeen bestuur van de GR. Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering een stem. De besluiten van het algemeen bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen. Het algemeen bestuur wordt geadviseerd door het kernteam van contactambtenaren.
Financieel belang	De financiële middelen voor participatie en schulddienstverlening worden doeltreffend ingezet en komen ten goede aan de inwoners van Gorinchem. Daarnaast hebben we er als gemeente belang bij dat Avres financieel gezond blijft. Bijdrage van Gorinchem bedraagt over 2023: € 30.293.641
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 15.810.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 12.595.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 12.173.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 11.566.000 Verwachte stand 1 januari 2023: € 12.844.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 12.598.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 3.837.000
Risico's	Avres staat voor een aantal maatschappelijke en financiële opgaven. Om in de toekomst de kwaliteit van dienstverlening te kunnen behouden en financieel gezond te blijven, heeft Avres in 2021 het ambitiedocument vastgesteld. Er wordt geïnvesteerd om een stap naar voren te kunnen maken. Er bestaat een risico dat de gedane investeringen niet zullen leiden tot het behalen van gestelde doestellingen.

GR Reinigingsdienst Waardlanden

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het op milieuverantwoorde wijze ophalen van ons afval en zorg dragen voor verwerking. Daarnaast heeft Waardlanden via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) taken toegewezen gekregen voor het onderhoud van het openbare gebied.
Publiek belang	Het uitvoeren van gemeentelijke taken op het gebied van de afvalinzameling.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het bestuur van de GR. Bij stemming wordt 75% vereist van het aantal (gewogen) stemmen. Ter bepaling van het totaal aantal stemmen en het aantal stemmen per deelnemende gemeente in het bestuur wordt uitgegaan van 1) het totaal aantal huisaansluitingen van de deelnemende gemeenten, en 2) het aantal huisaansluitingen per deelnemende gemeente. De stemverhoudingen worden voor een periode van vier jaar vastgesteld. Voor het in het bestuur tot stand brengen van een beslissing bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.
Financieel belang	Iedere deelnemende gemeente betaalt jaarlijks een gemeentelijke bijdrage. Deze gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van de door het bestuur vast te stellen verdeelsleutel. De begroting, inclusief het te voeren beleid, wordt door het bestuur vastgesteld. De Reinigingsdienst Waardlanden beschikt over een beperkte algemene reserve en een reserve grondwaardering om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. De bijdrage van Gorinchem bedraagt conform de begroting 2023 Waardlanden: € 3.661.000 voor inzameling en € 1.557.959 voor verwerking. Dit is inclusief het uitstel van Diftar.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 1.273.567 Verwachte stand 1 januari 2023: € 1.050.000 Verwachte stand 31 december 2023: € 1.154.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 16.450.484 Verwachte stand 1 januari 2023: € 26.297.253 Verwachte stand 31 december 2023: € 26.027.353
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 104.000
Risico's	Dalende opbrengsten voor de grondstoffen kunnen de exploitatie onder druk zetten. Verder ondervindt Waardlanden momenteel veel hinder bij de nakoming van afspraken door de toeleveranciers, die betrokken zijn bij de implementatie van het nieuwe Afval- en Grondstoffenbeleid. Enerzijds komt dit door de sterk gestegen grondstoffen (de kosten voor een minicontainer zijn bijvoorbeeld gestegen met bijna 30%) en anderzijds door leveringsproblemen bij de leveranciers. Waardlanden is frequent in overleg met betrokken partijen om een inschatting te kunnen maken voor de planning en de daarmee gepaarde gaande kosten. Een eerste opzet van de gevolgen is in het najaar van 2022 bekend en zal worden betrokken bij de voorliggende begroting.

GR Bureau Openbare Verlichting

Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam.
Korte omschrijving	De GR Bureau Openbare Verlichting heeft ten doel een bijdrage te leveren aan het beheer van de Openbare Verlichting in de bij de GR aangesloten gemeenten.
Publiek belang	Onderhoud van openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de GR. Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering een stem. De besluiten van het algemeen bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel van Gorinchem in deze regeling is op basis van het aantal lichtobjecten. Het voorschot per lichtmast stijgt van €10,00 naar € 11,06. De bijdrage van Gorinchem bedraagt over 2023: € 88.272.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 139.575 Verwachte stand 1 januari 2023: € 136.053 Verwachte stand 31 december 2023: € 142.651
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 437.559 Verwachte stand 1 januari 2023: € 262.531 Verwachte stand 31 december 2023: € 175.257
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 24.151
Risico's	Als deelnemers uitstappen kan dit consequenties hebben voor de continuïteit van de GR en/of de gemeentelijke bijdrage. De risico's worden als beperkt beoordeeld.

3.7.5 B. Vennootschappen en coöperaties

Hoog Dalem C.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	Voor eigen rekening en risico voeren van een grondexploitatie Hoog Dalem samen met de partners verenigd in de C.V. Realiseren van woningen en voorzieningen op het gewenste kwaliteits- en kwantiteitsniveau in Gorinchem Oost conform de vastgestelde ruimtelijke en financiële kaders (grondexploitatie).
Publiek belang	Realiseren woningbouw en voorzieningen in Hoog Dalem.
Bestuurlijk belang	Twee leden van het college treden op als aandeelhouders van Hoog Dalem C.V. Het voorzitterschap in de vergadering van aandeelhouders rouleert per jaar. Besluitvorming van de directie vindt plaats op basis van unanimiteit. In de statuten (artikel 15 lid 7) is geregeld welke directiebesluiten de instemming van de aandeelhouders vragen. Die besluiten vragen een twee derde meerderheid, alle overige besluiten vragen om unanimiteit. De burgemeester treedt op als (stille) vennoot in Hoog Dalem C.V.
Financieel belang	De gemeente staat garant voor de leningen die de CV aangaat. Deze garantstelling bedraagt € 15 mln. De gemeente voert samen met Heijmans en AM de grondexploitatie Hoog Dalem. De gemeente neemt voor ongeveer 50% (€ 100.000) deel in het kapitaal van Hoog Dalem C.V. De gemeente is ook voor 50% beherend vennoot in de C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2021: € 1.587.890 (cijfers 2021 zijn nog niet definitief) Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2021: € 20.050.765 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	De ontwikkeling van Hoog Dalem is vergevorderd. Hierdoor nemen de risico's steeds meer af. Door externe factoren zoals de oorlog in Oekraïne en corona bestaat de mogelijkheid dat het afzettempo vertraagd. Daarnaast zijn er nog marktrisico's die effect kunnen hebben op de hoogte van verkoopprijzen en productiekosten.

C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S

Vestigingsplaats	Schelluinen.
Korte omschrijving	Drie activiteiten kunnen worden onderscheiden, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West in de gemeente Giessenlanden, de realisatie en exploitatie van een aantal regionale vrachtwagenparkeerterreinen en de herontwikkeling van vertreklocaties.
Publiek belang	Het verbeteren van de leefbaarheid in de regio speelt een rol door vraagstukken op het gebied van ruimtelijke ordenings- en milieuproblematiek op te lossen. Daarnaast wordt door de gemeenten en de provincie ingezet op economische ontwikkeling, inclusief de logistieke sector.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de Raad van Commissarissen van Beheer B.V. ROM-S. De Raad van Commissarissen kan in een vergadering alleen geldige besluiten nemen indien 60% van de commissarissen aanwezig of vertegenwoordigd is (waaronder de commissaris benoemd op voordracht van het Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector b.v. (OPP)).
Financieel belang	De gemeentelijke deelneming en de BNG GO nemen beiden voor 49,5% deel in de CV. ROM-S Beheer BV neemt voor de resterende 1% deel.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 8.361.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 552.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan voor de uitgifte in fase 2, zullen de bouwrijp werkzaamheden worden opgepakt en kunnen de laatste twee vestigers op Schelluinen-West hun bedrijfspand bouwen. De verwachting is dat in 2023 deze deelneming niet meer nodig is. De risico's worden als beperkt beoordeeld.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag.
Korte omschrijving	De BNG fungeert als intermediair tussen de kapitaalmarkt en decentrale overheden. De BNG kan gezien worden als een inkoopcombinatie van geld namens decentrale overheden. De BNG is een naamloze structuurvennootschap waarvan 50% van de aandelen in handen zijn van de Staat en de overige 50% in handen van decentrale overheden.
Publiek belang	De gunstige prijzen van financieringsmiddelen worden doorgegeven aan decentrale overheden, waaronder gemeente Gorinchem. Hierdoor wordt de kredietwaardigheid van gemeenten versterkt en kunnen zij relatief goedkoop lenen.
Bestuurlijk belang	De wethouder financiën heeft gemandateerde stemrecht in de AVA. Het bestuurlijke belang (stemrecht) wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,173% in het aandelenkapitaal. De boekwaarde van de aandelen is € 218.000. Van de nettowinst wordt conform het dividendbeleid van BNG 25% uitgekeerd aan de aandeelhouders.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 5.062.000.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 143.955.000.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	De BNG heeft een solvabiliteitsratio van circa 2%. De BNG is echter een financiële instelling waardoor gegeven de aard van de activiteiten zij verhoudingsgewijs weinig eigen vermogen heeft. BNG wordt desondanks als een van de veiligste banken ter wereld beschouwd. De oplopende rente kan invloed hebben op de leningenportefeuille van BNG en daarmee de stabiliteit van BNG. Ten opzichte van 2022 is het risico toegenomen maar wordt nog steeds als beperkt beoordeeld.

Oasen N.V.

Vestigingsplaats	Gouda.
Korte omschrijving	Kernactiviteiten zijn het winnen, zuiveren, distribueren en verkopen van drinkwater. Oasen N.V. maakt drinkwater voor 750.000 mensen en 7.200 bedrijven in het oosten van Zuid-Holland.
Publiek belang	Op duurzame wijze zorgdragen voor drinkwater.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 4,55% in het aandelenkapitaal van Oasen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 122.426.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 160.810.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Oasen N.V. is een solvabel bedrijf met een beperkt dividend regime. Debiteurenrisico's van Oasen N.V zijn als gevolg van de financiële druk op huishoudens toegenomen. Desondanks worden de risico's als beperkt beoordeeld.

Stedin Holding N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Stedin bestaat uit verschillende bedrijfsonderdelen: netbeheerder, infrabedrijf en een netwerkbedrijf. Met elkaar zorgen zij ervoor dat klanten kunnen beschikken over (duurzame) energie om te leven, werken en ondernemen. Daarnaast verduurzaamt Stedin het energiesysteem en houdt zij het robuust en betaalbaar.
Publiek belang	Stedin draagt zorg voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas- en elektriciteitsnetten. Onderdeel van het beheer is dat uitval of onderbreking van de gas en elektriciteitstoevoer wordt geminimaliseerd.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Stedin. Daarnaast heeft de gemeente in 2021 een cumulent preferente aandelenpakket verworven ad € 1.36 mln.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 3.270.000.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 4.040.000.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	De energietransitie is een grote opgave waardoor de resultaten onder druk kunnen komen te staan. De inflatie en personeelstekorten maken deze opgave nog complexer. In 2021 zijn hiervoor cumulent preferente aandelen uitgegeven. De gemeente Gorinchem heeft ook deelgenomen aan deze uitgifte. Het is niet uit te sluiten dat Stedin opnieuw een beroep zal moeten doen op haar aandeelhouders indien het Rijk en andere gemeenten niet bereid zijn te participeren. De risico's worden beoordeeld als hoger dan gemiddeld.

Merwede LingeLijn Beheer B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De BV MLL is opgericht voor de aanleg van de MLL tussen Dordrecht en Geldermalsen om o.a. de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de deelnemende gemeenten te vergroten. De BV is nu verantwoordelijk voor het beheer van deze lijn.
Publiek belang	Openbaar vervoer.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de AVA. In deze AVA is elke gemeente vertegenwoordigd door één persoon/één stem. Besluiten in de AVA worden genomen bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
Financieel belang	De investering in de Merwede LingeLijn heeft een totale omvang van circa € 55 mln. Hiervan komt circa € 10 mln. voor rekening van Gorinchem.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 250.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 39.193 Verwachte stand 1 januari 2022: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Gorinchem Noord is het laatste onderdeel van dit project. De kosten van dit project zijn nog niet duidelijk maar de bovengemiddelde inflatie zal hier een rol gaan spelen. De overige risico's zijn beperkt.

Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De vennootschap heeft ten doel het oprichten van, het deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen, waaronder mede wordt begrepen het deelnemen als commanditaire vennoot in ROM-S C.V.
Publiek belang	Door de deelneming in ROM-S C.V. wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van het Bedrijventerrein Schelluinen-West.
Bestuurlijk belang	De vennootschap is eind 2006 opgericht als onderdeel van de juridische structuur van ROM-S C.V. Het bestuurlijk belang loopt dan ook parallel aan ROM-S C.V. (zie hetgeen bij die verbonden partij is vermeld).
Financieel belang	De B.V. neemt voor 17,3% deel in ROM-S C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 1.900.005 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 107.872 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Zoals aangegeven bij ROM-S C.V. is het risico beperkt.

Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.

Vestigingsplaats	Alkmaar.
Korte omschrijving	HVC N.V. verwerkt ons huishoudelijk afval en ontwikkelt zich als een producent van duurzame energie voor haar aandeelhouders. Binnen GEVUDO verband wordt een aandelenpakket HVC van de twaalf deelnemende gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid beheerd. Het gaat om ruim 18% van de gemeentelijke aandelen HVC, waarvoor de GEVUDO gemeenten garant staan. HVC keert hiervoor een jaarlijkse vergoeding uit en zo mogelijk een winstuitkering. Dat laatste is in de afgelopen jaren niet gebeurd, omdat de aandeelhouders er voor gekozen hebben het aandeel vreemd kapitaal in HVC te reduceren.
Publiek belang	De verwerking van onze huishoudelijke afvalstromen en de productie van duurzame energie.
Bestuurlijk belang	De realisatie van een circulaire economie en ondersteuning bij de energietransitie.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem staat garant voor € 9,8 mln. van het bedrijfskapitaal van HVC N.V. De jaarlijkse risicogarantie uitkering bedraagt € 925.000 overall, inhoudende € 77.000 voor Gorinchem.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 168.104.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 833.065.000 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Omdat HVC steeds meer afhankelijk wordt van de opbrengsten van de geproduceerde duurzame energie, hebben de energieprijzen grote invloed op het bedrijfsresultaat. De vermogenspositie van HVC is nog niet voldoende om zonder garanties van gemeenten te opereren maar is wel aan het verbeteren. Het risico voor HVC wordt beoordeeld als beperkt.

Coöperatie i_lab

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	i_lab is een coöperatief platform voor Gorinchem en de regio waar leren, werken en innoveren samenkomen. i_lab wordt een fysiek centrum op de regionale beroepen- en innovatiecampus in Gorinchem. Het is bovendien een knooppunt in het netwerk van samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid in de regio Gorinchem, hét netwerk voor onderlinge verbinding en kennisuitwisseling.
Publiek belang	Het i_lab is een plek en een netwerk waar door samenwerking tussen scholen en bedrijven een krachtig innovatief (beroeps)onderwijs (po, vo, mbo, hbo en wo) wordt gerealiseerd en een Leven Lang Ontwikkelen wordt gestimuleerd; voor een groter vernieuwings- en aanpassingsvermogen van stad en regio.
Bestuurlijk belang	Namens de gemeente zitten twee leden van het college in het algemeen bestuur van het i-lab. Het onderwijsveld en het bedrijfsleven hebben ook elk twee personen die zitting hebben in het algemeen bestuur.
Financieel belang	De gemeente heeft een budget beschikbaar gesteld van € 6,65 mln. voor de uitwerking en realisatie van het i_lab, waarvan € 1,9 mln. gedekt uit de Regiodeal.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: N.N.B. Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: N.N.B. Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Gezien de ontwikkeling van het I-lab zijn deze nog niet goed te beoordelen.

3.7.6 C. Stichtingen

Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De stichting heeft tot doel de verbetering van: a. de economische positie en uitstraling van de Gorinchemse binnenstad; b. de samenwerking tussen partijen die hierop invloed uitoefenen.
Publiek belang	Een economisch en maatschappelijk goed functionerende en voor bewoners en bezoekers aantrekkelijke binnenstad met voldoende faciliteiten
Bestuurlijk belang	Een afgevaardigde van het college (portefeuille Economie en Toerisme) heeft zitting in het bestuur
Financieel belang	Bijdrage van Gorinchem bedraagt over 2023: € 72.014 (€ 69.713 + 3,3% inflatie correctie)
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 29.291 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 0 Verwachte stand 1 januari 2023: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: € 0
Risico's	Geen.

Stichting Vesting3hoek

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	De Vestingdriehoek is een toeristisch samenwerkingsverband tussen Gorinchem, Woudrichem, Zaltbommel, Slot Loevestein en Fort Vuren met als verbindende factor de veerdienst van Riveer die de bezoeker van de ene naar de andere locatie vervoert.
Publiek belang	Grensoverschrijdende samenwerking tussen partijen om economische spin-off en strategische doelen te realiseren die de locaties afzonderlijk van elkaar niet kunnen bereiken.
Bestuurlijk belang	Een afgevaardigde van het college (portefeuille Toerisme) neemt zitting in het bestuur en treedt hierbij op als voorzitter.
Financieel belang	De deelnemende gemeenten Gorinchem, Altena, Zaltbommel en West Betuwe investeren naar belang in de samenwerking.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2022: € 74.452 Verwachte stand 1 januari 2023: € 59.452 Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2022: € 1.001 Verwachte stand 1 januari 2023: € 1.001 Verwachte stand 31 december 2023: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2023 bedraagt: N.N.B.
Risico's	Geen.

Begroting 2023
Financiële begroting

4 Financiële begroting

4.1 Grondslagen begroting en meerjarenraming

De begroting 2023 inclusief de meerjarenraming 2024-2026 is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV hiervoor aan de gemeente stelt. Dit houdt onder andere in dat:
1. Voor de begroting en de meerjarenraming een stelsel van baten en lasten wordt gehanteerd;
2. De baten en lasten worden geraamd tot hun bruto bedrag;
3. De begroting en de meerjarenraming, volgens normen die voor gemeenten als aanvaardbaar worden beschouwd, een zodanig inzicht geeft dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.
4. De begroting en de meerjarenraming duidelijk en stelselmatig de omvang van alle geraamde baten en lasten, alsmede het saldo ervan, weergeven.

In dit hoofdstuk worden de grondslagen waarop de begroting is gebaseerd nader toegelicht, wordt een toelichting gegeven op totale lasten en baten en daarbij in hoeverre deze incidenteel of structureel van aard zijn en tot slot een verschillenanalyse op hoofdlijnen gegeven van de verschillen tussen de cijfers van 2023 en de begroting 2022 na wijziging (tot en met augustus 2022).

De grondslagen voor de begroting

In de perspectiefnota 2023-2026 zijn de volgende uitgangspunten door de raad vastgesteld:
1. CAO-loonstijging: CAO aanhouden, vooralsnog wordt gerekend met een stijging van de loonkosten van 3,6%;
2. Prijsstijging: 3,0% conform raming CPB;
3. Ten aanzien van gesubsidieerde instellingen een stijging van 3,3 % aanhouden;
4. Voor de tarieven voor onroerende en roerende zaakbelasting, leges (voor zover niet aan een maximum gebonden), hondenbelasting, begraafrechten en markt- en kadegelden geldt het gemiddeld
indexcijfer 3,0%; Met de afschaffing van de hondenbelasting komt deze tariefsaanpassing dus te vervallen.
5. Voor de tarieven voor leges (dienstverlening) ten aanzien van:
- drank en horeca worden in 2023 alleen trendmatig verhoogd net als alle andere tarieven.
- evenementenvergunning: het tarief structureel bepalen op 15% (= € 490) van de kostprijs bij evenementen met een commercieel karakter;
-evenementenvergunning met een maatschappelijk karakter: geen kosten in rekening brengen.
6. Tarieven rioolbelasting, afvalstoffenheffing: tariefsontwikkeling op basis van kostendekkendheid;
7. Tarieven voor parkeren: voor 2023 niet uitgaan van tariefstijgingen;
8. Tarieven Veerdienst en Lingehaven: stapsgewijs tariefswijzigingen Riveer;
9. Ten aanzien van het tarief naheffingsaanslag parkeerbelasting het wettelijk maximumtarief aanhouden;
10. Huren woningen: uitgaan van de mogelijkheden en richtlijnen uit de circulaire Huurprijsbeleid 1 januari 2022 t/m 30 juni 2023 van het min. BZK (circulaire d.d. 24-02-2022);
11. Huren niet-woningen: de bepalingen terzake uit de gesloten huurovereenkomsten volgen (wat in de regel neerkomt op een tariefsontwikkeling op basis van de CPI-index alle huishoudens);
12. De rekenrente is bepaald op 1,2%;
13. De rente voor de grondexploitatie is bepaald op 0,91%;
14. De targetrente is bepaald op 0,66%;
15. Raming aantal inwoners per 1 januari 2023: 38.309;
16. Raming aantal woonruimten per 1 januari 2022: 17.723.

4.2 Overzicht van baten en lasten

In de beleidsbegroting zijn per programma, onder het kopje 'Wat gaat dit kosten', overzichten opgenomen van de raming van baten en lasten inclusief de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Daarnaast worden de investeringen per programma uiteengezet. Tevens is hier een overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en een overzicht van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien opgenomen.

Het BBV schrijft echter voor dat deze overzichten per programma in de financiële begroting worden opgenomen in totaaloverzichten. Reden voor het voorschrijven van totaaloverzichten waarin alleen de financiële gegevens van alle programma's inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien zijn opgenomen, is dat het programmaplan veel beleid bevat, waardoor het zicht op de baten en lasten van de totale begroting veelal niet voldoende zal zijn.

Naast het 'totaaloverzicht van baten en lasten' treft u tevens de volgende totaaloverzichten aan:
1. Incidentele baten en lasten;
2. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
3. Recapitulatie van het structurele begrotingsevenwicht;
4. Verschillenanalyse van de begroting 2023 ten opzichte van de begroting 2022 na wijziging.

In deze overzichten worden de cijfers gepresenteerd van de jaren 2023 tot en met 2026, zijn de jaarschijven waarover de begroting en de meerjarenraming gaat.

Conform artikel 19 van het BBV dient de toelichting op het overzicht van baten en lasten ook de berekening van het EMU-saldo te bevatten. Dit onderdeel hebben wij meegenomen bij de uiteenzetting van de financiële positie.

4.2.1 Totaaloverzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor het begrotingsjaar 2023 de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma aan. Het overzicht is inclusief de algemene dekkingsmiddelen en overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

Overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Toevoeging aan reserves	Onttrekking aan reserves	Geraamd resultaat
Programma Bestuur en ondersteuning	4.555	969	-3.585	-	-	-3.585
Programma Veiligheid	5.166	360	-4.806	-	4	-4.802
Programma Verkeer en vervoer	9.792	3.598	-6.194	1.336	1.540	-5.990
Programma Economie	16.519	15.158	-1.361	-	50	-1.312
Programma Onderwijs	12.352	2.973	-9.378	3.100	3.940	-8.538
Programma Sport, cultuur en recreatie	13.395	2.288	-11.107	658	754	-11.011
Programma Sociaal domein	61.093	15.512	-45.580	321	299	-45.603
Programma Duurzaamheid	10.921	10.209	-712	138	194	-656
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.556	4.064	-1.492	689	260	-1.921
Totaal programma's	**139.350**	**55.133**	**-84.217**	**6.242**	**7.040**	**-83.419**
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	743	100.099	99.356	25	-	99.332
Overzicht Overhead	14.464	492	-13.973	125	140	-13.957
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	-	-	-100
Totaal	**154.657**	**155.724**	**1.067**	**6.391**	**7.180**	**1.856**

Hieronder volgt een meerjarenoverzicht van de lasten en baten, inclusief de realisatie uit de jaarrekening 2021. Dit overzicht geeft een integraal beeld van alle incidentele en structurele baten en lasten die zijn opgenomen in het programmaplan.

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021			Begroting 2022 na wijziging			Begroting 2023		
	Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	3.514	1.058	-2.456	4.119	1.163	-2.956	4.555	969	-3.585
Programma Veiligheid	5.422	1.040	-4.382	5.432	503	-4.929	5.166	360	-4.806
Programma Verkeer en vervoer	9.211	3.279	-5.932	9.577	3.650	-5.927	9.792	3.598	-6.194
Programma Economie	4.129	3.817	-313	9.956	8.013	-1.943	16.519	15.158	-1.361
Programma Onderwijs	10.425	3.532	-6.893	11.778	3.607	-8.171	12.352	2.973	-9.378
Programma Sport, cultuur en recreatie	12.046	1.941	-10.105	14.075	2.321	-11.755	13.395	2.288	-11.107
Programma Sociaal domein	60.187	18.519	-41.668	64.659	16.748	-47.910	61.093	15.512	-45.580
Programma Duurzaamheid	10.616	9.890	-726	11.844	9.906	-1.938	10.921	10.209	-712
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	14.317	16.305	1.988	6.981	5.789	-1.192	5.556	4.064	-1.492
Totaal programma's	**129.869**	**59.382**	**-70.487**	**138.421**	**51.701**	**-86.720**	**139.350**	**55.133**	**-84.217**
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	10.563	92.856	82.294	627	99.563	98.936	743	100.099	99.356
Overzicht Overhead	12.724	476	-12.248	12.629	512	-12.118	14.464	492	-13.973
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-	-	-	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	**153.156**	**152.714**	**-442**	**151.777**	**151.775**	**-2**	**154.657**	**155.724**	**1.067**
Mutaties in de reserves	12.798	13.240	442	3.832	7.572	3.740	6.391	7.180	789
Totaal saldo van baten en lasten	**165.954**	**165.954**	**0**	**155.610**	**159.348**	**3.738**	**161.048**	**162.904**	**1.856**

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	2024			2025			2026		
	Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	4.627	1.364	-3.262	4.627	1.394	-3.233	4.677	1.454	-3.223
Programma Veiligheid	5.151	360	-4.791	5.149	360	-4.789	5.149	360	-4.788
Programma Verkeer en vervoer	11.406	3.616	-7.790	10.137	3.615	-6.523	10.731	3.614	-7.117
Programma Economie	5.967	4.722	-1.246	5.259	4.058	-1.201	6.847	5.647	-1.200
Programma Onderwijs	9.608	2.619	-6.989	9.695	2.619	-7.077	9.645	2.619	-7.026
Programma Sport, cultuur en recreatie	13.425	2.288	-11.137	13.418	2.173	-11.244	13.316	2.159	-11.157
Programma Sociaal domein	59.163	14.741	-44.423	58.749	14.741	-44.008	58.666	14.741	-43.925
Programma Duurzaamheid	10.768	10.177	-591	10.772	10.177	-595	10.792	10.177	-615
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.655	2.105	-1.550	3.655	1.969	-1.686	3.578	1.700	-1.878
Totaal programma's	**123.772**	**41.991**	**-81.780**	**121.462**	**41.106**	**-80.356**	**123.401**	**42.471**	**-80.930**
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	678	101.172	100.494	209	102.687	102.478	815	95.358	94.543
Overzicht Overhead	14.469	467	-14.002	15.111	467	-14.644	13.438	467	-12.972
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	**139.018**	**143.630**	**4.612**	**136.882**	**144.260**	**7.378**	**137.754**	**138.295**	**542**
Mutaties in de reserves	13.967	12.760	-1.207	4.320	5.503	1.183	3.518	5.176	1.658
Totaal saldo van baten en lasten	**152.985**	**156.390**	**3.405**	**141.202**	**149.763**	**8.562**	**141.272**	**143.472**	**2.200**

4.2.2 Totaaloverzicht incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk dat er inzicht is in welke baten en lasten incidenteel zijn en welke baten en lasten structureel. Het grootste gedeelte van de begroting bestaat uit structurele lasten en baten. Dit zijn de zaken/budgetten die jaarlijks terugkomen in de begroting. Bij incidentele lasten en baten gaat het primair om bijzondere, significante en eenmalige zaken. Om een post als incidenteel te kunnen aanmerken moeten de volgende uitgangspunten van toepassing zijn: 1. De aard van de raming, 2. Onvoorwaardelijke einddatum en 3. Materiële beïnvloeding. Daarbij worden toevoegingen aan reserves en onttrekkingen aan reserves in beginsel als incidenteel aangemerkt. De uitzondering hierop vormen afschrijvingsreserves. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van structurele kapitaallasten en worden daarmee als ook als structureel aangemerkt.

In het hieronder opgenomen overzicht worden de incidentele baten en lasten gepresenteerd.

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026		Nr.
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Programma Verkeer en vervoer									
Halte Papland	0	0	1.800	0	0	0	0	0	1
Onderzoekskosten mobiliteit	213	0	0	0	0	0	0	0	2
Totaal programma Verkeer en vervoer	**213**	**0**	**1.800**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Programma Economie									
Grondexploitaties bedrijventerreinen	10.504	4.485	4.177	347	2.864	997	3.062	2.388	3
Mutatie balans/winstneming grondexploitaties	4.485	10.504	347	4.177	997	2.864	2.388	3.062	3
Totaal programma Economie	**14.989**	**14.989**	**4.524**	**4.524**	**3.861**	**3.861**	**5.450**	**5.450**	
Programma Onderwijs									
Realisatie i_Lab	840	0	100	0	100	0	0	0	4
Nationaal programma onderwijs	369	369	0	0	0	0	0	0	5
Totaal programma Onderwijs	**1.209**	**369**	**100**	**0**	**100**	**0**	**0**	**0**	
Programma Sport, cultuur en recreatie									
Internationaal filmfestival Gorinchem	50	0	0	0	0	0	0	0	6
Totaal programma Sport, cultuur en recreatie	**50**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Programma Duurzaamheid									
Onderzoekskosten warmtenet	56	0	0	0	0	0	0	0	7
Totaal programma Duurzaamheid	**56**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Programma VROSV									
Grondexploitaties woningen	1.736	0	0	0	0	0	0	0	8
Mutaties balans/winstneming grondexpl. woningen	0	1.736	0	0	0	0	0	0	8
Grondexploitatie CV Hoog Dalem	0	689	0	403	0	269	0	0	9
Voorbereidingskosten div. stedelijke ontwikkelingen	260	0	200	0	200	0	200	0	10
Totaal programma VROSV	**1.996**	**2.425**	**200**	**403**	**200**	**269**	**200**	**0**	

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026		Nr.
Overzicht Overhead									
Warmtenet stadhuis	0	0	0	0	667	0	0	0	11
Totaal overzicht Overhead	**0**	**0**	**0**	**0**	**667**	**0**	**0**	**0**	
	Lasten	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	
Mutaties reserves:[1]									
Onttrekking alg reserve i.v.m. vorming afschrijvingsreserve gps-ontvanger	0	30	0	0	0	0	0	0	
Onttrekking reserve halte Papland	0	0	0	1.800	0	0	0	0	1
Storting reserve infrastructuur mobiliteit	34	0	275	0	438	0	244	0	
Onttrekking reserve infrastructuur i.v.m. vorming afschrijvingsreserve mobiliteit	0	1.485	0	9.479	0	3.534	0	3.250	
Onttrekking reserve i_lab	0	840	0	100	0	100	0	0	4
Onttrekking alg reserve i.v.m. vorming afschrijvingsreserves investeringen onderwijs	0	3.100	0	87	0	0	0	0	
Onttrekking reserve IFFG	0	50	0	0	0	0	0	0	6
Onttrekking alg reserve i.v.m. vorming afschrijvingsreserves investeringen cultuur	0	658	0	0	0	0	0	0	
Egalisatiereserve afval verrekening res duurzaamheid	0	138	0	206	0	20	0	0	
Verrekening res. duurzaamheid i.v.m. afvalst. Heffing	138	0	206	0	20	0	0	0	
Onttrekking res. duurzaamheid i.v.m. warmtenet Gildewijk	0	56	0	0	0	0	0	0	7
Storting res. Infra ivm Hoog Dalem	689	0	403	0	269	0	0	0	9
Onttrekking reseve Stedelijke ontwikkeling	0	260	0	200	0	200	0	200	10
Onttrekking reserve duurzaamheid warmtenet	0	0	0	0	0	667	0	0	11
Vorming afschrijvingsreserves	5.235	0	12.829	0	3.534	0	3.250	0	12
Storting reserve sociaal domein	271	0	229	0	35	0	0	0	13
Onttrekking reserve sociaal domein	0	299	0	269	0	0	0	674	13
Onttrekking alg reserve i.v.m. vorming afschrijvingsreserves investeringen overhead	0	125	0	0	0	0	0	0	
Perspectief jeugd en jongeren	0	30	0	15	0	10	0	0	
Reserve ICT	0	15	0	15	0	0	0	0	
Totaal mutaties reserves	**6.367**	**7.086**	**13.942**	**12.172**	**4.296**	**4.531**	**3.494**	**4.124**	
Totaal incidentele baten en lasten	**24.880**	**24.870**	**20.566**	**17.099**	**9.123**	**8.661**	**9.144**	**9.574**	

1. Voor een toelichting op de mutaties reserves jaarschijf 2023 wordt verwezen naar de bijlage Reserves.

Hieronder worden de incidentele baten en lasten kort toegelicht.

1. Halte Papland

In de begroting is een investeringsbudget van € 1,8 mln. beschikbaar voor de aanleg van de halte. Dekking vindt plaats uit de reserve Halte Papland. Na aanleg wordt de halte eigendom van ProRail. De investering (boekwaarde) wordt in één keer afgeboekt en gedekt uit de reserve halte Papland.

2. Onderzoekskosten mobiliteit
Voor het realiseren van de mobiliteitsvisie zijn diverse onderzoeksbudgetten ter beschikking gesteld (€ 213.000) . Deze onderzoeken zijn nodig om te kunnen beoordelen wat de consequenties zijn van het realiseren van de diverse ambities. Deze onderzoeken zijn incidenteel van aard en de lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve infrastructuur.

3. Grondexploitaties bedrijventerreinen
Op het programma Economie worden baten en lasten geraamd die verband houden met de ontwikkeling van de diverse grondposities. Deze baten en lasten worden conform de richtlijnen verwerkt in de balansposities van de diverse grondposities.

4. i_lab
Dit betreft het exploitatiebudget voor de aanloop- en implementatiekosten voor het realiseren van het i_lab zoals 10 juni 2021 in de raad is besloten. Deze incidentele lasten worden gedekt uit de hiervoor gevormde dekkingsreserve i_lab.

5. Nationaal programma onderwijs
Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs is voor 2 jaar middelen ontvangen om achterstanden in het onderwijs, opgelopen door corona, op te lossen. Dit zorgt in 2023 voor (budgettair neutraal) incidentele budgetten van € 369.000.

6. Internationaal filmfestival Gorinchem
Voor de periode 2021 t/m 2023 krijgt het Internationaal filmfestival Gorinchem incidenteel € 50.000 per jaar ten behoeve van de professionalisering, cultuureducatie en doorlopende programmaontwikkeling. Dekking vindt plaats uit de reserve IFFG.

7. Onderzoekskosten warmtenet
Het warmtenet is onderdeel van het gasvrij maken van een deel van de stad. Zowel voor de aansluiting van het stadhuis als voor het implementeren in de diverse wijken is onderzoek nodig. De lasten worden gedekt via een onttrekking aan de reserve duurzaamheid. Dit budget is zodoende incidenteel.

8. Grondexploitaties woningen
Op het programma VROSV zijn de ontwikkelingen van diverse woonprojecten geraamd. Deze baten en lasten worden conform de richtlijnen verwerkt in de balansposities van de diverse posities.

9. Grondexploitatie CV Hoog Dalem
Dit betreft baten die worden ontvangen van CV Hoog Dalem die zijn bedoeld voor de bovenwijkse voorzieningen. Deze worden aan de reserve Infrastructuur toegevoegd.

10. Voorbereidingskosten div. stedelijke ontwikkelingen
Voor de verschillende transformatielocaties (vleugels van de stad, schoollocaties etc.) zijn voorinvesteringen nodig om de businesscase en raadskaders te kunnen uitwerken. Denk aan kosten voor stedenbouwkundig raamwerk, milieuonderzoeken (bodem, geluid, lucht, stikstof, flora en fauna), inhuur projectleider, planeconoom, participatiebijeenkomsten, aanbesteding en juristen.
De kosten moeten beschouwd worden als voorinvestering en kunnen later verhaald worden op ontwikkelende partijen. Om dit voortraject te versnellen is uit de Reserve Stedelijk Ontwikkeling de komende vier jaar een bedrag van € 200.000 hiervoor ter beschikking gesteld in een revolverend fonds (fonds kaderstelling). In een eerder stadium is reeds besloten voor 2023 € 60.000 ter beschikking te stellen. Het gaat hierbij om op zich zelf staande projecten. Dit betreft projectmatig werk en zodoende incidenteel.

11. Warmtenet stadhuis
Dit betreft de lasten die worden verwacht voor het aansluiten van het stadhuis op het warmtenet. Deze worden gedekt uit de reserve duurzaamheid warmtenet. Dit betreft eenmalige aansluitkosten.

12. Vorming afschrijvingsreserves
Om de investeringsplannen te realiseren is afgesproken dat voor de dekking van de kapitaallasten van deze investeringen een afschrijvingsreserve wordt gevormd. Deze stortingen worden onder andere onttrokken uit de reserve Infrastructuur.

13. Reserve sociaal domein
Voor diverse projecten binnen het programma Sociaal domein wordt in 2023 en 2024 een beroep gedaan op de reserve. Deze projecten worden in 2024 afgerond. Vanuit de extra middelen voor jeugd wordt er een storting gedaan in 2023.

Het kabinet heeft ervoor gekozen om de extra middelen voor jeugdzorg incidenteel voor 2023 beschikbaar te stellen. Eerder was het de verwachting dat hier al structurele duidelijkheid over zou komen. Vanwege de impact van het ontbreken van dit structurele beeld op het begrotingsevenwicht, mogen gemeenten 75% van het eerder gepresenteerde meerjarenperspectief voor de middelen van jeugdzorg opnemen in de begroting. Wij volgen deze lijn. Structureel houden we rekening met de aflopende rijksbijdrage maar we hebben nog geen rekening gehouden met de besparingen die op basis van de hervormingsagenda worden beoogd. Op basis van de door ons gehanteerde systematiek doen we in 2026 éénmalig een beroep op de reserve Sociaal Domein. Op moment dat de structurele bijdrage van het rijk en de effecten van de hervormingsagenda bekend zijn wordt dit verwerkt in de begroting.

4.2.3 Totaaloverzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht, is het tevens van belang om aan te geven welke mutaties in de reserves structureel van aard zijn. In de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 is er sprake van enkele structurele onttrekkingen en een structurele storting. Deze treft u in onderstaand overzicht aan. Het betreft hier onttrekkingen ter dekking van kapitaallasten, die - conform de notitie van het BBV over incidentele en structurele baten en lasten - als structureel worden aangemerkt. De storting in de aflossingsreserve betreft het rendement van de aandelen Stedin.

Structurele mutaties reserves (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma Veiligheid								
Onttrekking afschrijvingsreserve 360 graden camera's	-	4	-	4	-	4	-	4
Programma Verkeer en vervoer								
Onttrekking afschrijvingsreserve herinrichting Banneweg	-	-	-	45	-	45	-	45
Onttrekking afschrijvingsreserve Trace Oost II	-	16	-	16	-	16	-	16
Onttrekking afschrijvingsreserve station Papland	-	-	-	-	-	-	-	15
Onttrekking afschrijvingsreserve mobiliteit	-	-	-	32	-	350	-	357
Onttrekking afschrijvingsreserve herinrichting Haarsekades	-	-	-	59	-	59	-	59
Onttrekking afschrijvingsreserve herininrichting openbare ruimte tbv i_lab	-	-	-	13	-	13	-	13
Onttrekking afschrijvingsreserve stadsafsluitingen	-	9	-	9	-	9	-	9
Onttrekking afschrijvingsreserve GPS ontvanger	-	-	-	8	-	8	-	8
Programma Economie								
Onttrekking afschrijvingsreserve revitalisering Avelingen	-	50	-	50	-	50	-	50
Programma Onderwijs								
Onttrekking afschrijvingsreserve verbouwing Hoefslag 6 tbv i_lab	-	-	-	41	-	41	-	41
Onttrekking afschrijvingsreserve Inrichting Hoefslag 6 tbv i_lab	-	-	-	10	-	10	-	10
Onttrekking afschrijvingsreserve versneld uitvoeringsprogramma IHP	-	-	-	-	-	27	-	27
Onttrekking afschrijvingsreserve 't Gilde aanvulling PPN22	-	-	-	40	-	40	-	60
Onttrekking afschrijvingsreserve gymzaal J. van Egmondstraat	-	-	-	15	-	15	-	15
Onttrekking afschrijvingsreserve aanpassing Hiemstralaan 24/24a / de Burcht	-	-	-	85	-	85	-	85
Onttrekking afschrijvingsreserve nieuwbouw Regenboog / De Burcht	-	-	-	-	-	40	-	40
Onttrekking afschrijvingsreserve Yulius Lingewaal en Uilenhof	-	-	-	-	-	-	-	38
Onttrekking afschrijvingsreserve herhuisvesting JP Waaleschool	-	-	-	20	-	20	-	20
Programna Sport, Cultuur en Recreatie								

Structurele mutaties reserves (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023		2024		2025		2026	
Onttrekking afschrijvingsreserve herinrichting park10e Penninglaan	-	4	-	4	-	4	-	4
Onttrekking afschrijvingsreserve bruggen en kunstwerken 2022	-	10	-	10	-	10	-	10
Onttrekking afschrijvingsreserve meekoppelkans Ravelijn	-	-	-	8	-	8	-	8
Onttrekking afschrijvingsreserve meekoppelkans Woelse Waard	-	3	-	3	-	3	-	3
Onttrekking afschrijvingsreserve VW transporter 2023	-	-	-	4	-	4	-	4
Onttrekking afschrijvingsreserve vervangen kade Paardewater 21	-	-	-	14	-	14	-	14
Onttrekking afschrijvingsreserve vervangen volkstuinbrug	-	-	-	2	-	2	-	2
Onttrekking afschrijvingsreserve Gorcumse martelaren	-	-	-	22	-	22	-	22
Programma Sociaal Domein								
Onttrekking afschrijvingsreserve uitbreiding en verbouwing Elzenhof	-	-	-	3	-	3	-	3
Algemene dekkingsmiddelen								
Storting aflossingsreserve rendement Stedin	25	-	25	-	25	-	25	-
Programma Overhead								
Onttrekking vervangingsplan inventaris stadhuis	-	-	-	2	-	2	-	2
Onttrekking afschrijvingsreserve ICT	-	-	-	25	-	25	-	25
Onttrekking afschrijvingsreserve warmtenet stadhuis	-	-	-	48	-	48	-	48
Totaal structurele mutaties reserves	**25**	**95**	**25**	**588**	**25**	**973**	**25**	**1.053**

Structurele reservemutaties met afschrijvingsverloop investeringen

Omschrijving	Reserve 1-1-23	Reserve 31-12-26	Boekwaarde 1-1-23	Boekwaarde 31-12-26	levensduur	afschrijvingslasten	dekking	dekking vanaf
Volledig gedekt								
Herinrichting Banneweg	1.795	1.660	891	1.660	40	45	45	2024
Verbouwing Hoefslag 6 tbv I_lab	811	689	4	575	20	34	41	2024
Inrichting Hoefslag 6 tbv I_lab	150	120	0	100	15	9	10	2024
Openbare ruimte tbv I_lab	540	499	0	416	40	11	13	2024
Herinrichting Haarsekades	2.350	2.174	20	2.174	40	59	59	2024
Gymzaal J. van Egmond	300	255	0	255	20	15	15	2024
Bruggen, kunstwerken 2022	288	250	288	250	30	10	10	2023
Twee 360graden camera's	39	21	39	21	10	4	4	2022
Meekoppelkans Ravelijn	233	210	0	287	40	8	8	2024
Meekoppelkans Woelse Waard	104	94	104	94	40	3	3	2023
Stadsafsluitingen	85	51	85	51	10	9	9	2023
GPS ontvanger	0	8	0	8	4	8	8	2024
VW transporter 2023	0	25	0	25	10	4	4	2024
Vervanging kade Paardenwater 21	0	312	0	312	25	14	14	2024
Vervangen volkstuinbrug	0	42	0	42	30	2	2	2024
Openbare ruimte Gorcumse martelaren	0	154	0	154	10	22	22	2024
IHP VO Yulius Lingewaal	0	713	0	713	20	37	37	2026
Huisvesting JP Waale	0	940	0	940	50	20	20	2024
Verbouwing Elzenhof	0	43	0	43	20	3	3	2024
Gedeeltelijk gedekt								
Station Papland	600	585	25	3.076	40	77	15	2026
Avelingen	842	644	1.056	808	20	62	50	2020
Trace Oost II	604	539	2.901	2.587	40	78	16	2020
Herinrichting Park 10e Penninglaan	100	84	420	353	25	17	4	2023
Warmtenet Stadhuis	955	812	131	914	20	54	48	2024
Vervangende nieuwbouw Gilde	1.970	2.830	1.500	17.857	50	372	60	2024
Mobiliteit	0	16.796	0	34.797	40	738	357	2024
Versneld uitvoeren IHP	1.332	1.278	0	1.381	50	29	27	2025
Vervangingsplan inventaris 2023	0	20	0	144	15	12	2	2024
Aanpassing Hiemstralaan de Burcht	0	1.445	250	1.658	20	97	85	2024
Nieuwbouw Regenboog De Burcht	0	1.920	0	3.020	50	63	40	2025
ICT 2023	0	25	0	120	4	120	25	2024
Totaal	**13.098**	**35.238**	**7.714**	**74.835**		**2.036**	**1.056**	

4.3 Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht

In het onderdeel 'Overzicht van baten en lasten' zijn diverse overzichten gepresenteerd van de baten en lasten per programma inclusief de algemene dekkingsmiddelen en van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Hierin zijn de totale baten en lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele mutaties van de reserves weergegeven. Deze gegevens geven een beeld over het structureel begrotingsevenwicht.
Op basis van het overzicht op de volgende pagina kan worden geconcludeerd dat de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026, conform de uitgangspunten van het BBV, structureel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten.

Baten en lasten (bedragen x € 1.000; - = meer lasten dan baten)	Begroting 2023			2024			2025			2026		
	Totaal	Inci-denteel	Struc-tureel	Totaal	Inci-denteel	Struc-tureel	Totaal	Inci-denteel	Struc-tureel	Totaal	Inci-denteel	Struc-tureel
Programma Bestuur en ondersteuning	-3.585	-	-3.585	-3.262	-	-3.262	-3.233	-	-3.233	-3.223	-	-3.223
Programma Veiligheid	-4.806	-	-4.806	-4.791	-	-4.791	-4.789	-	-4.789	-4.788	-	-4.788
Programma Verkeer en vervoer	-6.194	-213	-5.981	-7.790	-1.800	-5.990	-6.523	-	-6.523	-7.117	-	-7.117
Programma Economie	-1.361	-	-1.361	-1.246	-	-1.246	-1.201	-	-1.201	-1.200	-	-1.200
Programma Onderwijs	-9.378	-840	-8.538	-6.989	-100	-6.889	-7.077	-100	-6.977	-7.026	-	-7.026
Programma Sport, cultuur en recreatie	-11.107	-50	-11.057	-11.137	-	-11.137	-11.244	-	-11.244	-11.157	-	-11.157
Programma Sociaal domein	-45.580	-	-45.580	-44.423	-	-44.423	-44.008	-	-44.008	-43.925	-	-43.925
Programma Duurzaamheid	-712	-56	-656	-591	-	-591	-595	-	-595	-615	-	-615
Programma VROSV	-1.492	429	-1.921	-1.550	203	-1.753	-1.686	69	-1.755	-1.878	-200	-1.678
Totaal programma's	**-84.217**	**-730**	**-83.487**	**-81.780**	**-1.697**	**-80.083**	**-80.356**	**-31**	**-80.325**	**-80.930**	**-200**	**-80.730**
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	99.356	-	99.356	100.494	-	100.494	102.478	-	102.478	94.543	-	94.543
Overzicht Overhead	-13.973	-	-13.973	-14.002	-	-14.002	-14.644	-667	-13.977	-12.972	-	-12.972
Bedrag Onvoorzien	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100
Mutaties reserves	789	719	69	-1.207	-1.770	563	1.183	235	948	1.658	630	1.028
Totaal	**1.856**	**-11**	**1.867**	**3.405**	**-3.467**	**6.873**	**8.562**	**-463**	**9.024**	**2.200**	**430**	**1.770**

4.4 Verschillenanalyse

In onderstaand overzicht is aangegeven hoe de resultaten van de begroting 2023 zich verhouden tot de resultaten zoals deze zijn opgenomen in de begroting 2022 na wijziging (tot en met augustus 2022).

Resultaat (bedragen x € 1.000; - = meer lasten dan baten)	Begroting 2022 na wijziging	Begroting 2023	Verschil
Programma Bestuur en ondersteuning	-2.956	-3.585	629
Programma Veiligheid	-4.929	-4.806	-123
Programma Verkeer en vervoer	-5.927	-6.194	268
Programma Economie	-1.943	-1.361	-582
Programma Onderwijs	-8.171	-9.378	1.207
Programma Sport, cultuur en recreatie	-11.755	-11.107	-648
Programma Sociaal domein	-47.910	-45.580	-2.330
Programma Duurzaamheid	-1.938	-712	-1.226
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-1.192	-1.492	301
Totaal programma's	**-86.720**	**-84.217**	**-2.504**
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	98.936	99.356	-420
Overzicht Overhead	-12.118	-13.973	1.855
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-100	-100	-
Totaal resultaat	**-2**	**1.067**	**-1.069**

Hieronder worden de verschillen van enkele programma's nader toegelicht. Het gaat hier vooral om de incidentele bijstellingen voor 2023 die een verschil opleveren ten opzichte van 2022. Structurele bijstellingen zijn in het programmaplan nader toegelicht.

Programma Bestuur en ondersteuning
Het verschil op programma 1 wordt veroorzaak door hogere loonkosten als gevolg van uitbreiding van het college, griffie en de formatie van team Dienstverlening (€ 468.000). Daarnaast heeft de (gedeeltelijke) leegstand van het Stadhuisplein een nadelig effect van € 180.000 in 2023.

Programma Veiligheid
Het positieve verschil tussen de bijgestelde begroting 2022 en de begroting 2023 van € 123.000 wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van het eenmalige budget € 102.000 voor ontmanteling van het cameratoezicht.

Programma Verkeer en Vervoer
De hogere lasten bij dit programma worden voor € 200.000 veroorzaakt door de ter beschikking gestelde budgetten voor de mobiliteitsvisie.

Programma Economie
In de begroting na wijziging zijn de budgetten toegevoegd voor het verkleinen van het kernwinkelgebied en het platform innovatie voor in totaal € 544.000.

Programma Onderwijs
Het verschil wordt o.a. verklaard door de onderzoekskosten IHP PO in 2023 (€ 425.000), hogere kapitaallasten door nieuwe onderwijsinvesteringen (€ 200.000) en extra exploitatiebudget voor de nieuwbouw voor het Gilde (€ 1,7 mln.). Ten opzichte van de bijgestelde begroting 2022 worden er in 2023 geen rijksmiddelen in het kader van corona voor

de arbeidsmarktregio ontvangen (€ 322.000) en is er door een actualisatie/verschuiving van de exploitatiebudgetten I_lab sprake van lagere lasten in 2023 (€ 710.000).

Programma Sport, cultuur en recreatie
Het positieve verschil tussen de bijgestelde begroting 2022 en de begroting 2023 van € 650.000 wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van de tijdelijke bijdrage aan de Stichting Instandhouding Molens Alblasserwaard en Vijf Heerenlanden in 2023 (€ 370.000) en het incidentele coronabudget Cultuur in 2022 (€ 420.000). Daartegenover staat het eenmalige budget voor het beheren en conserveren van de collectie van de Historische Vereniging Oud Gorcum in 2023 (€ 190.000).

Programma Sociaal Domein
Het positieve verschil tussen de bijgestelde begroting 2022 en de begroting 2023 van € 2,33 mln. wordt voornamelijk veroorzaakt door het wegvallen van het éénmalig energietoeslagbudget van € 1,75 mln.

Programma Duurzaamheid
Door de verhoging van de afvalstoffenheffing in combinatie met de lagere kosten van Diftar is het saldo van baten en lasten voor Afval € 350.000 lager in 2023. In de begroting na wijziging zijn de budgetten toegevoegd voor Energiebesparing Bedrijven OZHZ, Windenergie en de RES voor een bedrag van € 300.000. De tarieven voor de lijkbezorgingsrechten worden verhoogd om een hogere kostendekking te realiseren. In combinatie met een aantal kostenaanpassingen is het saldo van lasten en baten in 2023 € 50.000 lager. Door bovenstaande verschillen wordt € 700.000 van de € 786.000 verklaard.

Programma VROSV
De hogere lasten in 2023 worden veroorzaakt door het aframen van de baten in 2023 voor de windmolens bij Groote Haar (€ 180.000). Daarnaast zijn de opbrengsten voor leges in 2022 verhoogd met € 150.000 (begroting 2022 na wijziging). In 2023 zijn voor de vergunningverlening/omgevingswet extra lasten opgenomen (€150.000). Bovenstaande aanpassingen verklaren een verschil van € 480.000 van de € 500.000.

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen
Het verschil op Algemene dekkingsmiddelen wordt veroorzaakt door hogere gemeentelijke belastingopbrengsten (€ 314.000 V) en een hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds (€ 392.000 V). Daarnaast is in 2023 € 250.000 (N) opgenomen om quick wins uit het coalitieakkoord te realiseren.

4.5 Uiteenzetting financiële positie

Het BBV bepaalt dat in de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting ten minste aandacht wordt besteed aan:

1. De jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
2. De financiering;
3. De stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
4. De stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen;
5. Het Europese Monetaire Unie-saldo (EMU-saldo);
6. Een geprognosticeerde balans;
7. De investeringen: onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen (in de openbare ruimte) met een maatschappelijk nut.

4.5.1 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op uitkeringen, tijdens of na het dienstverband, verstaan. In de begroting 2023 zijn de posten opgenomen die vallen onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Netto werkgeverslasten wethouders en ambtenaren	29.337	29.104	28.961	27.708
Vergoedingen raadsleden	398	398	398	398
Storting in de voorziening pensioentegoeden bestuurders	400	400	400	400
Vergoedingen/wachtgelden voormalige wethouders en ambtenaren van voor 2013 (gecorrigeerd met eventuele baten voormalige personeelsleden)	97	97	97	97
Personeel gerelateerde verzekeringen	116	116	116	116
Totaal	**30.349**	**30.116**	**29.972**	**28.719**

4.5.2 Financiering

In onderstaand overzicht wordt de meerjarige ontwikkeling van de langlopende leningenportefeuille weergegeven. Voor een nadere toelichting en de uit de leningenportefeuille voorvloeiende aflossings- en rentebetalingsverplichtingen, wordt verwezen naar de paragraaf Financiering (zie beleidsbegroting, paragrafen, financiering).

Saldo begin boekjaar (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Langlopende leningen	99.140	141.089	177.534	189.474

4.5.3 Reserves en voorzieningen

Naast de eerder genoemde langlopende geldleningen, dienen ook het eigen vermogen en de voorzieningen als financieringsmiddel voor onder andere de investeringen. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen van de gemeente. In onderstaand overzicht wordt het geprognotiseerde saldo ultimo 2022 en het verloop van het saldo 2023-2026 weergegeven van zowel de reserves als de voorzieningen. Voor een nadere onderverdeling van deze reserves en voorzieningen en een specificatie van de mutaties in de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar de respectievelijke bijlagen.

Saldo ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	31.055	27.142	27.055	27.055	27.055
Bestemmingsreserves	62.147	65.271	66.565	65.382	63.724
Totaal reserves	93.202	92.413	93.620	92.437	90.779
Algemene voorzieningen	24.283	25.119	26.062	26.705	27.733
Voorzieningen grondexploitaties	16.589	5.340	5.447	5.556	5.667
Totaal voorzieningen	40.872	30.459	31.509	32.261	33.400
Totaal	**134.073**	**122.872**	**125.130**	**124.698**	**124.179**

4.5.4 EMU-saldo

In onderstaande tabel is het EMU-saldo meerjarig berekend.

	Berekening EMU- saldo (bedragen x € 1.000)	2022, volgens realisatie tot en met sept. 2022, aangevuld met raming resterende periode	2023	2024	2025	2026
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2	1.067	4.612	7.378	542
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	1.886	33.215	32.296	8.794	-3.739
3	Mutatie voorzieningen	1.821	836	943	643	1.028
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.198	6.495	3.889	1.944	727
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**-1.265**	**-37.805**	**-30.630**	**-2.716**	**4.581**

(Totstandkoming berekening: 1 - 2 + 3 - 4 - 5 = EMU saldo)

Toelichting op het EMU-saldo

Gemeenten mogen een gemaximeerd aandeel hebben in het totale EMU-tekort van de Nederlandse overheid. In 2016 is afgesproken om voor de komende jaren de EMU-tekortruimte niet nader te verdelen over gemeentes, provincies en waterschappen. Hierdoor zijn er geen individuele referentieswaardes; een doorvertaling van de norm naar afzonderlijke gemeenten. Het EMU-saldo is voor bijna alle jaren negatief. De oorzaak van het negatieve EMU-saldo komt voornamelijk door nieuwe/hogere investeringen. Dit vertaalt zich dan ook in een oplopende schuldpositie. Onze financiële maatregelen zijn erop gericht om de schuldpositie en het uitgavenpatroon vanaf 2025 te doen dalen, zodat de financiële positie verder versterkt kan worden. Het negatieve EMU-saldo heeft verder geen nadelige/ beperkende gevolgen voor de begroting.

4.5.5 Geprognosticeerde balans

Activa ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vaste activa						
Immateriële Vaste activa	284	173	114	63	32	10
Materiële Vaste activa	167.676	172.734	202.554	232.101	239.860	235.098
Financiële vaste activa	3.865	4.848	4.848	4.848	4.848	4.848
	171.825	177.755	207.516	237.012	244.740	239.956
Vlottende activa						
Voorraad grond (grondexploitatie)	45.849	47.985	55.740	59.539	61.371	62.010
Overige grond- en hulpstoffen	2	2	2	2	2	2
Overige vlottende activa	20.145	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
	65.996	55.987	63.742	67.541	69.373	70.012
Totaal	237.821	233.742	271.258	304.553	314.113	309.968

Passiva ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vaste passiva						
Reserves	95.164	93.202	92.413	93.620	92.437	90.779
Voorzieningen	19.259	21.345	22.182	23.125	23.768	24.796
Vaste schulden	111.240	99.140	141.089	177.534	189.474	185.910
	225.663	213.687	255.684	294.279	305.679	301.485
Vlottende passiva	12.158	20.055	15.574	10.274	8.434	8.483
Totaal	237.821	233.742	271.258	304.553	314.113	309.968

De bovenstaande tabel geeft de geprognosticeerde balans weer. Met deze geprognosticeerde balans wordt inzicht geboden in het verloop van de verschillende balansposten over meerdere jaren.

4.6 Investeringen

In 2023 tot en met 2026 zijn de volgende investeringsuitgaven begroot. Deze bedragen hebben betrekking op de geplande uitgaven van de huidige lopende investeringen en de nieuwe investeringen vanaf 2023. De investeringen die starten in 2023 worden bij deze begroting vastgesteld en zijn per programma opgenomen in het programmaplan.

Investeringsbedragen (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Investeringen in materiële vaste activa:				
Met een economisch nut	29.967	18.660	2.776	1.630
In de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	10.144	21.308	14.602	3.752
Totaal	**40.111**	**39.968**	**17.378**	**5.382**

5 Bijlagen

5.1 Reserves

5.1.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo reserves

Verloop reserves (x € 1.000)	1-1-2023	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2024	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2025	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2026	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2027
Algemene reserve	31.055	-	3.913	27.142	-	87	27.055	-	-	27.055	-	-	27.055
Bestemmingsreserves:													
Infrastructuur	20.115	723	1.485	19.352	678	9.479	10.552	707	3.534	7.725	244	3.250	4.719
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	423	-	138	285	-	206	78	-	20	58	-	0	58
Station Papland	1.800	-	-	1.800	-	1.800	-	-	-	-	-	-	-
Sociaal domein	5.966	271	299	5.938	229	269	5.898	35	-	5.933	-	674	5.259
Duurzaamheid	3.560	138	56	3.641	206	-	3.848	20	667	3.201	-	-	3.201
Stimuleringsregeling woningbouw	59	-	-	59	-	-	59	-	-	59	-	-	59
Sloop pand Lange Slagenstraat	226	-	-	226	-	-	226	-	-	226	-	-	226
Organisatieontwikkeling	47	-	-	47	-	-	47	-	-	47	-	-	47
ICT	542	-	15	526	-	15	511	-	-	511	-	-	511
IFFG	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stedelijke ontwikkeling	1.534	-	260	1.274	-	200	1.074	-	200	874	-	200	674
Aflossingsreserve	13.622	25	-	13.647	25	-	13.671	25	-	13.696	25	-	13.720
Dekkingsreseve i_lab	1.052	-	840	212	-	100	112	-	100	12	-	-	12
Perspectief jeugd en jongeren	55	-	30	25	-	15	10	-	10	-	-	-	-
Afschrijvingsreserve	13.098	5.235	95	18.238	12.829	588	30.480	3.534	973	33.040	3.250	1.052	35.238
Subtotaal bestemmingsreserves	**62.147**	**6.391**	**3.267**	**65.271**	**13.967**	**12.673**	**66.565**	**4.320**	**5.503**	**65.382**	**3.518**	**5.176**	**63.724**
Totaal reserves	**93.202**	**6.391**	**7.180**	**92.413**	**13.967**	**12.760**	**93.620**	**4.320**	**5.503**	**92.437**	**3.518**	**5.176**	**90.779**

Hieronder worden de reserves kort toegelicht.

Algemene reserve
De algemene reserve is bedoeld als buffer om risico's (zoals vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) in de exploitatie in de toekomst te kunnen opvangen.

Infrastructuur
Via de reserve worden middelen gespaard voor toekomstige infrastructurele investeringen, die vooral op het gebied van mobiliteitsverbetering liggen.

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing
De reserve dient ter voorkoming van al te grote schommelingen in de afvalstoffenheffing.

Station Papland
Deze reserve biedt dekking voor de investering in de halte van Station Papland.

Sociaal domein
Inzet voor noodzakelijke/nuttige/incidentele uitgaven voor de transformatie van het Sociaal Domein, die niet uit de reguliere exploitatiebudgetten bekostigd kunnen worden. Eventuele overschotten en tekorten binnen het programma Sociaal domein worden jaarlijks verrekend met deze reserve.

Duurzaamheid
Dekking voor diverse duurzaamheidsprojecten, hoofdzakelijk op basis van de beleidsplannen duurzaamheid.

Omgevingswet
Uitvoering van de omgevingswet. Deze wet bundelt de regels over bouwwerken, infrastructuur, water, bodem, lucht, landschap, natuur, cultureel en werelderfgoed.

Stimuleringsregeling woningbouw
Dekking voor diverse projecten, zoals een woonlastenfonds en groenvoorzieningen Lingewijk Zuid.

Organisatie-ontwikkeling
De doorontwikkeling van de organisatie richt zicht op management, medewerkers, kwaliteit, processen en systemen, houding en gedrag en op de structuur van de organisatie. Indien hiervoor incidentele uitgaven nodig zijn waarvoor de exploitatiebudgetten onvoldoende ruimte bieden, dan kan een beroep worden gedaan op deze reserve.

ICT
Het doorontwikkelen van ICT over de volle breedte (systemen, hardware en software, medewerkers).

IFFG
Beschikbaar stellen van budget voor het Internationaal Film Festival Gorinchem ten behoeve van de professionalisering, cultuureducatie en doorlopende programma ontwikkeling.

Stedelijke ontwikkeling
Dient als startkapitaal voor het thema "stedelijke ontwikkeling". Uit deze reserve wordt verkennend onderzoek gedekt, maar mogelijk ook (een gedeelte van) de kosten van projecten die hieruit voortkomen.

Aflossingsreserve
Reserve die gevormd is als maatregel in de reducering van de gemeentelijke schuldpositie.

Dekkingsreserve i_lab
Reserve gevormd ter dekking van exploitatielasten van het i_lab.

Afschrijvingsreserves

De reserve dient ter dekking van kapitaallasten.

5.1.2 Mutaties reserves 2023 uitgesplitst

Uit het hiervoor gepresenteerde verloopoverzicht saldo reserves blijken voor 2023 de volgende mutaties:

Reserves (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Storting 2023	Onttrekking 2023
Algemene reserve	Vorming diverse afschrijvingsreserves		3.913
Subtotaal algemene reserve		**0**	**3.913**
Bestemmingsreserves:			
Infrastructuur	Bijdrage inzake bovenwijks CV Hoog Dalem	689	
Infrastructuur	Budget mobiliteit	34	
Infrastructuur	Dekking uitvoeringskosten mobiliteitsplan		213
Infrastructuur	Afschrijvingsreserve mobiliteit		1.272
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	Raad 24 juni 2021, nieuw afval en grondstoffen beleid: bijdrage egalisatiereserve afval		138
Sociaal domein	Jeugd PPN 2022	271	
Sociaal domein	Subsidie De Gezel		58
Sociaal domein	Integraal sociaal beleid		241
Duurzaamheid	Raad 24 juni 2021, nieuw afval en grondstoffen beleid: bijdrage egalisatiereserve afval	138	
Duurzaamheid	Dekking warmtenet		56
ICT	PPN 2020 dekking online dienstverlening		15
IFFG	Amendement 7-11-2019		50
Stedelijke ontwikkeling	Stedelijke vernieuwing 3.0		60
Stedelijke ontwikkeling	Dekking versnelling kaderstelling projecten		200
Aflossingsreserve	Raad 10 juni 2021 lange termijn financiering Stedin: resultaat uitgifte aandelen	25	
Dekkingsreserve i_lab	Raad 10 juni 2021 IAC: dekking exploitatiekosten i_lab		840
Perspectief jeugd en jongeren	Raad 25 mei 2022 Gr Haarsekade 120 talentontwikkeling		15
Perspectief jeugd en jongeren	Raad 25 mei 2022 coronasteun jeugd jongeren		15
Afschrijvingsreserve	Revitalisering Avelingen		50
Afschrijvingsreserve	Bruggen, kunstwerken, duikers		10
Afschrijvingsreserve	Trace Oost II		16
Afschrijvingsreserve	Herinrichting park 10e penninglaan		4
Afschrijvingsreserve	Twee 360 graden camera's		4
Afschrijvingsreserve	Meekopplekans Woelse Waard		3
Afschrijvingsreserve	Stadsafsluitingen		8
Afschrijvingsreserve	Vorming GPS ontvanger	30	
Afschrijvingsreserve	Vorming vervangingsplan inventaris	25	
Afschrijvingsreserve	Vorming VW transport 2023	36	

Reserves (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Storting 2023	Onttrekking 2023
Afschrijvingsreserve	Vorming vervanging kade Paardewater 21	355	
Afschrijvingsreserve	Vorming vervangen volkstuinbrug	47	
Afschrijvingsreserve	Vorming Gorcumse martelaren	220	
Afschrijvingsreserve	Vorming aanpassing Hiemstralaan 24/a/ herhuisvesting de Burcht	1.700	
Afschrijvingsreserve	Vorming versneld uitvoeringsprogramma Yulius Lingewaal/ Uilenhof	400	
Afschrijvingsreserve	Vorming herhuisvesting JP Waale	1.000	
Afschrijvingsreserve	Vorming investeringen ICT	100	
Afschrijvingsreserve	Vorming verbouwing Elzenhof	50	
Afschrijvingsreserve	Mobiliteit	1.272	
Subtotaal bestemmingsreserves		**6.392**	**3.268**
Totaal mutaties incl. Algemene reserve			**-789**

Door middel van het vaststellen van de begroting 2023 door de raad worden bovenstaande mutaties in de reserves vastgesteld.

5.2 Voorzieningen

5.2.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo voorzieningen

Verloop voorzieningen (x € 1.000)	1-1-2023	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2024	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2025	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2026	stor-tingen	onttrek-kingen	1-1-2027
Algemene voorzieningen													
Pensioenverplichtingen bestuurders	4.773	400	-	5.173	400	-	5.573	400	-	5.973	400	-	6.373
Wachtgelden bestuurders en mdw'ers	969	-	383	587	-	319	268	-	198	70	-	70	0
Verlofsaldi	475	-	-	475	-	-	475	-	-	475	-	-	475
Reparatie WW	52	12	-	64	12	-	76	12	-	88	12	-	100
Dubieuze debiteuren	178	-	-	178	-	-	178	-	-	178	-	-	178
Rioolheffing	3.048	477	-	3.525	455	-	3.980	412	-	4.392	332	-	4.724
Vervanging riolering	1.481	1.000	1.000	1.481	1.000	1.000	1.481	1.045	1.045	1.481	1.130	1.130	1.481
Afwaardering (bedrijfsgebouwen, woningen, gronden en voorraden)	2.937	-	-	2.937	-	-	2.937	-	-	2.937	-	-	2.937
Afkoopsommen grafrechten	2.306	182	173	2.315	182	173	2.324	182	173	2.334	182	173	2.343
Meerjaren onderhoudsplannen	7.779	2.171	1.684	8.266	2.171	1.666	8.770	2.171	2.163	8.778	2.171	1.826	9.123
Hoog Dalem	285	-	166	119	-	119	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal algemene voorzieningen	**24.283**	**4.242**	**3.406**	**25.119**	**4.220**	**3.277**	**26.062**	**4.222**	**3.579**	**26.705**	**4.227**	**3.199**	**27.733**
Voorzieningen grondexploitatie													
Mollenburg	11.354	227	11.581	0	-	-	0	0	-	0	-	-	0
Bedr.ter. Gorinchem Noord/Groote Haar	5.235	105	-	5.340	107	-	5.447	109	-	5.556	111	-	5.667
Subtotaal vrz grexen	**16.589**	**332**	**11.581**	**5.340**	**107**	**-**	**5.447**	**109**	**-**	**5.556**	**111**	**-**	**5.667**
Totaal voorzieningen	**40.872**	**4.574**	**14.987**	**30.459**	**4.327**	**3.277**	**31.509**	**4.331**	**3.579**	**32.261**	**4.338**	**3.199**	**33.400**

5.2.2 Mutaties voorzieningen 2023 uitgesplitst

Uit het hierboven gepresenteerde verloopoverzicht saldo voorzieningen blijken voor 2023 de volgende mutaties:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Dotatie 2023	Onttrekking 2023
Mutaties algemene voorzieningen:			
Pensioenverplichtingen bestuurders	Reguliere dotatie	305	
Pensioenverplichtingen bestuurders	Rentetoevoeging	95	
Wachtgelden bestuurders en medewerkers	Wachtgeld voormalig personeel		383
Reparatie WW	Storting premie reparatie WW	12	
Rioolheffing	Resultaat tarieven riolering	477	
Vervanging riolering	Spaarcomponent vervangen riolering/ bijdrage investering	1.000	1.000
Afkoopsommen grafrechten	Vooruitontvangen afkoopsommen	182	
Afkoopsommen grafrechten	Vrijval vooruitontvangen afkoopsommen		173
Meerjarenonderhoudsplannen	Conform vastgestelde MOP's	2.171	1.684
Hoog Dalem	Bijdrage regeling middengebied CV Hoog Dalem		166
Subtotaal mutaties voorzieningen algemeen		**4.242**	**3.406**
Mutaties voorzieningen grondexploitaties:			
Mollenburg	Rentetoevoeging	227	
	Afwikkeling		11.581
Bedrijventerrein Gorinchem Noord/Groote Haar	Rentetoevoeging	105	
Subtotaal mutaties voorzieningen grondexploitaties		**332**	**11.581**
Totaal		**4.574**	**14.987**
Totaal mutaties			**-10.413**

Door middel van het vaststellen van de begroting 2023 door de raad worden de mutaties in de voorzieningen vastgesteld.

5.3 Totaaloverzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
TV01 Bestuur	3	3	3	3
TV010 Mutaties reserves	7.180	12.760	5.503	5.176
TV011 Resultaat van de rekening baten & lasten	0	0	0	0
TV02 Burgerzaken	514	696	726	786
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	453	666	666	666
TV04 Overhead	492	467	467	467
TV05 Treasury	346	312	278	278
TV061 OZB woningen	5.027	5.027	5.027	5.027
TV062 OZB- niet woningen	5.427	5.427	5.427	5.427
TV063 Parkeerbelasting	1.731	1.731	1.731	1.731
TV064 Belasting Overig	218	218	218	218
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	87.340	88.446	89.996	82.666
TV08 Overige baten en lasten	11	11	11	11
TV12 Openbare orde en Veiligheid	360	360	360	360
TV21 Verkeer en vervoer	328	328	328	328
TV22 Parkeren	689	689	689	689
TV23 Recreatieve Havens	116	116	116	116
TV24 Economische Havens en waterwegen	197	215	215	215
TV25 Openbaar vervoer	2.269	2.268	2.267	2.267
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	14.989	4.553	3.889	5.478
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	169	169	169	169
TV42 Onderwijshuisvesting	266	280	280	280
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.707	2.338	2.338	2.338
TV51 Sportbeleid en activering	130	130	30	30
TV52 Sportaccommodaties	1.547	1.547	1.547	1.547
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	114	114	99	85
TV54 Musea	132	132	132	132
TV55 Cultureel erfgoed	142	142	142	142
TV56 Media	111	111	111	111
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	112	112	112	112
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	390	390	390	390
TV62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	79	79	79	79
TV63 Inkomensregelingen	14.048	14.048	14.048	14.048
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	225	225	225	225
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0
TV681A Beschermd wonen (WMO)	772	0	0	0
TV72 Riolering	3.860	3.827	3.827	3.827
TV73 Afval	5.889	5.889	5.889	5.889
TV74 Milieubeheer	3	3	3	3
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	458	458	458	458
TV81 Ruimtelijke Ordening	65	9	9	9
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	2.640	557	421	152
TV83 Wonen en bouwen	1.360	1.540	1.540	1.540

Overzicht baten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	**162.904**	**156.390**	**149.763**	**143.472**

Overzicht lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
TV01 Bestuur	2.601	2.593	2.585	2.463
TV010 Mutaties reserves	6.391	13.967	4.320	3.518
TV02 Burgerzaken	1.376	1.456	1.466	1.638
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	578	578	576	576
TV04 Overhead	14.464	14.469	15.111	13.438
TV05 Treasury	44	-21	-368	-449
TV061 OZB woningen	135	135	135	135
TV062 OZB- niet woningen	88	88	88	88
TV063 Parkeerbelasting	213	213	213	213
TV064 Belasting Overig	268	268	268	268
TV08 Overige baten en lasten	95	95	-28	660
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.408	3.393	3.393	3.393
TV12 Openbare orde en Veiligheid	1.759	1.758	1.756	1.756
TV21 Verkeer en vervoer	5.389	6.948	5.688	6.306
TV22 Parkeren	1.016	1.090	1.086	1.066
TV23 Recreatieve Havens	580	592	591	590
TV24 Economische Havens en waterwegen	31	56	55	55
TV25 Openbaar vervoer	2.777	2.721	2.717	2.715
TV31 Economische ontwikkeling	623	523	522	523
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	15.085	4.647	3.982	5.570
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	20	20	20	20
TV34 Economische promotie	792	778	735	734
TV41 Openbaar basisonderwijs	270	270	270	270
TV42 Onderwijshuisvesting	6.058	3.663	3.902	3.853
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	6.023	5.675	5.524	5.521
TV51 Sportbeleid en activering	1.188	1.172	1.171	1.169
TV52 Sportaccommodaties	3.623	3.520	3.511	3.504
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	1.904	2.148	2.129	2.111
TV54 Musea	1.700	1.524	1.539	1.541
TV55 Cultureel erfgoed	619	620	621	619
TV56 Media	705	705	705	705
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.656	3.737	3.742	3.668
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	3.822	3.724	3.718	3.716
TV62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	5.169	4.236	3.966	3.963
TV63 Inkomensregelingen	20.119	20.119	20.105	20.105
TV64 WSW en beschut werk	7.771	7.602	7.484	7.422
TV65 Arbeidsparticipatie	2.725	2.716	2.706	2.698
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.617	1.615	1.615	1.619
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0
TV671A Hulp bij het huishouden (WMO)	3.907	4.010	4.011	4.015
TV671B Begeleiding (WMO)	1.852	1.853	1.853	1.833
TV671C Dagbesteding (WMO)	631	630	630	631
TV671D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	221	221	221	222
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0

Overzicht lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
TV672D Jeugdhulp zonder vervlijf overig	10.119	10.081	10.081	10.081
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0
TV681A Beschermd wonen (WMO)	772	0	0	0
TV681B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	372	321	321	322
TV682 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0
TV682A Jeugdbescherming	527	550	550	550
TV71 Volksgezondheid	1.469	1.485	1.486	1.487
TV72 Riolering	3.211	3.189	3.191	3.195
TV73 Afval	5.671	5.602	5.602	5.602
TV74 Milieubeheer	1.612	1.551	1.556	1.554
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	426	426	424	441
TV81 Ruimtelijke Ordening	1.310	1.185	1.187	1.188
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	1.956	158	157	157
TV83 Wonen en bouwen	2.291	2.312	2.312	2.233
TV71 Volksgezondheid	**161.048**	**152.985**	**141.201**	**141.272**

5.4 Investeringsoverzicht

Hieronder ziet u het totaaloverzicht van alle investeringsbudgetten en een totaaloverzicht van de kapitaallasten die in de begroting 2023-2026 zijn opgenomen.

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Openbare verlichting	158	161	162	162
Vervangen straatmeubilair	92	92	92	92
Vervangen verkeersborden	41	42	42	42
Uitbreiding parkeergarage Kweeklust	3.604			
Mobiliteit	13.917	11.234	3.534	
GPS-ontvanger	30			
Riviercruisevaarsteiger	550			
Totaal Verkeer en vervoer	**18.392**	**11.529**	**3.830**	**296**
IHP VO huisvesting JP Waaleschool	1.000			
Vervangende nieuwbouw 't Gilde CVO-AV	1.080	1.000		
IHP VO, Yulius Lingewaal College	400	350		
Yulius renovatie Dr Hiemstralaan 24-24a	1.700			
Herhuisvesting locatie De Burcht		2.000		
Gymzaal t Gilde		810	810	
IHP versneld uitvoeringsprogramma	864	575		
Totaal Onderwijs	**5.044**	**4.735**	**810**	**-**
Speelruimteplan	220	222	222	206
Aanleg sportveld GJS	335			
Openbare ruimte Gorinchemse martelaren	220			
Vervangen voertuigen en materieel	208	114	282	135
Vervanging kade Paardenwater 21	355			
Vervangen volkstuinbrug	47			
Totaal Sport, cultuur en recreatie	**1.385**	**336**	**504**	**341**
Aanpassing en uibreiding Elzenhof	50			
Totaal Sociaal Domein	**50**	**-**	**-**	**-**

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
GRP				
Lasten	1.000	1.000	1.045	1.130
Baten	-1.000	-1.000	-1.045	-1.130
Beschoeiingen			106	
Totaal Duurzaamheid	**-**	**-**	**106**	**-**
Vervangingsplan inventaris	180	33	146	100
Warmtenet Stadhuis	906			
Hard- en software	478	384	386	350
Totaal Overhead	**1.564**	**417**	**532**	**450**
Totaal Investeringen	**26.435**	**17.017**	**5.782**	**1.087**

Kapitaallasten investeringen (bedrag x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Rente	2.170	2.527	2.881	2.973
Afschrijving	6.897	7.672	8.584	9.121
Totaal	**9.067**	**10.199**	**11.465**	**12.094**

Hieronder volgt een totaaloverzicht van alle lopende en nieuwe investeringen die in de begrotingsperiode 2023-2026 gepland staan, inclusief de fasering, de afschrijvingstermijnen en bijbehorende bedragen. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de doelstelling van de motie "realistisch investeren" zoals aangenomen bij de Perspectiefnota 2021-2024.

Omschrijving (bedragen x € 1000)	Investerings-bedrag	Loopt vanaf	Reeds uitgaven	fasering uitgaven	Afschrijvings-termijn	Afschrijvings-bedrag	afschrijven per
Openbare verlichting 2022	158	2022	nee	t/m 2023	20	8	2024
Openbare verlichting 2023	158	2023	nee	2023	20	8	2024
Openbare verlichting 2024	161	2024	nee	2024	20	8	2025
Openbare verlichting 2025	162	2025	nee	2025	20	8	2026
Openbare verlichting 2026	162	2026	nee	2026	20	8	2027
Fietsparkeren binnenstad 2019	200	2019	ja	t/m 2023	15	13	2024
Vergroten parkeercapaciteit 2019	80	2019	ja	t/m 2023	15	5	2024
Uitbreiding parkeergarage Kweeklust	3.604	2023	nee	2023	50	72	2024
Voorzieningengebouw Kriekenmarkt	215	2021	ja	t/m 2023	40	5	2024
Havens geleidewerken 2019	136	2019	ja	t/m 2023	30	5	2024
Station Gorinchem-Noord 1)	2.440	2008	ja	t/m 2024	40	61	2025
Voorbereidingskrediet Halte Gorinchem-Noord	200	2008	ja	t/m 2024	40	5	2025
Infra halte Gorinchem-Noord overweg Haarweg	3.155	2009	ja	t/m 2025	40	79	2026
Grond Halte Gorinchem-Noord + voorplein 2)	973	2009	ja	2012	n.v.t.	n.v.t.	nvt
Aanpassing Haarweg, opwaardering Vlietskade	275	2009	ja	t/m 2025	40	7	2026
Aanleg perron Gorinchem-Noord 3)	1.800	2012	nee	2024	n.v.t.	n.v.t.	nvt
Herinrichting Banneweg	2.348	2019	ja	t/m 2023	40	59	2024
Infra aanpassingen i.v.m. Ov concessie	100	2019	ja	t/m 2023	10	10	2024
Mobiliteit 2020	450	2020	ja	t/m 2023	40	11	2024

Omschrijving (bedragen x € 1000)	Investerings-bedrag	Loopt vanaf	Reeds uitgaven	fasering uitgaven	Afschrijvings-termijn	Afschrijvings-bedrag	afschrijven per
Mobiliteit 2021	1.360	2021	nee	2023	40	34	2024
Mobiliteit 2022	11.560	2022	nee	2024	40	289	2025
Mobiliteit 2023	15.564	2023	nee	2024 - 2025	40	389	2026
Mobiliteit 2024	7.051	2024	nee	2025 -2026	40	176	2027
Herinrichting Haarsekades	2.350	2021	ja	t/m 2023	40	59	2024
GPS ontvanger	30	2023	nee	2023	4	8	2024
Vervangen auto 18 Renault kangoo	30	2018	nee	2023	10	3	2024
Riviercruisevaartsteiger	550	2023	nee	2023	30	18	2024
Vervanging straatmeubilair 2022	92	2022	ja	t/m 2023	15	6	2024
Vervanging straatmeubilair 2023	92	2023	nee	2023	15	6	2024
Vervanging straatmeubilair 2024	92	2024	nee	2024	15	6	2025
Vervanging straatmeubilair 2025	92	2025	nee	2025	15	6	2026
Vervanging straatmeubilair 2026	92	2026	nee	2026	15	6	2027
Vervanging verkeersborden 2023	41	2023	nee	2023	12	3	2024
Vervanging verkeersborden 2024	42	2024	nee	2024	12	4	2025
Vervanging verkeersborden 2025	42	2025	nee	2025	12	4	2026
Vervanging verkeersborden 2026	42	2026	nee	2026	12	4	2027
Totaal programma Verkeer en Vervoer	**55.899**						
Welkom in de mooiste vesting	124	2022	nee	t/m 2023	10	12	2024
Het verhaal van de vesting	72	2022	nee	t/m 2023	5	14	2024
Totaal programma Economie	**196**						
IHP VO/SO Huisvesting JP Waaleschool	1.000	2023	nee	2023	50	20	2024
Yulius aanpassing Merwedekanaal 8a IHP 2014	150	2014	nee	2023	20	8	2024
Yulius renovatie Dr Hiemstralaan 24-24a	1.950	2019	nee	t/m 2023	20	98	2024
IHP VO , Yulius Lingewaal College	750	2023	nee	2023-2024	20	38	2026
Renovatie gymzaal J. van Egmondstraat	300	2022	nee	t/m 2023	20	15	2024
IHP 2017 Uitbreiding Retranchement 24-24a	2.025	2017	nee	2023-2024	50	41	2025
Vervangende nieuwbouw Gilde CVO-AV	18.580	2019	ja	t/m 2024	50	372	2025
Verbouwing Hoefslag 6 t.b.v. I_lab 1)	2.576	2021	ja	t/m 2023	20	129	2024
Inrichting Hoefslag 6 t.b.v. I_lab	125	2021	nee	2023	15	8	2024
Openbare ruimte t.b.v. I_lab	450	2021	nee	2023	40	11	2024
Herhuisvesting locatie De Burcht	3.146	2021	nee	2024	50	63	2025
Gymzaal 't Gilde	1.620	2024	nee	2024-2025	50	32	2026
IHP PO SO versneld uitvoeringsprogramma	1.439	2023	nee	2024	50	29	2025
Totaal programma Onderwijs	**34.111**						
Aanleg sportveld GJS	425	2023	nee	t/m 2023	25	17	2024
Vestingplan 2020 bastion VIII 1)	250	2020	nee	t/m 2023	25	10	2024
Ravelijn Oostgracht	50	2020	nee	t/m 2023	25	2	2024
Meekoppelkans Ravelijn	311	2022	ja	t/m 2023	40	8	2024

Omschrijving (bedragen x € 1000)	Investerings-bedrag	Loopt vanaf	Reeds uitgaven	fasering uitgaven	Afschrijvings-termijn	Afschrijvings-bedrag	afschrijven per
Openbare ruimte Gorinchemse martelaren	220	2023	nee	2023	10	22	2024
Speelruimteplan 2022	293	2022	nee	t/m 2023	17	17	2024
Speelruimteplan 2023	220	2023	nee	2023	17	13	2024
Speelruimteplan 2024	222	2024	nee	2024	17	13	2025
Speelruimteplan 2025	222	2025	nee	2025	17	13	2026
Speelruimteplan 2026	206	2026	nee	2025	17	12	2027
Speelveld Hoog Dalem	310	2017	nee	2023	25	12	2024
Vervangen volkstuinbrug	47	2023	nee	2023	30	2	2024
Vervangen VW transporter 3	39	2023	nee	2023	10	4	2024
Kademuren J Bloempad en Krabsteeg	260	2022	nee	t/m 2023	25	10	2024
Cultuurhuis	5.600	2019	ja	t/m 2023	40	140	2024
Cultuurhuis inrichting	1.400	2019	nee	t/m 2023	20	70	2024
Vervanging kade Paardenwater 21	355	2023	nee	2023	25	14	2024
Grafdelfmachine Boki	92	2025	nee	2025	8	12	2026
VW transporter	48	2023	nee	2023	10	5	2024
Ontstopper 2023	59	2023	nee	2023	10	6	2024
Hitachi 2023	27	2023	nee	2023	10	3	2024
VW transporter 2024	48	2024	nee	2024	10	5	2025
John Deere motormaaier 2024	66	2024	nee	2024	8	8	2025
VW transporter 17 2025	49	2025	nee	2025	10	5	2026
VW transporter 46 tbv riool 2025	43	2025	nee	2025	10	4	2026
John Deere begraafplaats 2025	59	2025	nee	2025	10	6	2026
Aanhanger buitendienst 2025	39	2025	nee	2025	8	5	2026
VW transporter 2023	36	2023	nee	2023	10	4	2024
Opel combo 2026	35	2026	nee	2026	10	4	2027
Tractor New Holland T45 2026	40	2026	nee	2026	10	4	2027
John Deere 1514 maaier 2026	60	2026	nee	2026	8	8	2027
Totaal programma Sport, Cultuur en Recreatie	**11.131**						
Uitbreiding en verbouwing Elzenhof	50	2023	nee	2023	20	3	2024
Totaal programma Sociaal Domein	**50**						
GRP 2022 1)	1.075	2022	ja	t/m 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
GRP 2023 1)	1.000	2023	nee	2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
GRP 2024 1)	1.000	2024	nee	2024	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
GRP 2025 1)	1.045	2025	nee	2025	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
GRP 2026 1)	1.130	2026	nee	2026	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Watercapaciteit	75	2021	nee	t/m 2023	10	8	2024
Groote Haar windmolens, bouwrijpmaken 1)	60	2021	nee	t/m 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Beschoeiingen 2025	106	2025	nee	2025	20	5	2026
Totaal programma Duurzaamheid	**5.491**						
Hard- en software 2023	479	2023	nee	2023	4	120	2024
Hard- en software 2024	384	2024	nee	2024	4	96	2025

Omschrijving (bedragen x € 1000)	Investerings-bedrag	Loopt vanaf	Reeds uitgaven	fasering uitgaven	Afschrijvings-termijn	Afschrijvings-bedrag	afschrijven per
Hard- en software 2025	386	2025	nee	2025	4	97	2026
Hard- en software 2026	350	2026	nee	2026	4	88	2027
Vervangingsplan inventaris 2023	179	2023	nee	2023	15	12	2024
Vervangingsplan inventaris 2024	33	2024	nee	2024	15	2	2025
Vervangingsplan inventaris 2025	146	2025	nee	2025	15	10	2026
Vervangingsplan inventaris 2026	100	2026	nee	2026	15	7	2027
Warmtenet stadhuis	1.092	2020	ja	t/m 2023	20	55	2024
Totaal programma Overhead, vpb en onvoorzien	**3.149**						
TOTAAL INVESTERINGEN	**110.027**						

1) De gemelde bedragen zijn bruto-investeringen.

2) De grond is in 2012 aangekocht. Dit krediet is onderdeel van het totale krediet Station Papland dat nog open staat.

3) Investering wordt verkocht in jaar van opleveren.

5.5 Afkortingenlijst

A

- **AMvB:** Algemene Maatregel van Bestuur
- **APV:** Algemene Plaatselijke Verordening
- **ASV:** Algemene Subsidie Verordening
- **AV:** Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
- **AVA:** Algemene Vergadering van Aandeelhouders

B

- **BBV:** Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeente
- **BLVS:** Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten
- **BNG:** Bank Nederlandse Gemeenten
- **BOA:** Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- **BRP:** Basisregistratie Personen
- **BSM:** Binnenstadsmanagement
- **BV:** Besloten Vennootschap
- **BZK:** Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
- **B&W:** Burgemeester en Wethouders

C

- **CAO:** Collectieve Arbeidsovereenkomst
- **CBS:** Centraal Bureau voor de Statistiek
- **COA** Centraal Orgaan opvang asielzoeker
- **CPI:** Consumenten Prijs Index
- **CPB:** Centraal Plan Bureau
- **CVO:** Christelijk Voortgezet Onderwijs

D

- **DG&J:** Dienst Gezondheid & Jeugd
- **DSO:** Digitaal Stelsel Omgevingswet
- **DVO:** Dienstverleningsovereenkomst

E

- **ECB:** Europeese Centrale bank
- **EMU:** Europese Monetaire Unie
- **ESF:** Europees Sociaal Fonds

G

- **GCM:** Gorinchem Citymarketing
- **Gevudo:** Gemeenschappelijke Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken
- **GGD:** Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
- **GHOR:**Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
- **GR:** Gemeenschappelijke Regeling
- **GRP:** Gemeentelijk Rioleringsplan

H

- **HBO:** Hoger beroepsonderwijs
- **HKG**: Huisvesting Kwetsbare Groepen
- **HRM:** Human resource management
- **HVC:** Huisvuil Verbranding Centrale

I

- **IFFG:** Internationaal Film Festival Gorinchem
- **IHP:** Integrale Huisvestingsplan
- **ISB:** Integraal Sociaal Beleid
- **ISK:** Internationale Schakelklassen
- **IVP:** Integraal Veiligheidsplan
- **IV3:** Informatie voor derden

K

- **KCC:** Klant Contact Centrum
- **KPI:** Kritische Prestatie Indicator

L

- **LAA:** Landelijke Aanpak Adresfraude
- **LAS**: Lokale Klimaatadaptatiestrategie

M

- **MBO:** Middelbaar Beroepsonderwijs
- **MEV:** Macro Economische Verkenning
- **ME:** Maatschappelijke effecten
- **MIC:** Multi Intelligence Centre
- **MIRT:** Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
- **MLL:** Merwede LingeLijn
- **MOP:** Meerjaren Onderhoudsplan
- **MPG:** Meerjaren Programma Grondbedrijf

N

- **NCW:** Netto Contante Waarde
- **NHW:** Nieuwe Hollandse Waterlinie
- **NNB:** Nog Niet Bekend
- **NPO:** Nationaal Programma Onderwijs
- **NV:** Naamloze Vennootschap
- **NVRR:** Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies

O

- **OAB:** Onderwijsachterstandenbeleid
- **OHW:** Oud Hollandse Waterlinie
- **OKK:** Oefening Kweekt Kracht
- **OPP:** Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector

- **OZB:** Onroerende zaak belasting
- **OZHZ:** Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

P

- **P&C:** Planning en Control
- **PI:** Prestatie indicator
- **PO:** Primair onderwijs
- **PPN:** Perspectiefnota

R

- **RAV:** Regionale Ambulancevoorziening
- **RBIC:** Regionale Beroepen en Innovatiecampus
- **RES:** Regionale Energiestrategie
- **RMA:** Regionale Maatschappelijke Agenda
- **ROM-S:** Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen
- **RWS:** Rijkswaterstaat
- **RZB:** Roerende zaak belasting

S

- **SAAS:** Software as a Service
- **SGS:** Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties
- **SHOG:** Stichting voor hoger beroepsonderwijs
- **SIMAV:** Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden
- **SO:** Service Organisatie
- **SOJ:** Service Organisatie Jeugd
- **SV:** Sociale Veiligheid
- **SW:** Sociale werkvoorziening

T

- **Tozo:** Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers
- **Turap:** Tussentijdse rapportage
- **TV:** Taakveld
- **TVW:** Transitievisie Warmte

U

- **UA:** Uitgesloten Aansprakelijkheid

V

- **VMBO:** Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
- **VNG:** Vereniging Nederlandse Gemeenten
- **VO:** Voorgezet Onderwijs
- **VPB:** Vennootschapsbelasting
- **VPT:** Veilig Publieke Taak
- **VRZHZ:** Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- **VSV:** Vroegtijdig Schoolverlaters
- **VTH:** Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

- **VVE:** Voor- en Vroegschoolse Educatie
- **VWS:** Volgezondheid, Welzijn & Sport

W

- **Wabo:** Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- **Wmo:** Wet maatschappelijke ondersteuning
- **WOO:** Wet Open Overheid
- **WOZ:** Wet waardering onroerende zaken
- **WSW:** Wet Sociale Werkvoorziening
- **WVR:** Wet veiligheidsregio's

Z

- **ZHZ:** Zuid-Holland Zuid

Gemeente Gorinchem
Stadhuisplein 1
Postbus 108 / 4200 AC Gorinchem
Telefoon: 14 0183
gemeente@gorinchem.nl

gorinchem.nl